DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1896. No. 4.

Biskop Gunnerus' virksomhed

fornemmelig som botaniker

tilligemed en oversigt over botanikens tilstand i Danmark og Norge indtil hans død

ved

Ove Dahl.

III.

Johan Ernst Gunnerus.

Tillæg II.

Uddrag af Gunnerus' brevveksling, særlig til belysning af hans videnskabelige sysler.

Hefte 2.

Aktietrykkeriet i Trondhjem.

1897.

F. Breve til Gunnerus.

Fra først af bestod denne afdeling kun af nogle breve, hvis originaler findes i videnskabsselskabets manuskriptsamling i Trondhjem. Under trykningen af foregaaende afdeling fik jeg imidlertid fra stiftsarkivet i Trondhjem meddelelse om, at der her fandtes en betydelig samling af breve til Gunnerus. Naar nogle breve for 1759—60 undtages, manglede her omtrent alle breve fra Nordland og Finmarken.

En stor del af disse findes dog i nogle T.hjems bispearkiv tilhørende pakker i rigsarkivet. Sammesteds findes ogsaa en protokol, paa hvis titelblad Gunnerus har skrevet Collectanea historiam ecclesiæ potissime respicientia. Ved optagelsen af disse senere tilkomne breve er afsnit F bleven betydelig forøget.

Ogsaa i denne samling er brevskrivernes ortografi bibeholdt. Forat man lettere skal kunne følge udviklingen i Gunnerus' videnskabelige interesser, har jeg ordnet brevene kronologisk. Enkelte breve, der ei er daterede, indtages sidst i afsnittet.

En alfabetisk fortegnelse over brevskriverne tilligemed numrene paa deres breve findes tilslut.

VS., StA., RA. betegner henholdsvis, at originalerne forefindes i videnskabsselskabet i Trondhjem, stiftsarkivet sammesteds eller rigsarkivet.

321. 1759. 8. Januar fra J. J. Skanke, Grytten (StA.)

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biskop etc.!

Indtrædde Nye-Aar har jeg herved Deres Høyædle Høyærværdighed allerskyldigst og underdanigst skyldet Lykønske, bedende Gud inderligen: At Han Deres Høyædle Høyærværdighed i dette og mange paafølgende Aar i Sundhed, Kræfter og al sand Lyksalighed bestandigen vilde opholde, og lade Deres Høyædle Høyærværdigheds Gavnlige Anslage og Gudelige Idrætter vel lykkes til meget Godt og Saligt at udrette!

Taksigende derhos allertilbørligst for Deres Høyædle Høyærværdigheds første Opvækkelige Hyrde-Brev, for saa vidt Samme har tjent og fremdeles skal tjene mig usle til Opvækkelse, og, lad være i skrøbelighed, saa dog mueligste vindskibelighed, ogsaa til efterlevelse! saa at hvad derudi hidindtil kand have manglet, jeg ved Guds Naade i den føye Tid, som kand være for mig tilbage, vil stræbe at oprette! Udi det Selskab, som Deres Høyædle Høyærværdighed priiseligst har i Sinde i Thrunhjem at oprette, er det vel langt fra, at jeg for min uværdige person tør eller bør anmelde mig at indtræde. Men dersom det Høygunstigst maatte tillades mig at tilstille Deres Høyærværdighed nogle af min Sal. Fader til mig efterladte Manuscripter,[1]) som indeholder en stor mængde af Danske og Latinske Vers; endeel Orationer holdne i Thrunhjems Skole, samt en stor hoben Testimonia til Academiet? Saa tager

1) Se nr. 93 ovfr., Gunnerus' Hirtenbrief pag. 53—54, Gunnerus Fortale til hans udgave af Skankes digt Jonas (T.hjem. 1759). Hammonds Nordiske Missionshistorie pag. 867 - 74, Erlandsens Biogr. Efterr. om Geistl. i T.hjems Stift pag. 121—122.

jeg mig dennesinde underdanigst den Frihed herhos at tilstille 2de specimina henhørende til Naturens Rige: det eene de conchis anatiferis Borealibus; det Andet (ogsaa skrevet paa Latin, men af Ham selv oversat paa Dansk) om den Norske Hunning-dugg. Begge deele ligesom andet deslige ere i Aaret 1735 efter Forlangende den Lærde Græve Ranzow, da Norriges Statholder, ved Brev-vexling refererede, og derfor ikke hos mig uden i Concept og langt fra ikke som Han vilde have poleret det selv; det Han og i den Skrivelse om Hunning-duggen giver tilkjende med disse Ord: „Jeg haver taget mig den frihed dette phænomenon og Stykke af Naturens Bestillinger, som ikke saa allevegne og ofte forekommende Deres Høy-Grevelige Excellence, hvis store plaisier og studium udi Naturens Curiositeter jeg baade veed og med synderlig Fornøyelse venererer, underdanigst at communicere. Historien med sine Omstændigheder forholder sig aldeles saaledes. Explicationen derover er ikke som i en Dissertation i hver did henhørende particularitet diduceret, men som i en Epistel kun de fornemste momenta og omstændigheder rørte".

Fremdeles har jeg den Ære at aflegge underdanigste og hjerteligste Taksigelse for Deres Høyædle Høyærværdigheds Høygunstigste Rescriptum til mig u-værdige af 14de December pass. Anni, mig den 6te hujus rigtig indhændiget! Deres Høyædle Høyærværdigheds Høypriiselige Humanitet giør mig endog saa dristig at jeg allerydmygeligst understaaer mig at lade, som en Prøve, Begyndelsen af D. Lassenii Perle-Skats[1]) Oversettelse, falde under Deres Høyædle Høyærværdigheds behagentlige Paasyn, og (om jeg torde udbede mig saa stort?) Deres Bæst-skjønnende Chrisi, samt Høyst-Respective Raadførsel: hvad enten jeg bør legge det arbeyde ned, eller fortfare dermed, saa længe Gud vil forleene Liv, Naade og Kræfter dertil? Alt hvad jeg selv kand sige derom er dette: jeg erkjender min store u-dygtighed og end større Kraftesløshed til at paatage mig, end sige vente at kunde fuldføre et saa-

[1]) Johannes Lassenius, f. 1636 i Waldau i Pommern, 1676 sogneprest til St. Petri tyske menighed i Kjøbenhavn og 1678 prof. theol. sammesteds. Døde 1692. Hans skrift Heiliger Perlenschatz udkom Kophg. 1688 (1693, 1701).

dant Verk. Allermindst vilde det lade sig giøre for mig, som en gieldbunden Mand selv at befordre endeel, end sige heele Bogen til Trykken; Ey heller vilde Forlegger være god at bekomme, helst naar Oversættelsen skulde siires med somme Kober-stykker, som Skriftet selv, hvilke i vidrig fald maatte beskrives ved et Register for en hver 3die Part. — — — — — — — — — — — — —

Men jeg henstiller et hvert, næst allerydmygeligste Afbedelse for min tiltagne dristighed, og alt for store Vidløftighed! til Deres Høyædle Høyærværdigheds Høygunstigste Godtfindende! og med dybeste Respect og allerskyldigste Hørsomhed forbliver vindskibeligst etc.

Deres — — J. J. Skanke.

Gunnerus har paa brevets bagside skrevet:

1. Tak for brevet og manuscriptet saa velsom for hans gode tilbud at meddeele mig de øvrige af hans Sl. Hr. Faders efterladte skrifter, som jeg haaber han sender mig ved Leilighed.

Trinychtemerinon har ieg og lader med det første trøcke.

(Gunnerus' svarskrivelse er nr. 33 ovfr.).

Anmerkning.

I den ovenfor omtalte protokol i rigsarkivet, der har tilhørt Gunnerus, findes kopi af nogle manuskripter, Gunnerus tilsendte fra E. H. Kempe, Grøttens prgrd. d. 8. Martii 1759. Blandt disse, hvoraf de fleste skriver sig fra Mag. H. Skanke, er ogsaa De rore norvagico melleo observationes cl. Johannis Skankii.

Anno 1735 per æstatem ad autumnum usqve continuus ac diuturnus sub sereno in dies cælo crevit et incaluit aestus solis, qvi insolitam omne genus insectorum copiam passim procreavit et lætissimum ruris honorem in Examine insectorum (?) longe fertilissimo. Die XX Junii in ipso limine solstitii cum rus visitarem, postqvam pransum esset, ramusculum puer attulit rore melleo perfusum, noscere avidus, unde dulcedo ista, qvam lingva saperet, arripui ego ramusculum, qvæsivique unde decerpsisset? respondit ille, in vicini se populeto reperisse. Lucus erat prope Pagum, nigris Populis consitum pedes circiter centum longus, totidemque latus, eo me comite suffectus contuli, et lucum omnem, ramos ac folia, qvin etiam herba et gramina qvotqvot isto spatio concludebantur, nectare qvodam perfusa singula offendi citeriore usqveqvaque campo ne minimum qvidem delibuto tincto extraxisse, solem florem dulcores(?) et in aëra extulisse, factaqve nube solvisse in rorem deciduum, id est fecisse singula Apum officia, non licuit dubitare affirmante

colono, nuper se vidisse nubeculam luco imminentem, unde ros ille destillasset, sed pervagantis mei calcei cum pluere interea cælum inciperet, rore melleo ita madescebant, ut liqvido glutino crassiuscule tincti viderentur nec nisi mel saperent

Under „Erindring" har E. H. Kjempe herom skrevet:

„Beskrivelsen under B. vilde jeg ikke udelade, saasom den maaskee i T.hjems climatis og Grændsers Beskrivelse kunde finde et lidet Stæd. Dog fornemmer jeg, at samme er ogsaa av Hr. Schanke Biskoppen tilsendt."

---

322. 1759. 31. Januar fra Akademiet i Augsburg. (StA.)

Hochwürdiger u. Hochedelgebohrner besonders hochzuehrender Herr Probst und Professor Sehrwehrtgeschätzter Gönner und Freund.

Bey der ungemein Vortheilhaften Verfassung, in Welche die Kayserl. Franciscische Akademie freyer Künste zu Augsburg, und deren Akademische Handlung, kraft Ihrer Neueren Nachrichten, sich versetzt sieht, Werden Wir, Vieleicht, nicht zu viel Wagen, Wenn Wir behaupten, dass, bey der allermehresten rechtschaffenen Gelehrten, und Künstleren, die Begierde nicht klein sey, „Wo nicht gar, mit dieser Unserer ganzen gesellschaft in eine nähere Verbindung zu treten, dennoch, durch Unser ganzes, so allgemein nützliches, Institut überhaupt, auf eine oder die andere Weisze, theils eine besondere Ehre, theils einen Wahrhaften Nutzen, sich zu erwerben zu suchen!" Zum Wenigsten ist, aus dieser so sehr ruhmvollen begierde eines sehr ansehnlichen Theils der ganzen gelehrten „und Kunst-Welt, Unserer ganzen Akademie die patriotische Neigung erwachsen", ins besondere Unsere Akademische Handlung, Einem Jeden, gemeinnützlich zu machen; folglich, alle und jede, aus derselben ganz gewisz zu erwarten habenden, Vortheile, allen Wahren gelehrten, und Künstleren, noch zur rechten zeit, genüglich bekannt machen, auch Resp. zu gleich mit anbieten zu lassen!"

Schlüssen Ew. Hochwürden, ausz diesen grundsätzen, und von selbst, ob Wir, nach demjenigen Ansehen, das dieselben, durch Ihre bekannte gelehrsamkeit, überhaupt, und Ihre achtung für die Aufnahme der freyen Künste und schönen Wissenschaften insonderheit, bey der gelehrten Welt, sich schon seit langen Jahren erworben, zu Viel thun, Wenn Wir, nebst der ganzen gelehrten und

Kunst-Welt, auch ins besondere Ew. Hochwürden, und zwar, nicht so Wohl zu der beförderung Unseres ganzen Instituts überhaupt, (denn, an derselben beförderung zweiflen Wir Vollends gar nicht!) als Vielmehr zur Uebersendung einiger selbst beliebigen beyträge, in Unsere albereits unter der Presse seyenden, gemeinnützlichen Wercke, Hauptsächlichst aber, zur Bearbeitung einer oder der anderen, ausz dasz gegenwärtige 1759ste Jahr pünktlich Wiederhohlt Wordenen, mit noch zwey ansehnlichen Preisen Vermehrten, und Resp. mit 100, 75, 50, 30, 20 und 10 Reichsgulden zu belohnen Verstrochenen Aufgaben (Conferantur dies fals die ersteren Stücke Unserer Akademischen täglichen Zeitungen) hierdurch ordentlich auf fordern!

Gesetzt, dasz es Ewn. Hochwürden gefiele, unter der zahl Unserer sämmtlichen resp. haupt-Participanten, Stifter, und so f. selbsten, sich eingeschrieben zu Wissen, so Uebersenden Wir Ihnen, auch so gar die jenigen Nachrichten, die, die sämtlichen Vortheile, aller derjenigen, in sich enthalten, die nicht allein Unseren ganzen Fond überhaupt, sondern auch zugleich die Einkünfte zur gänzlichen, und Vieleicht bald Völligen, zustandebringung Unserer Akademischen Hohen Kunst- und Cadetten Schule insonderheit, entweder durch Ihr selbst eignes, oder (z. E. vermittelst behöriger Recommendationen) durch anderer Personen Vermögen, Vergrössern. Und, Wir Uebersenden Ihnen dieselben, um, auf eine oder andere Weise, theils für sich selbsten, zu Ihren selbst eigenen ewigen Nachruhme, theils aber bey anderen Hohen Göneren und Beförderern der freyen Künste und schönen Wiszenschaften, zu einem geseegneten Andenken, Kurz, zu Ihren Wircklichen Vortheile, sich derselben bedienen zu könen!

Nur aber erwarten Wir, von Ewn. Hochwürden Geneigtheit und Freundschaft, dasz Sie, auf die sämmtliche „alhier angebogenen, Nachrichten, mit dem allernächsten, Uns Hochgeneigt, wieder zuruckmelden werden", auf Welcherley Weise eigentlich, Wir, ins besondere auch Ihnen Unser ganzes, so allgemein nützliches, Institut, Werden können zu zuträglich machen? und Wie Wir, Unserer patriotischen Wünsche überhaupt, auch von Ihnen, zu gleich mit werden können gewährt Werden"!

Wir beharren Ew. Hochwürden zu allen diensten bereitwilligste Akademia Cæsareo Franciscea und, in deren Nahmen Ew. Hochwürden, gehorsamster diener

Augsburg an 31. Jan. 1759.

Benjamin Gottfried Reyher mpp.[1])
p. t. Director Negotii.

Nachschrifft.

Um zumahl bey meinen überhäuften Geschäfften Einerley nicht zwey Mahl sagen zu müssen: So werden es mir Ew. Hochwürden vergeben, dasz ich auser dem was die sämmtlichen beylagen ausweisen werden, Ihnen, für jetzo, mehr nicht melde, als dieses: Dasz ich, auch ins besondere deswegen, mich für sehr glücklich zu schätzen, dasz ich, krafft meines hiesgen Credites, denenselben, als ganz zuverläszig bekannt machen kann: „Dasz Ew. Hochwürden, zu einem wirklichen Rathe Unserer ganzen, so sehr ansehnlichen, und mit den allrkostbaresten Kayserl. und Kayserl. Königl. Privilegien (als z. E. den Privilegio Cæsareo, auf Eines Jeglichen Mitglieds, sämmtl. herauszugebende Schrifften) versehenen, Kayserl. Franciscischen Akademie, allbereits wirklich erwählt worden!"

In was für ein besonders Vergnügen ich zugleich würde versetzt werden, wenn ich, aus Ihren baldigsten Antwort, zu vernehmen haben könnte, dasz Wir Ew. Hochwürden, auch zugleich unter die Zahl der Hauptparticipanten unserer gleichfalls sehr ansehnlichen Akademischen Handlung, aufnehmen sollten: des können Sie, nach den, aus dieser Aufnahme Ihnen gantz gewiszlich erwachsenden Vortheilen, und meiner, schon won Jena aus und Krafft Ihrer so gemein nützlichen Schrifften, für Sie tragenden, beständigsten Achtung, von Selbst denken.

Würden beykommende 4. Obligationen aus unserer Aks. Tontine und 2 C. loos- aus unserer beyständig Aks. Cadetten Lotterie (aus meiner Collekte) das Glük haben, Ew. Hochwürden nicht miszfällig zn seyn: So dürfte ich, auch in Ansehung dieser, auf eine reelle Antwort vielleicht, zugleich mit hoffen? so wie ich,

[1]) Med tydningen af navnetrækket og det følgende „Nachschrifft", der er skrevet med en særdeles utydelig haand, har hr. rigsarkivar Huitfeldt-Kaas velvilligst været mig behjelpelig.

auch deswegen, einer zuverläszigen Vorsicherung, vielleicht, nicht umsonst werde entgegen sehen dürfen, dasz Wir von Unserer Akad. Zeitung und periodischen Kunst-Schrifft, zum wenigsten Ein Exemplar, werden zusenden sollen?

Von der gegenwärtigen Verfaszung Unserer gantzen K. Fr. Akad. überhaupt, und meiner wenigen Person ins besondere werden Ew. Hochwürden, in den Dänischen berühmtsten gelehrten zeitung, doch ohnfehlbar, eine nerveuse Anzeige einrüken.

Ich beharre, mit der allerbeyständigsten Achtung und Ergebenheit.

Ew. Hochwürden, ganzgehors. dr.

Augspurg am 31sten Januar 1759. B. G. Reyher mpp.

---

323. 1759. 10. Marts fra O. Molde,[1]) Maasø. (StA.)

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biskop!

Det havde forlængst været mig lige saa stor Lyst, som Skyldighed, at Lykønske Deris Høyærværdigheds saa vell Antrædelse til det høyærværdige Biscopelige Embede, som Ankomst til Tronhiem; Men da jeg saa silde er bleven underrættet om den skeede Forandring, at jeg mindst formodede deres Høyærvd.s Ankomst til Tronhiem, førend til Foraaret, beder jeg ydmygst, min Forsømelse at maatte holdes mig til Gode. Jeg ønsker derfor ikke desmindre oprigtig Guds overflødige Naade over Deres Høyærværd.s Person og høybetroede Embede, til en rig Velsignelse for Guds Meenighed iblant os.

For deres Høyærværd.s opvækkelige Hyrde-Brev, som jeg, just i dag har haft den Glæde at imodtage og, til megen Opmuntring, med hiertelig Ønske, at Herren hos mig fremdeles vill styre Forstand og Vilje, igienemlæst, aflegges min ydmygste Taksigelse. Jeg tænker, ved Guds Naade, des heller, at ville rette mig derefter, som jeg derved seer mig bestyrket at følge en Plan, som jeg, efter værdige Mands Forskrift, om ikke saa fuldkommen, har forelagt mig selv.

Til det Lærde Selskab af smukke Videnskaber, som Deres

[1]) Se nr. 151 ovfr.

Høyærvd. berømmeligst agter at oprætte i Tronhiem, er det langt fra, jeg understaaer mig, at anmælde mig; Ikke destomindre giør deres Høyærvd.s Opmuntring til, at lade noget, af vort Arbejde, komme for Lyset, mig saa dristig at jeg tager mig Frihed at tilsende et stykke oversat af Samuel Slatters Engl. Poems, efter Philander von der Lindes[1]) tydske Oversættelse af det Engelske, hvilket Sprog ieg ej har den Lykke at være saa mægtig, at jeg har kundet følge Originalen. Det er ellers en Samtale imellem Troen og en beængsted Siæl. Hvilket jeg ydmygst fordrister mig at fremsende, mere for at viise at jeg i Nebenstunder ej er ørkesløs og for selv at faae viide om dene Tidsfordriv maatte være min Møje værd eller ikke. Kand dette med noget gunstigt Biefall vorde anseet skal det ej allene opmuntre mig til, snart at fuldfærdige det begyndte; Men og, Tid efter anden, at legge mere dertil, især om dette maatte behage Gud, snart at forflytte mig fra dette kummerfulde Sted, hvor jeg nu har tient i fulde 8 Aar, hvorved jeg nu sukker daglig under saavel Sindets som Legemets Kræfters mærkelige Aftag. Dette tvinger mig til, da her spørges, at Tromsøens Kald er ledigt, ydmygst at udbede mig deres Høyærvd.s højgunstigste Bevaagenhed, om ingen værdigere og mere fortient derom anmældte sig, jeg da, gunstigst dertil maatte blive forestillet. Maatte jeg, i denne min ydmyge Ansøgning blive Lykkelig, da vilde intet være mig ønskeligere, end at finde Lejlighed til at viise mig ikke at have været Deres Høyærvds. gunstige Befordring uværdig. Hvis ikke, vill jeg ydmygst bede, mig at maatte være deres Høyærværd.s bevaagne Erindring til Forflyttelse af dette haarde Land anbefalet og nest all Guds Velsignelses troehiertigst Ønske stedse forbliver Deres ydmygste Tiener O. Molde.

---

1) Samuel Slatter, prest i London (1662—1704) udgav 1679 Poems in two Parts. Philander v. d. Linde er iflg. Jöchers og Adelungs lexik. det pseudonym, hvorunder prof. i historie i Leipzig Johan Burchhardt Mencke skrev tre digtsamlinger 1705 - 1713. Moldes oversættelse er kv. 330 i vidsks. bibl.

324. 1759. 27. Marts fra J. Ph. Schmidt, Rostock (StA.)

Hochwürd. und H.gelahrter Insonders H.geehrtester Herr Bischoff!

Ew. Hochwürden werden gütigst mir erlauben, dasz unbekandter weise mir die freyheit nehme, mit dem hiesigen Schiffer, Hr. Bæhr, Ihnen bey kommende 5 Catalogos, von bey mir venalen Büchern, Disputations und allerhand andere eintzelnen Piecen zuzufertigen, als.

a.) einen gedr. Catal. von Theol. Büchern, in 8vo.
b.) einen geschriebenen Catal. worin 28. Theol. Disput. bände specificiret, in braun Papier, 4to.
c.) einen geschriebenen Catal. librorum miscellan, 4to.
d.) einen geschr. Catal. disputatt. et programatum varii argumenti, in blau Papier, 4to, und
e.) noch einen Bogen i Fol. worauf besonders 2 disput. bände und andere eintzelne Piecen specificiret.

Da aber der benannte Schiffer (welcher hier ein wohl angeseszener Bürger ist) jährlich nur einmahl nach Drontheim reiset; so musz ergebenst bitten, mir bey deszen ietzigen Retour NB. alle 5 Catalogos (weil davon weiter Keine Abschrift habe) ohnfehlbar geneigt zu remittiren, damit meine Handlung mittelst verhinderter ferneren Versendung solcher Catalogorum, nicht aufgehalten werde.

Solten Ew. Hochwürd. von diesen Sachen, wie ich zu verläszig hoffe, für die beygesetzten billigen Preise, etwas verlangen; So wollen Sie ohn maszgeblich einem gelehrten Mann in Copenhagen auszumachen und mir ohnschwer deszen Characteur samt der Addresse an denselben auch in welcher Gasze Er wohnet, mit dem Schiffer Bæhr Kund zu machen, an welchen von hier ab, die bücher und Sachen, so Sie etwa aussuchen und verlangen abgesendet werden sollen, der denn auch wegen bezahlung des Geldes nothwendig zu instruiren seyn würde, um bey liefferung (die bona fide von mir richtig geschehen soll) der ausmarqvirten Sachen, promte bezahlung zu leisten.

Ich emphehle mich übrigens und verharre mit vorzüglicher Hochachtung Ew. Hochwürden gehorsamer diener

Joh. Philipp Schmidt.
Secretaire de la Noblesse de Mecklenbourg.

P. S.

Ich habe mit fleisz die 5 Catalogos per literas a. b. c. d. et e distingviret, umb juxta ordinem catalogorum, den Auszug derjenigen Stücke, so etwa aus jedem Catalogo verlanget werden, desto richtiger und accurater formiren zu können.

325. 1759. 3. Mai fra J. J. Skanke, Grytten. (StA.)

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biskop etc.!

Under Dato af 24de April sidstleden havde jeg den Ære underdanigst at tilskrive Deres Høyædle Høyærværdighed nogle Linier med Posten, og da blandt andet lovede med første skee kunde at fremsende nogle af min Sal. Faders Vers. Nu tager jeg mig da ogsaa den frihed ved denne leylighed at tilstille de herhos følgende Oversettelser af Vergili 1ste og 2den Ecloga, Horatii 2de Oder, og Ovidii Phoebus og Daphne; som blandt mange Kalds Forretninger og svære Sindsbekymringer ilde ere udskrevne; det jeg allerydmygeligst beder Høygunstigst at maatte oversees. Af det slags Vers findes just ikke flere blandt hans Manuscripter, men vel en hoben saa vel aandelige Sange, som Bibelske Historier, samt Gudelige materier paa Latinske og danske vers udførte, foruden Miscellanea, saasom Cippi, Næniæ et Elogia, som jeg ey uden Deres Høyædle Høyærværdigheds nærmere Høygunstigste Ordre fordrister mig at fremsende noget af. Ligesaa kand og findes endeel Anmærkninger til P. Syvs Kjempe-Viiser, og andre, som Han for sin egen skyld uden orden har optegnet, hvoriblandt dog mueligens kunde være et og andet, som andre ey saa lige har iagttaget, og dog kunde tjene i nogen maade til at oplyuse historien og Antiqviteten, og skal jeg ann(uente) Deo, saa snart mueligt, i den henseende excerpere saameget jeg kand finde derhen hørende, og da underdanigst fremsende. Saa har jeg og tænkt, om Gud vil forunde Liv og Helbred saa længe, at reenskrive Hans Oversettelse af Ciceronis de Consolatione, helst om man kunde viide, at den ey af nogen anden er, eller i denne Tid kunde vorde oversat? Hans Lykønsknings Tale holdt paa Latin i Thrunhjems Skole ved Sal. Kong Christian den Sjettes Nærværelse

Thr. 1733,[1]) og af ham selv oversat paa Dansk, har længe været i Hr. Amtmand Fjelsteds Hænder, for efter hans gode Løfte af Ham at vorde befordret i Trykken, men endnu har jeg ey fornummen at det er sked. Hans Oratio inauguralis pro Conrectoratu metrice 1709[2]) har Hr. Rector Schønning faaet Gienpart af. Hans Nuncupationes, saasom Testimonia for Candidatis til Academiet, Taler ved Høreres Inaugurationer etc. vil jeg nu ikke tale om. — — — — — — — — — — — — — — Det øvrige henstiller jeg billigen til videre, og udbedende mig allerydmygeligst fremdeles Deres Høyædle Høyærværdigheds Høyst Respective Gunst og Bevaagenhed! med største Høyagtelse og undergivenhed lever etc. — — Deres — — J. J. Skanke.

---

326. 1759. 17. Mai fra C. Martfelt,[3]) Sorø (StA.)

Høyædle og Høyærværdig Høytærede Hr. Biskop.

Da det ikke har behaget Deres høyærværdighed, at svare mig paa min Skrivelse af 1ste Martii sidstl: maae jeg atter herved paa nye anmode om nogen Efterrætning angaaende Deres Natur og Folke-Ret, hvad jeg kand haabe om samme, om der arbeydes paa dens Fuldførelse, hvor snart den bliver ferdig og hvad Aarsagen kand være til, at jeg i den lange Tid, siden Deres Afreise, ikke har været saa lykkelig at see noget Ord fra Dem. Det skulde gjøre mig meget ont, om Sygdom eller andre ubehagelige Tilfælde skulde være Aarsag deri. Jeg er ikke meget for Vitløftighed. Det skulde ellers være mig let, at sende Deres Høyærværdighed nogle Ark af de groveste Breve fra Prænumeranterne paa dette Verk, hvormed jeg er bleven overfuset, formedelst den Ophold, som dermed er skeet; ej at tale om det store Tab jeg selv maae lide ved samme. Dersom De da synes Billighed udfordrer det, vilde De behage, at erindre Deres skriftlige Løfte. Behager De heller at vælge en anden Vej, og vil selv paatage sig hele Verket, imod at udbetale de derpaa anvendte Bekostninger, er jeg redebon dertil;

[1]) I manuskr. i vidsk. selsk. i Trondhjem.
[2]) Fata Nidrosia, ex jussu Episcopi metrice exponenda, oratio inauguralis, indført i Det kgl. norske vidsk. selsk. skr. i 19. aarh. I. 277—294.
[3]) Se nr. 248 ovfr.

da intet skulde være større Fornøjelse end komme ud af en Sag, som forvolder mig større Sinds Bekymring, end De, eller nogen skulde kunde troe. Jeg udbeder mig herpaa Deres gode Svar, som maatte leveres den, der overbringer dette Brev, og forbliver med stor Estime etc. Deres C. Martfelt.

---

327. 1759. 28. Juni fra Jørg. Gaas, St. Thomas (StA.)

Høyædle Høyærværdige Høy Lærde Hr. Biskop Høy Gunstigste Patron!

Deres Høyærværdighed tillader mig gunstigst det ieg ved denne Leylighed giver mig den Friehed at frembære min ydmygste Gratulation til den Kongl. Naade med den Thronhiemske Bispe Stoel, hvilket ieg af de os i denne Kant boende tilbragte Aviser med særdeles Glæde har erfaret.

Siden ieg sidste gang havde den Ære at være seet af Deres Høyærværdighed, og er kommen her til Westindien, har min Lykke været foranderlig. Jeg blev i den Condition, hvortil ieg fra Kh. var forskrevet til forige Aars Augusti Maanet, da ieg fik i Sinde at give mig til Commercen som det fordeelagtigste her, siden ieg saae Studeringer ey Længere her kunde befordre min Lykke.

Til den Ende foretog ieg en Reyse til den Part af Hispaniola, Eylandet, de Franske tilhørende; men paa min Reyse tilbage derfra, i April næstleeden havde (ieg) den Vandhæld at blive taget af en Engelsk Caper og opbragt til S. Christopher hvor Fartøy og Ladning blev condamneret. Jeg tabte ved samme Leylighed alt hvad ieg eyede som var ungefær 500 rd. og kom her til St. Thomas igien med hvad ieg eengang bar paa Kroppen.

I disse Dage er (ieg) igien af det her paa Eylandet værende Secrete Raad constituered paa nærmere Kongl. Confirmation at være Controleur ved dette Stæds Told Cammer. Tienesten er kun liden, saa min Plan bliver, om ieg i samme Tieneste bliver confirmeret, at opholde mig her 3 a 4 aar, da ieg ved min Hiemkomst kand giøre nogenleedes sikker Formodning om at skulle blive hjulpet til en bædre Tieneste i mit Fædrene Land. Hvor u-sund dette Clima holdes, og virkelig er, helst for nykomne, saa dog har ieg havt den Lykke den heele Tiid igiennem at være sund og frisk.

Der mangler mig kun Anleedning at kunde fortiene Penge, ellers var ieg vel fornøyet med at være i Westindien. Den stærke heede som man her ud-staaer, kommer vel overeens med min Complexion, og falder mig ikke u-taalelig.

Ved min Bortreyse fra Kiøbh. gav ieg mit Løfte til Deres Høyærværdighed om at sende en Papegoye, som ieg med Capitain Bernhoft, Overbringer af dette tager mig ydmygst den Frihed at tilsende. Cap. har lovet mig at giøre sig umag for at bringe den rigtig frem. Skulde den finde Deres Høyærværdh. Befall, skulde det særdeeles fornøye mig. Den er meget tam og taler allereede artig.

Jeg tager mig den Friehed stedse at recommendere mig i Deres Høyærværdigheds gunstigste Protection og takker ydmygst for de imod mig i Kh. u-forskyldte Godhed og Høfligheder, hvornæst ieg forbliver i dybeste soumission etc. Deres — — I. Gaas.

---

328 1759. 12 Juli fra A. Schytte,[1]) Lødingen. (StA.)

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biscop etc.!

Først aflegges ydmygst Tak for min høyst-Elskelig Hr. Biscops seeniste angenemme og behagelige Nærværelse i mit ringe Huus, sampt deres Høyærv Ynde imod Mig, den jeg ydmygst tilbeder Mig! Den lange Reise med indfaldende urolige Veir har vel temmelig udmatted den K. Hr. Biscop, over hvem Gud naadelig holde sin almægtige Haand til Styrke og Beskjermelse! Series Past. Løding. saa vit jeg af de ældste har kundet faaet at vjide, følger her indsluttet, det Manuscr. deres Høyærv behagede at imodtage, vil jeg ydmygst vente mig tilbagesendt — — — — — — — — — Aands og Legems Styrke og Vels. tilbedes hiertelig deres Høyærværdighed af deres — — — — — A. Schytte.

P. Scr. Da dette var skrevet, kommer min Klocker, leverer 2 hvide Rev-skind, som han efter deres Høyærv. Ordres haver faaet at kjøbe i Offoten à 2 ort stycket og nu efter hans forlangende sender deres Høyærv.

[1]) Arnoldus Schytte, exam. theol. 1723, 1724 pers. kap. paa Vegø hos faderen Erik Nielsen Sch., hvem han det følgende aar efterfulgte, 1733 sognepræst til Lødingen. Døde 1769, 71 aar gl. Roses i Hammonds Missionsh. pag. 38 og 854—857.

---

329. 1759. 28. Juli fra Aron Arctander,[1]) Evenæs. (StA.)

P. S. Jeg har til denne tid icke været saa Lyckelig at samle nogle Curiosa, siden dend tid Hans Højærværdighed var hos mig. Det er mig en fornøyelse, at gjøre min flid derom. Vale Vale.

---

330. 1759. 31. Juli fra O. Molde, Maasø. (StA.)

Jeg giver mig herved den Ære, ydmygst, at betakke den, ved Deres Højærværdigheds højstærede Nærværelse, mig ufortient beviiste Bevaagenhed, som sandelig, for en Tid, har ligesom givet mig et nytt Liv, skiønt jeg, under det samme, sukker efter Forløsning fra dette kummerfulde Land. Give Gud! at denne min ringe Tilskrift, kunde lykønske Deres Høyærværdigheds Lykkelige Hiemkomst og selvønsked Befindende efter deres mere end møjsommelige Rejse igiennem dette haarde Land, saa haaber jeg, og ydmygst beder, at en Tillid til deres Højærværdigheds højgunstige Ynde, hvilken Jeg, paa all optænkelig Maade vilde søge at fortiene og vedligeholde, gunstigst tillades mig. Kunde jeg udi min ydmyge Ansøgning om Tromsøe Kaldet blive Lykkelig, vill jeg aldrig glemme den Tak, jeg maa agte mig deres Højærværdighed skyldig, og skall intet være mig kiærere, end at finde nogen Lejlighed til at viise, mig ikke at have været Deres Højærværdigheds høygunstige Befordring aldeles uværdig.

Til Prøve af Stappens Cochleare tager jeg mig Frihed at tilsende 1 Anker salted, jeg ønskede ellers, at kunde viide om den, paa ingen Maade kunde, fra et Sted til andet, sendes friskere, til mere enten Nytte eller Behag, efterdi her baade faaes af den allerbeste og i Overflødighed.

Af Naturalibus har jeg endnu ej været saa Lykkelig at kunde overkomme noget; Men har temelig Formodning, at kunde faae noget om Gud sparer Liv og Helbred til Foraaret. Om jeg da bruger den Frihed, at tilsende noget, som enten intet er værd, efterdi jeg, af saadane Ting er mere Elsker end Kiender, eller saa-

[1]) Se nr. 173 ovfr.

dant, som deres Høyærværdighed havde nok tilforn, maatte det gunstigst holdes mig til Gode.

For det øvrige anbefaler jeg mig ydmygst deres Høyærværdigheds Højgunstige Bevaagenhed og, næst all Guds Naades og Velsignelses troehiertige Ønske over Deres Høyærværdige Person og Embede stedse giør mig en Ære af at kaldes etc. Deres

O. Molde.

---

331. 1759 15. Aug. fra E. G. Schytte[1]), Lyngseidet. (StA.)

Høy Edle og Høy Ærværdige Hr. Biskop, Naadige Herre!

Med denne underdanigste Skrivelse haver jeg den Ære at give mine Man-Taller og Journaler geleide til Deres Høy Edle Høy Ærværdighed, ydmygst bedende at min Journal og de til Mantallet føyede Anmærkninger, særdeles den 2den Post maatte tages under Naadigst Betragtning. Iblant de Papirer som er destinerede til Dem og tegnede no. 1 findes nogle Miscellan-Observationer[2]), som skulle have blevet flere og bedre udførte, dersom jeg havde haft bedre Tid; men siden jeg forloed Carlsøe, har jeg stedse været i Uroe, saasom jeg ville absolvére min Sommer-Reyse til Finnerne, førend jeg begav mig til at forfatte Journalen.

Deres Høyædle Høy Ærværdighed vil jeg endnu denne gang ydmygst fordriste mig at recommandére min Forfremmelse, uden oftere at falde Dem besværlig; jeg overgiver den underdanigst til Deres Disposition, i den fuldkomeeste Overbevisning om Deres høye Skiønsomhed og Bevaagenhed for enhver, som har Lyst til at giøre noget, skiønt ey tillige Gaver til at prale eller klynke. Det er ikke egentlig af Begierlighed til Magelighed og gode Dage jeg søger Forflyttelse: thi jeg er i mine Studenter-Aar, og da jeg var abandonnéret af mine Forældre, af Nød bleven vant til at arbeyde, sulte og fryse forsvarlig: Men jeg fattes i mine nærværende Omstændigheder fornuftigt Selskab, Leylighed til at anskaffe mig Bøger, og forøge min Kunskab, da jeg meget mere nødes til at glemme det lidet, som jeg tilforn har fattet af Philosophie og smukke

[1]) Se nr. 182 og 260 ovfr. Han var paa den tid missionær i Lyngen.

[2]) Hans „Adskillige Anmærkninger“ etc. findes i Selsk. skr. I. 284—93.

Videnskaber. Dette er traurigt nok! Jeg forsikrer mig om, at det vil røre saa Edelt og menniske-elskende Hierte som Deres Høy Edle Høy Ærværdigheds. Paa det intet skal forekastes mig, saa skal jeg i denne Vinter med største Tolmodighed bøye mig under det Lappiske Sprogs Aag. For øfrigt skal Deres mindste Befalning være nok til at sette mig i den største Activité til hvad De forlanger, som er mig mueligt at præstére: Der er intet, jeg med større Empressement vil stræbe efter, end at kunde behage Dem, og fortiene saa goed en Skiønneres Biefald. Det er min Pligt, og tillige min største Ære, paa al optænkelig Maade at vise, at jeg er med all Soumission etc. Deres — — Eric Gerhard Schytte.

---

332. 1759. 16. Aug. fra M. Bruun[1]), Øksnæs. (StA).

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biscop! Høygundst. Fromme Herre!

Jeg understaaer mig herved underdanig at aflægge min ydmyge og underdanige Taksigelse for Min Fromme Kiære Hr. Biscopes, Høystgundstigst beviiste Gratie ved forønskelligst nærværelse, der i sin saa uventellig Fromhed ei kunde andet end drage enhvers hierte med følelig overbeviisning til største hengivenhed og inderste opoffring, i vedbørlig underdanighed; og vil herudi ansee mig høyst befordret, at ieg ved ald underdanig beflittende Retskaffenhed og Bestræbelse maatte høyst-gundstigst agtes værdig en saa inderlig elsked Herres Høye Gratie.

Manges ønske og Forbønner vil blive glædet, ja fuldkommet, naar Guds beskiermende Haand, og Ledsagelse haer ført Høystgundstigste Herre vel i Roelighed af saa besværlig Reise, med goed Helbred og Fornøyellig Vellidende, hvorudi herren og give hver Retskaffen sit ønskes deel til sand glæde. Følgellig mit underdanig giorde Løfte tager Jeg mig herved underdanig Friehed (at sende) de omtalte Smaae Sager alt følgelig indlagde Designation. Liigeledes indsendes Series Pastorum Gilleschaalensium[2]) med de

[1]) Mathias Bruun, f. 1721, søn af Peder Hansen Br. i Gilleskaal, se nr. 195 ovfr. Blev 1742 dimitteret fra Bergens skole, 1748 missionær til Bejern og Saltdalen, 1754 resid. pastor til Øksnæs og 1765 til Vefsen, hvor han blev sogneprest 1767. Døde 1784.

[2]) Denne „Series & Ordo Pastor. Gillesch." forefindes endnu, idet den er indheftet i begyndelsen af den i indledningen omtalte foliant i rigsarkivet.

derhende Documenter som er i mit Eie, og ieg med ald fliid haer kundet opsøge: Skulle Høystgundstigste Herre behage nermere undretning om Familiens udbredelse af Sl. Hr. Stephen Hanss(en)[1]) og Sl. Hr. Mentz Christophers(en)[2]) i Tronh(iem), der viide er adspred, meest i den Gejstlige orden, da ville ieg med underdanig fliid, bestræbe nogen undretning ved andre gamle og forslidte Papiirers nøye eftersiun. Hvad som over Øxnæs Præsters Samling kand udsøges haer ieg underdanig (som følger) samlet. Skulle over Laschestad og Hamerøe Præsters orden, befalles undretning, da skal dend fuldstændig præsteres. De omtalte Skrifter af Sl. Melch. Augustini[3]) følger herved un(der)danig, haaber ieg endnu skulle kunde præstere et Skrift til af samme Auctor sc. hans Doctrinalia Poetica, Ethica et Theologica C: capitibus comprehensa. Men Vil først underdanig ervarte Fromme Herres Høystgundstigste Ordre.

---

[1]) Mag. Stephan Hansen Sophius, søn af provst Hans Olsen Blix, sogneprest til Bodø. Blev 1618 indskrevet ved akademiet og dimitteret derfra 1621 1622 af almuen kaldet til sogneprest til Gildeskaal. Døde 1675. Omtales i Erlandsens Efterr. II. pag. 123 som en velstuderet, virksom og alvorlig mand. (Smlgn. Hammonds Missionshistorie pag. 167). De biograf. oplysninger saavel om denne som hans eftermand Peder Mentzen Darre (f. 1633, d. 1688) er omtrent ganske bortrevne i den omtalte foliant i rigsarkivet.

[2]) Mentz Christophersen, f. 1598 i Trondhjem, nedstammede fra den gamle norske familie Darre, deponerede fra Odense skole 1618, 1621 konrektor ved Trondhjems skole, 1627 magister, 1629 resid. kapell. til Frue kirke i Trondhjem og 1630 sogneprest til Domkirken. Døde 1657.

[3]) Melchior Augustinusen, f. i Trondhjem 1642, kapell. til Meldalen 1669, sogneprest sammesteds 1680, provst i Dalernes provsti 1692. Døde 1707. Af hans mange efterladte manuskr. findes hans Diarium s. Ortus et occasus rerum Nidrosiensium ab anno 1670 ad 1707 (oftere citeret som kilde i Erlandsens Efterretn.) og „Hora novissima, d. e. den sidste Tids Dyder og Udyder, forfattet Anno 1767 i manuskr." paa videnskr. selsk. i T.hjem, hans „Huus-Cancellie", der skal have været i Gunnerus' eie, paa det kgl. bibl. i Kbhvn. Af det sidste har L. Daae i Norsk Milit. Tidsskr. 3 R. VII. (1862) trykt optegnelser angaaende krigsbegivenheder under Kristian V i det nordenfj. Norge og i Personalhist. Tidsskr. 3 R. I. (Kbhvn. 1894) hans autobiografi og annaler (1671—1705), væsentlig vedrørende stiftets geistlige. I autobiogr. opregner han sine skrifter. Ved det nævnte Doctrinalia etc. maa vistnok menes det paa dansk 1706 forfattede „Poetiske, sædelige og Guds Ords Lærdomme til Lyst, Trøst i Ærlighed og Sædelighed." (Smlgn. foruden Daae paa det anf. sted ogsaa T.hjems Stifts geistl. Hist. 118 flg. Erlandsens Efterr. I. 152 flg., Gunnerus' Hirtenbrief pag. 27).

Mig er kommen til Hænde et Norsk Dictionarium, hvori de almindelligste endeel Dialecter endeel Corrupte ord og Talemaader indeholdes, som findes blandt bønder. og maae ieg tilstaae, siden ieg her(!) komen hid, haer ret funden de fleeste ord i brug, samme følger hermed til høystgundstigst Eftersiun allerheldst da den indeholder tillige en anviisning til Primstavens forstaaelse, hvoraf en gamel følger, som ieg Aar 1748 fik i Bejeren af en gamel Mand: Kand det finde inderligst Elskede Herres Høystgundstigste Behag, og tillige være en lille Tegn paa min underdanige Redebonhed og skyldigste Hengivenhed, har ieg naaet mit ønskes Maal.

At de saakalde Søe Nødder følger de ieg denne gang kand præstere; til dend største havde jeg vel agtet, at dreie Stift og Skruv, til et Snus huuses indretning; men da ieg fornam Frommeste Herres hensigt, med dem, at anvende dem, til det omtalte Søe-Træ, haer ieg, denne gang, ladet beroe; skulle det ved fleres Forskaffelse, Høygundstigst behage, skal det og blive et forønskellig angeliggende, med ald fliid, at bestræbe. Strids-Hameren følger hermed, som ieg og vil giøre flid at see[1]) an . . . . dend, ieg har . . . . . være funden . . . . 800 aar gamel . . . . skal søge, at . . . . Eierens lykellig . . . Følger og 1. styk . . . selv, har fundet i J . . . her, Svinøen kaldet . . . da stridsmænd. med deres . . . hvortil og fandtes Tegn, fortærede been, fandt . . . runden, Jern der (skiøndt . . . mueligens, haer været et Sp . . . ment i bemelte Væssesteen . . . . det skarp, dend appliceres til . . . lige, Haev fundett. De belo . . . endnu kundet faae, men skal . . . paa . . . nige Ansvar. Jeg har in manuscript M . . . Wolfburg[2]), Sogne-Præst til Aurenake i Fyhn ha(ns egen)hændige Besvarelse, paa 38 Errores, som blev tillagt ha(ns) observ. Sacr. N. T. Veed ikke om samme er almindelig, skulle det behage, er det til underdanig Re-

---

[1]) Af brevets tredje side er den yderste fjerdedel bortreven.

[2]) Morten Caspar Wolfsburg, f. 1685 i Fjellerup paa Fyn, student i sit 10de aar, 1712 sogneprest til Avernakø, 1722 til Ølgod og Strellev i Ribe stift, 1724 til Søllested og Vedtofte paa Fyn. Det nævnte verk heder: Observationes sacræ in Nov. Testament. Francof. et Lips 1717. & Havn. 1738. (Et reskr. af $^{29}/_{12}$ 1717 angaaende hans vildfarende meninger i dette skrift). Smlgn. ogsaa desangaaende endel manuskr. i vidsk. selsk. i T.hjem. (Kv. 71 a, b, c, 72).

debonhed. Frommeste Herre! min underdanig Hiertens redebonhed frembær aldt hvad, ieg efter ringe Evne, kand frembyde til Høygundstigst Velbehag, og min høyst fortiente Hengivenheds ringe bevis, der i intet andet kand fremviise sin tilskyndelse; beder underdanigst, hvad som fremsendes, som dend mindste deel, af bædres skyldighed, maatte med vanlig Gratie ansees, i sand uskyldighed og hengivenhed. Det skal være mig en underdanig pligt, og skyldigheds beviis at bestræbe, hvad ieg, til høyst gundstigste Herres Høye velbehag, kand opsøge og tilveiebringe.

Herrens Velsignelse herliggiøres over Frommeste Herre, til sin Rigdoms og Lyksaligheds Forhærligelse. Jeg med underdanig Ansøgning om Frommeste Herres Faderlige Gratie til naadig hukomelse, samt inderste opoffring og hengivenhed forønsker at ansees etc. Deres — — M. Bruun.

I margen er af Gunnerus tilskrevet: For de frems. rare sager og docum. takkes som alle rigtig er bekommet.

---

333. 1759. 25. Aug. fra D. P. Raaness[1]). (StA.)

Høyædle Høy-ærv. og Høy-lærde Hr. Biscop, Høygunst. Befordrere!

Med største Ydmyghed, avlegges min allerskyldigste Tak for Deres Høy-ærværdigheds mig beviiste store Gunst og Godhed, som all min Tiid forbinder mig til den taknemmeligste Erindring, da jeg ej paa nogen Maade kan viise een tilbørlig Erkiendtlighed.

Deres Høy-ærværdigheds Befalning til mig, angaaende nogle gamle Papirer, samt andet, har jeg saa vidt muligt søgt at efterkomme, og med denne Lejlighed fremsendes. De øvrige Ting, som denne Gang mangler, skal ieg en anden Tiid give mig den Ære at skikke. Søe-Vand, som Deres Høy-ærværdigheg vilde have sig tilsendt, følger en Bouteille av, hvor udj er 1 ℔ og 26 Lod.

Foruden de forlangte Papirer, er ogsaa sendt nogle andre, som formodes ej fortrydeligt at blive optaget, nemlig: Kong Hansis Brev til Laugmand Eric Amundsen[2]), om Befrielse for

[1]) Dancqart Paasche Raaness, f. i Trondhjem 1729, student 1751, exam. theol. 1755, 1757 resid. pastor til Andenæs, 1770 sogneprest til Skjerstad, hvor han døde s. a.

[2]) Smlgn. Diplom. Norv. XV. nr. 106.

Avgift av nogle Gaarde: en Supplic fra Ole Broch[1]), og en Svensk critisk Tanke over deres Mynt i Krigens Tider. Nogle andre Papirer kan vel haves; men veed ej om same til Deres Høyærværdighed tør fremsendes; hvoriblandt er een gamel skrevet Piece, som kaldes: Ignoti Philaletis Phosphorus Apocalypticus[2]). Den skal være trykt i K.havn 1696; men siden av en anden udskrevet. Denne Bog har jeg nævnet, efterdj Deres Høy-ærværdighed, da jeg senest nød den Ære at være i Deres Nærværelse, talede om D. Masio[3]), til hvilken den blant andre er dediceret.

I anledning av, at der i Deres Opvækkelige Hyrde-Brev, tales om Laugmand Thom. Bredal[4]) understaaer jeg mig at melde, at jeg har Copie av hans uforgribelige Patriotisk Betænkning om Nordlandene og Find-Marken, som er skrevet efter Hds. Excellences Hr. General Lieutenant Hvidtfeldt[5]) Begiæring, i Aaret 1736; samt hans indgivne Skrift til Commissionen, som blev holdt over Capt. Nordcross[6]), der tilkiendegiver, at Bredal

1) Ole Pedersen Broch, 1696 pers. kapell. til Nærø og 1705 resid. prest til Vefsen. Skal have været en fiende af Thomas v. Westens nordiske mission. Kom under tiltale for adskillige fortrædeligheder og blev 1730 fradømt sit embede. Døde s. a. Omtales ufordelagtig i Hammonds missionsh. 403—9, 533 og 846.

2) Ved dette pseudonym menes iflg. E. Collin: Anonymer og Pseudonymer, Kbhvn. 1869 pag. 143 Johan Brunsmand, f. 1637 i T.hjem, 1668 rektor paa Herlufsholm, 1679 prest ved Vartov i Kbhvn. Døde 1707. Smlgn. Gunnerus' Hirtenbrief pag. 63—67.

3) Hector Gotfred Masius, f. 1653 i Slagsdorf i Mecklenborg. Studerede i Giessen, hvor han blev magister. Var nogen tid i sin morbroder hofprædik. Bræmers hus i Kbhvn. Reiste til Strasburg, Basel, Holland og kom atter til Kbhvn. Blev her 1682 prof. theol. designat. og samme aar legationsprest hos Mejerkrone i Paris. 1686 hofpræd. og prof. theol. ordin. 1687 dr. theol. Døde 1709.

4) Thomas Bredahl, justitsraad og lagmand i Trondhjem, f. 1688, d. 1738. Hans Uforgribel. Betænkning etc. forefindes i vidensk. selsk.s manuskriptsamling som kvart nr. 35.

5) Hartvig Huitfeldt, f. 1677, 1729 kommanderende chef nordenfjelds, generalløitnant 1733, general 1746. 1740 forflyttedes han til kommandant i Fredrikstad. Døde 1748 (Dansk Biogr. Lex. VIII. 155).

6) John Norcross, en engelsk eventyrer (f. 1688), der var gaaet som kaperkaptein i svensk tjeneste under den store nordiske krig. Bekjendt især af sit mislykkede forsøg paa at fange den danske kronprins (senere Christian VI) ved Gyldenlund (Charlottenlund) og sit 32aarige ophold som dansk statsfange i Fredrikshavn fra 1726 til sin død 1758.

i K.havn har haft meget farlige og slibrige Forretninger. Dette er skrevet i K.havn den 31. Martii 1727.

Skulle Høy-ædle Hr. Biscop behage nogle av disse, eller andre, som kunde haves, skal Deres Befaling strax efterkommes, saa snart den tilkiendegives mig.

Da mig forundtes den Ære, at tale med Dem, var mit Forsætt at have anmodet om en Sag, som dog formedelst Hindringer blev efterladt, hvorfor aller-ydmygst bedes, at det maatte pardoneres, det her skeer skriftlig:

I den Tiid ieg opholdte mig paa Helgeland, forefaldt, at en av den gamle Peter Dassis Paarørende anmodede mig om, at forsyne den av ham udgivne Nordlands Trompet, med nye Oplysninger og anmærkninger, da han selv vilde bekoste dens Tryk, naar den blev færdig. Same Arbejde paatog jeg mig, og fuldbragte det, efter min Ævne. Men, da Bogen i Bergen skulle trykkes, var der en og anden Anmærkning, som ej stoed Censor an, hvilke, han ej vil rette, efter hvad som kunde være Fejl, men ganske udslætte dem, hvorfore ieg tog den tilbage, siden jeg samme Tiid var der i Byen. Siden har dette m: s: været hos mig i 5 aars Tiid. Her over er mit Ønske og Bøn til Deres Høyærværdighed at mig gunstigst maatte forundes Tilladelse, at indsende den til Deres Censure; da den (maaskee) ej kunde blive kient u-værdig, at trykkes. Imidler Tiid formodedes ydmygst, at denne min Bøn ej u-gunstig optages, samt, at der des angaaende forundes mig et Ord til Efterretlighed.

I Haab at Høy-gunstige Hr. Biscop ej vredes over min tiltagne Frihed har jeg understaaet mig at fremsende 1 Fustage Multe-grøed som jeg ydmygelig beder ej maatte forsmaaes, da det svarer til min nærværende Ævne; men ej til min Pligt og Villie. Jeg tilbeder mig stedste Deres Høje Grace, forblivende med største Soumission og Høy-agtelse etc. Deres — — D. P. Raaness.

Gunnerus har i randen tilskrevet: Takker for nærværelsen, fremsendne(?) msc. hvoraf fleere med tiden, angaaende anmærkn. til Nordlands Trompet til Censur at indsende.

334. 1759. 31. Aug. fra A. Buschmann[1]), Næsne (StA.)

Høyædle Høyærværdige Hr. Biskop, Høygunstigste Herre!

For Deres Høyærværdigheds ved Nærværelsen beviste store Gunst og Bevaagenhed finder jeg mig høyst forbunden min underdanige Taksigelse at aflægge!

Efter Ordre sendes de 12 udstoppede Fugle i en halvtønde indpakkede, smaae Pinde ere bundne til Halsene paa eenhver med paategnede Numere, hvorefter Navnene paa indsluttede Fortegnelse ere anførte. Jeg veed icke om Jeg tør skrive: at den levende Ørn, som mig fra Hr. Dreyer er tilsendt, følger med, siden Jeg frygter: at Ingen af Tronhiems Borgerne paa deres Jægter, som sædvanlig ere stærk tillastede, vil imodtage dette Dyr, som baade indtager noged Rum paa Fartøyed, saa og daglig kræver frisk Spise enten af Fisk eller Kiød; Icke destomindre skal Jeg bringe den til det Sted, hvor Tronhiems Borgerne tæt forbie passere, og paa det beste føye Anstalter til Anmodning om Transporten. Jeg recommenderer mig Deres Høyærværdigheds høye Gunst og Bevaagenhed og forbliver etc. Deres A. Buschmann.

I margen har Gunnerus tilskrevet: Fuglene bekommet, Ørnen udstoppet. Krøtkje. Jeg har 2 slags Lommer den eene er meget hvid spætted under halsen, de andre ere meere mørke, om der skulle være forskjel paa Han og Hun eller adskillige species.

---

335. 1759. 31. Aug. fra M. H. Kildal[2]), Altvig (StA.)

Høy-Ædle Høyær-Værdige Aller Høystærede Hr. Biskop.

Efter Deris Høyædle HøyærVærdigheds Eegen mig givne tilladelse fordrister ieg mig til at opvarte Dem med disse faa Linjer.

Den Haae-Kiælling der mig til for-varing blev overleveret ligesom og Sct. Olaj Billede indlagde udi een liden bord-Kiste er efter Deris Høy-ædle HøyærVærdigheds mig givne ordres leveret til Tronhiems-Borgeren Christopher Tarald Søn, og ynsker, at

---

[1]) Augustin Buschmann, f. 1720, 1740 dimitteret fra Trondhjems skole, exam. theol. 1743, 1748 resid. pastor til Andenæs, 1752 sogneprest til Loppen, 1755 til Næsne, 1765 provst over Helgelands provsti, 1776 sogneprest til Frosten, døde 1793.

[2]) Se nr. 170 ovfr.

de ligeledes illæderet maatte Vorde Deris Høyædle HøyærVærdighed indhændigede. — — —

Næst min underdanige Compliments formæld for Deris Høyædle Høyærværdighed samt Guds megen Naadis hiærteligste tilynskning haver ieg den ære, med dybeste submission at henleve etc. Deris — — Michael Heggelund Kildal.

Af Gunnerus er i margen tilskrevet: haa-K. og Bill. fremkommet.

---

336. 1759. 3. Septbr. fra H. A. Urdahl,[1]) Torsken. (StA.)

Høyærv. og Høyl. Hr. Biskop Gunnerus Høygunst. Øvrighed!

Da ieg i Sommer fornam, at Deres Høyærværdighed var Liebhaber af og samlede paa adskillige underlige Fiske, da som ieg for nogen tid siden er kommed over en fæl og selsom Fisk, har ieg ikke kundet efterlade at tilsende Dem den. Dens Navn er Marulke. Den gik gandske nær Landet og jagede efter smaae Fisk. Den havde nær giordt en liden Dreng skade, som stoed med bare fødder ved Søen, saafremt Faderen ikke havde merket det og stukked den igiennem Hovedet med et Jern, men blev for sin umage mærked af den paa sin eene haand, hvilket hand endnu bær. — -- — — — — — — — — — — — — — — — — — Jeg forbliver hernæst med dybeste Sumission etc. Deres H. A.Urdahl.

---

337. 1759. 11. Septbr. fra F. Bødtker,[2]) Storstensnæsset. (StA.)

Høyædle. Høyærværdige og Høylærde Hr. Biskop!

For Deres Høyædle Høyærværdigheds høyst angenemme Nærværelse aflægger jeg min underdanige Taksigelse, og hiertelig forønsker, at De allerreede Lykkelig og vel maatte have fuldendet Deres møysommelige nordlandske Reise. — — — — — — —

Den omtalte Rune Bomme[3]) har ieg endnu ikke faaet, men

---

[1]) Hans Adam Urdahl, f. 1730 i Trondhjem, fra hvis skole han dimitteredes 1748, exam. theol. 1750, 1757 resid. pastor til Torsken, 1761 sogneprest smstds., 1768 resid. kap. til Stavanger, hvorfra han forflyttedes til Rollag i Kristiania stift, hvor han døde.

[2]) Se nr. 167 ovfr.

[3]) Smlgn. nr. 167 og 214 ovfr., samt nr. 355 og 368 nedfr.

vil giøre Alt mit Beste til nestkommende Foraar at forskafve den. Jeg har og paamindet Hr. Sorenskriver Thomæsen[1]) om den belovede Lille Vindmølle, som nu nok er under Arbeide, og bliver med første tilsendet. — —

Iøvrigt tilbeeder jeg mig at maatte være indesluttet i Deres naadige Erindring til Forfremmelse. Fromme Fader! giør dog noget for mine umyndige Børns Skyld, at de ikke med mig skal mangle det fornødne Livets ophold. Jeg henlever etc. Deres Frideric Bødtker.

I margen er af Gunnerus blandt andet skrevet: 3 runde bomme at skaffe.

---

338. 1759. 19. Septbr. fra N. From,[2]) Aure. (StA.)

Høyædle og Høyærv. Hr. Biscop Gunnerus, Naadige Herre!

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jeg tager mig herved den underdanigste Friehed at tilsende Deres Høyærværdighed 2de Røgede Lax og 2de smaa Tønder med syltede Østers, skiønt ieg undseer mig ved at det er saa lidet, og det giør mig meget ondt, at ieg var ej saa lyckelig at have bekommet det til Deres Høyærværdighed, som ieg hafde ønsket, men dette ustadige Vejrlig har forhindret Dem ieg hafde ude om det, saa at de gik ganske forgiæves. Jeg lever i dybeste Submission etc. Deres — — Niels From.

---

339. 1759. 6. Oktbr. fra I. Lorck[3]), Copenh. (StA.)

Hochwürdiger und Hochgelehrter Höchstgeehrtester Herr Bischof!

Da Er: Hochwürden vor einem Jahre sich zu Dero Abreise nach Drontheim anschikten, so hielte ich mich einiger Schwächlichkeit wegen auf dem Lande auf, dasz ich nicht die Ehre haben konte, Denenselben zu dem erlangten Amte Glük zu wünschen, und Dieselben um Beiträge aus dem dortigen Stift zu meinen Beiträgen zur neuesten Kirchengeschichte gehorsamst zu ersuchen. Ich

[1]) Vilhelm Mauritz Thomassen, sorenskriver i Tromsø (fra 1744) og Senjen (fra 1755).

[2]) Se nr. 70 ovfr.

[3]) Se nr. 310 ovfr., der er Gunnerus' svarskrivelse.

will solches also schriftlich nachholen. Ich habe meinem Brudersohn, welchen ich zugleich Denenselben empfehlen will, die 5 herausgekommenen Stükke des gedachten Journals mitgegeben, um selbige Er: Hochw. meinetwegen zu übergeben, und ich bitte mir die Erlaubnisz aus, dasz ich damit von Zeit zu Zeit fortfahren dürffe. Dieselben werden daraus meinen Plan in dieser Arbeit ersehen können und Sie selber wissen schon ohnedem, dasz man zu solchen Samlungen die Hülfe andrer Gönner und Befördrer nöhtig hat. Dieselben würden mich sehr erfreuen und diese Arbeit befördern helfen, wenn Dieselben aus Liebe zum Vaterlande die Güte haben wolten, mich mit denen hieher gehörigen kirchlichen Nachrichten aus Dero Stift zu bereichern. Dis ist es, was ich mir von Denenselben gehorsamst erbitte, da ich zum erstenmahl die Ehre habe an Dieselben zu schreiben. Ich würde auch dieses nicht wagen, wenn ich nicht von Dero Liebe zu den Wissenschaften und Büchern und von Dero Bereitwilligkeit dieselben befördern zu helfen überzeuget wäre. Ich überlasse es Er: Hochw. was Dieselben nur zu diesem Gebrauch von Zeit zu Zeit mitzutheilen gut finden.

Ich will mir indessen die Freiheit nehmen einige Artikel vorjetzt zu nennen. Eine ausführliche Nachricht von dem Ursprung, der Einrichtung und der Geschichte des Seminarii Lapponici würde mir vor allen Dingen besonders willkommen seyn; sonderlich wenn zugleich der Mission in Lapland und Finmarcken zugleich gedacht werden könte. Ich habe schon einen Abschnitt von den Jubellehrern, die seit 1746 gestorben sind, fertig, welchen ich fortzusetzen gedenke. Er: Hochw. würden mir darin eine grosse Gefältigkeit erweisen, wenn Dieselben mir an die Hand geben wolten, welche von denen, die Hr. Treskow[2]) angeführt hat, und wann sie gestorben und ob zu ihrer Geschichte noch etwas hinzuzusetzen sey. Solten Er: Hochw. noch mehrere aus dem Stift Drontheim bekant werden, oder seitdem neue Jubellehrer dazu ge-

[2]) Gerhard Treschov, f. 1705 i Lesje, deponerede 1720, 1731 prest til Birkerød i Sjelland, 1765 til Trinitatiskirken i Kbhvn., men døde samme aar. (Se Gjessings Jubellærere i fortalen til 1ste del). Hans „Danske Jubellærere" udkom i Kbhvn. 1753. 4.

kommen seyn, will ich mir von selbigen eine Nachricht gehorsamst erbitten. Ein gleiches erbitte ich mir in Absicht neuer Kirchen.

Er. Hochw. werden es gütigst entschuldigen, dasz ich mir die Freiheit genommen, an Dieselben zu schreiben, und noch mehr dasz ich von Denenselben mir gleich in dem ersten Briefe einige gelehrte Hülfleistungen erbitte. Wenn ich hiesigen Orts wieder Er: Hochw. zu Diensten seyn kan, werden Dieselben mich bereitwillig finden, wenn Sie mir Dero Befehl mit zutheilen belieben wollen. Ich empfehle mich übrigens Dero Gewogenheit und unter Anwünschung alles ersprieslichen Wohlergehens und des göttlichen Segens zu Dero Amte habe ich die Ehre mit der schuldigsten Hochachtung zu verharren

Er: Hochwürden dienstschuldigster Diener

Copenhagen den 6. Oct. 1759. I. Lorck.

Tilskr. af Gunnerus: Lov 2 b. 21. cap. 60 art. Rescr. 3. Maii 1704. Forordn. 13. Aug. 1734 om Kirkernes Bygninger.

---

340. 1759. 10. Oktbr. fra O. Ross, Ørkedalen (StA.)

Højædle og Højærværdige Højgunstige Hr. Biscop!

— —

Et Par levende unge harer, som hermed følger, beder jeg underdanig maatte antages. Finder Deres Højærværdighed behag i Dem, da troer jeg gierne de kand leve, naar et lidet Rum indrømmes dem til forvaring. Kaalblade, hafre og qvister er deres gode føde, naar de faaer Vand til. De synes at være Par, saa man kand vente unger af dem til Foraaret.

Jeg recommanderer mig i Deres Høyærværdigheds høygunstigste Affection, og med største soumission stedse henlever etc. Deres — — O. Ross.

---

341. 1759. 19. Oktbr. fra P. Bruun, Gilleskaal[1]) (StA.)

Høyædle Høy Ærv. og Høilærde Høygunst. fromme Hr. Biskop.

Jeg har hermed den Ære, at take allerydmygst for deres høyst Respective brev fra Næsnæs angaaende Gerners[2]) Miracul Postill,

---

[1]) Se nr. 195 ovfr.

[2]) Henrik Gerner, f. i Kbhvn. 1629, 1693 biskop i Viborg og dr. theol. Døde 1700. Her menes hans Hellige Dages hellige Tanker over Evangelierne, Kbhvn. 1684, og over Epistlerne, smstds. 1693.

som og om Benchestochenis[1]) documenta; Jeg har skyldigst efterkommet Deres forlangende, og skal Ligesaa snart mig derom er given Kundskab ikke forsømme at Lade dem vide derom. — — — — Med Ald tilbørlig høyagtelse etc. Deres P. Bruun.

Gunnerus har i Margen skrevet: Lovet at see at skaffe Benchestoc documenta.

---

342. 1759. 25. Oktbr. fra O. Høyer[2]), Sund, Inderøen (StA.)

Høyædle Høyærv. og Høylærde Hr. Biskop, min gunstige Øvrighed!

Hiertelig ønsker Jeg Deris Høyærværdighed til Lykke med sin Hiemkomst fra sin besværlige og Lange Nord-Lands Reyse.

Da Jeg nu hører at finnefolket har efterkommet min aftale med dem, i at tilbringe Deris Høyærværdighed et Reens-dyr Levende, om det blev mueligt: Saa beeder Jeg ydmygst, at denne Ringe og Liiden present ey maatte mishage dem, men gunstigst være modtagen.

Næst Guds Naadis oprigtigste tilønskning Forbliver Jeg med underdanigst ærbødighed etc. Deres — — O. Høyer.

---

343. 1759. 29. Oktbr. fra J. J. Skanke, Grytten (StA.)

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biskop etc.!

For at betjene mig af leyligheden, som gives saa god med Hr. Lieut. Dons, da jeg ey veed, om jeg med Posten maa sende til Deres Høyædle Høyærværdighed meget skreven â gangen, fordrister jeg mig herved atter underdanigst at incommodere med disse linier, og tillige at tilstille min Sal. Faders Levnets beskrivelse, saa vidt jeg i hast og blandt mangfoldige distractioner hâr kundet sammen sanke. Det kand ikke heller derfor feyle, at jo derudi meget er at ud- og til-sette, forandre og forbædre, saasom det og ikkun er 8 Dage, siden jeg Dagen til ende hâr kundet være oven Senge til Aftenen, og i den tid faaet nok med Kalds og andre u-opsettelige Forretninger at tage vare, saa jeg ligesom hâr maat stjæle mig hertil og tage Natten til hjelp. Udbeder derfor

1) Vistnok ang. familien Benkestok paa Meløen i Rødø pgd.

2) Ole Høyer, f. 1723 i Inderøen, 1745 dimitteret fra Trondhjems skole, exam. theol. 1747, pers. kapell. til Inderøen 1749, 1765 sogneprest til Næsset, men straks efter s. a. til Sparboen, hvor han døde 1782.

Deres Høyædle Høyærværdigheds saa Store Gunst paa det allerydmygeligste, ey allene at lade overstryge hvad derudi er for meget og u-beqvemt sagt; men ogsaa at rette feylene og forandre Stilen efter fornødenhed! Undseer mig saare ved at begiere saa meget og stort, men Deres Høyædle Høyærværdigheds Høyst-u-forskyldte Godheder ere dog større og flere end mine dumdristigheder. Af Hans Testimonium publicum lader jeg følge en Gienpart, da jeg for Tidens store Knapheds Skyld hår maat lade min Søn Hans (som og er den eeneste jeg har i live) afskrive, ifald Deres Høyædle Høyærværdighed skulde ansee det fornøden at indføre paa sit sted. og skulde saa saadan hans Levnets Beskrivelse af Deres Høyædle Høyærværdigheds u-anlignelige Bevaagenhed føyes til noget hans Skrivt, maatte jeg bede om Høygunstigste Tilladelse at sige denne min usle mening: At det ey kunde passe sig bædre end til de 3de Erindrings Taler Han sidst sammenskrev, og hvoraf jeg tilligemed de flere Hans Manuscripta tog mig den underdanigste frihed paa Deres Høyædle Høyærværdigheds Høygunstigste behag at tilstille den 1ste af sub dato 5te hujus med Madame Meinche, som jeg haaber alt rigtig at være Deres Høyædle Høyærværdighed indhændiget; den anden havde jeg tænkt nu at kundet lade følge, men for bemelte min Svaghed og det mere hår hindret, at den end ikke er fuldskreven eller nu kan blive siden velbemelte Hr. Lieutenant hår bestemt sin Reyse i Morgen. Men skal baade den og den 3die, ann(uente) Deo, med aller første vorde Deres Høyædle Høyærværdighed tilstillede. Derimod understaaer jeg mig herhos underdanigst at tilstille Gienpart af et Hans Breve til daværende Hr. Statholder Ranzow[1]), som indeholder nogle Curiosa, og ved jeg ey rettere, end jeg ogsaa skal have Gienpart af den derudi benævnte Hr. Biskop Krogs[2]) Beskrivelse over Mare-Strømmen, som, om

[1]) Kristian R., eier af Brahesborg, vicestatholder i Norge, siden stiftamtmand i Fyn. Smlgn. nr. 321 ovfr.

[2]) Af den bekjendte biskop Dr. Peder Krog (f. 1654, biskop i T.hjem 1688 til sin død 1731) findes i manuskr. i vidsk. selsk. i T.hjem som 59 fol. „Om Mael- eller Maaschestrømmenes Beskaffenhed, i 13 Qvæstioner besvarede af en Geistlig efter hans Visitatsreiser" (trykt i Thaarups Magazin for Danmarks og Norges Beskr. II. 413—50). Sammesteds findes ogsaa et andet manuskr. okt. 12: Biskop Krogs Beretning om Maal- eller Moskøe Strøm i Loffoden, efter Oberste Folkersams Forespørsel og Begjæring opsat og til hannem adresseret.

Deres Høyædle Høyærværdighed saa Høygunstigst maatte befale, med første skee kand skal vorde tilsendt tilligemed en min Sal. Faders Forklaring i Breve til det Høye Missions Collegium over Nordlandene og Findmarken saavidt Landets Situation og Indbyggernes Levemaade den tid indløb i Missions Anstalterne. — — —

Men jeg opholder Deres Høyædle Høyærværdighed med alt for stor vidløftighed. recommenderende derfor aller ydmygeligst min usle Person, Embede og Tarv i Deres Høyædle Høyærværdigheds Høyst-gunstfulde Patrocinio, med allerdybeste Respect og submission lever vindskibeligst etc. Deres J. J. Skanke.

---

344. 1759. 3. Novbr. fra J. Sivertsen,[1]) Kjøbenhavn. (StA.)

Høy-ædle, Høy-ærværdige og Høy-lærde Hr. Biskop etc.!

At Jeg hermed tager Mig den underdanige Friehed at incommodere Deres høy-ædle Høy-ærværdighed, beder jeg underdanig, ikke u-gunstigt at maatte optages: Jeg fordrister Mig hermed at lade Deres høy-ædle Høy-ærværdighed vide, at Jeg sidst i Novembri i afvigte Aar begyndte at læse over Deres høy-ædle Høy-ærværdigheds *ars heuristica intellectualis,* over hvilken Jeg efter mine auditorum Begiæring har læst saaledes, at Jeg har dicteret det fornemste, dog med den Forskiæl, at, da Jeg i Begyndelsen dicterede temmelig vidtløftig, har Jeg siden af Frygt for ald for stor Vidtløftighed dicteret gandske kort, saa at Jeg, u-agtet Jeg dicterer, kand absolvere et cursum omtrænt i 6 Maaneder: Jeg bekiendtgiorde ogsaa i Maji Maaned, at Jeg i Junio vilde begynde at læse over Deres høy-ædle Høy-ærværdigheds *institutiones metaphysicæ:* Men, saasom Jeg ikkun fik 3 auditores, maatte Jeg lade det for den Gang beroe: Ikke destomindre skal Jeg i Martio i tilkommende Aar begynde at læse over dem, om Jeg alleeneste kand faae 5 auditores (som Jeg ikke tvivler paa, at Jeg jo nok skal faae, da allereede 3 har talt til Mig herom) ikke fordi at de kand lønne min Umag, men alleene paa det Jeg kand faae saa meget des meere at bestille med academiske Ting, som dem, Jeg alleene har

[1]) Iflg. Gunnerus' kopibog nr. 5 (T.hjems stiftsarkiv) søgte han 1765 rektoratet efter Gerh. Schøning og var iblandt de af Gunnerus til rektoratet foreslaaede.

Lyst til: Ellers aflegger Jeg hermed min saa underdanige, som tilbørlige Taksigelse til Deres høy-ædle Høy-ærværdighed, fordi De har været saa gunstig at recommendere Mig som til de Herrer Professores Theologiæ i Almindelighed, saa i særdeeleshed til vores gunstige og til Academiets Beste aarvaagne Pro-cantzler, der har været Monsr. Riisbrigh,[1]) Seidlitz,[2]) Sahl[3]) og Mig saa bevaagen at forskaffe enhver af os 50 r.s Tillæg aarlig: For hvilket Tillæg Jeg ikke alleene hermed underdanig takker Deres høy-ædle Høy-ærværdighed, som prima causa hertil, men endog altid skal erindre denne Deres Gunst med tilbørlig Erkiendtlighed: Ellers beder Jeg underdanig, at Deres høy-ædle Høy-ærværdighed ikke vilde tage det u-gunstigt op, at Jeg hermed tager Mig den underdanige Dristighed at giøre en Begiæring til Dem: Jeg har nu været Student paa trettende Aar, og derudover ønskede gierne, at Jeg kunde blive hiulpet til noget: Imidlertid har Jeg ikke Lyst til at være Præst, og at blive Con-rector eller Rector i en latinsk Skole er vanskeligt: At Jeg ikke skal tale om, at, om Jeg end kunde blive det, Jeg dog ikke med nogen inclination tog derimod, da Jeg forud seer, at saadant et Embede vilde legge Mig, som den, der er af et empfindtligt Gemyt, en halv snees Aar før Tiden i Graven: Min underdanige Begiæring er derfor denne, at Deres høy-ædle Høy-ærværdighed vilde være saa gunstig (om De seer nogen Muelighed i min Begiærings Opfyldelse) at recommendere Mig hos Geheime-Raad Holstein til at blive Professor Philosophiæ designatus med et lidet aarligt beneficium at leve af, indtil Jeg kunde faae Løn, da Jeg ikke haver Midler selv at ernære Mig af, og at, dersom Deres høy-ædle Høy-ærværdighed seer, at dette ikke kand

[1]) Børge Riisbrigh, f. 1731 i Veilby paa Fyn. Deponerede 1749, 1760 dekanus paa klostret og 1765 magister, reiste 1762 til tyske universiteter og til Paris, 1767 prof. logices et metaphysices extraord., 1773 prof. ord., entlediget 1803 med etatsraads rang og døde 1809.

[2]) Chr. Gotthold Seydlitz, f. 1738 i Kbhvn., deponerede 1753, 1769 provst paa klosteret, 1773 magister, 1774 prof. i filosofi ved universitetet, 1777 i græsk og 1782 i hebraisk ved gymnasiet i Odense. Døde 1796.

[3]) Laurids Sahl, f. 1734, deponerede fra Aalborg 1754, 1759 dekanus paa klosteret, 1761 magister, 1762 konrektor ved Kjøbenhavns skole og vikar for prof. i græsk ved universitetet, 1781 virkelig prof. i græsk, tog afsked 1801, døde 1805.

skee, som Jeg dog alleene har Tilbøyelighed til, De da i Mangel af dette, alleene paa det Jeg kunde faae noget vist at subsistere af, vilde være saa høy-gunstig at recommendere Mig til at blive en Soren-skriver eller at faae et andet Dommer-Embede, da Jeg, naar Jeg kunde have noget Haab om at faae et saadant Embede, i Mangel af det første om et halvt Aars Tid eller lidt bedre hen vilde gaae op til examen juridicum, siden det da ikke kunde komme Mig til den forønskede Nytte, at Jeg deels ved at skrive selv efter Deres høyædle Høyærværdigheds Mund, og deels ved at conferere det, som andre har skrevet (Gud skee Lov) har giort den Fremgang i Theologie og Philosophie, at Jeg endog strax med Guds Hiælp kunde paatage Mig at være Professor, i hvilken af Deelene det skulde være, naar Lykken vilde føye mig: Jeg beder underdanig, at Deres høy-ædle Høy-ærværdighed vilde beviise Mig den Gunst ved Deres Famulum at meddeele Mig et par Ord herom: Imidlertid vilde De være saa gunstig ikke at tage min dristige Begiæring u-gunstig op, da den foraarsages af den saa store, som underdanige Tillid, som Jeg har til Dem frem for nogen anden af mine Velgiørere, af den Aarsag at De (uden at flattere) har beviist Mig Velgierninger frem for nogen anden, ved det De ikke alleeneste har givet Mig adskillige store Bevaagenheds Kiendetegn, men endog i blandt andet har været den eeneste af alle Universitetets Professores, som Jeg har havt den Lykke at profitere af i Videnskaber: Imidlertid skal Jeg, som desuden med tilbørlig Taknemmelighed bestandig skal erkiende Deres Mig hidindtil beviiste Bevaagenhed i ald min Leve-Tid erindre denne Velgierning med underdanig Erkiendtlighed, og intet ønske heller, end at Jeg kunde faae Leylighed at viise, hvor høyt Jeg vilde skiønne paa den samme: I det øvrige vil Jeg ønske Deres høy-ædle Høy-ærværdighed en sand og bestandig Lyksalighed. Med hvilket Ønske Jeg, som udbeder Mig Deres bestandige Bevaagenhed, stedse har den Ære at henleve etc. Deres

Jacob Sivertzen.

345. 1759. 9. Novbr. fra J. J. Skanke, Grytten. (StA.)

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biskop etc.!

For Deres Høyædle Høyærværdigheds Høyst-Respective Skrivelse af 22de pass. Octobris, mig for 3 Dage siden rigtig indhændiget, har jeg herved allerskyldigste og allerydmygeligste Taksigelse skuldet aflegge!

Hvad angaaer Deres Høyædle Høyærværdigheds Høygunstigste postulatis derudi, min Sal. Faders Levnets beskrivelse betreffende, da, (naar jeg underdanigst har refereret mig til mit næstforrige af 9de Oct., afsendt med Hr. Lieut. Dohns, som for 8te Dage siden reyste fra sin Logis paa Wedstad, og formodentlig allereede er Allerhøystærede Hr. Biskopen indhændiget tilligemed den derudi indsluttede min Sal. Faders Levnets beskrivelse) saa paa Deres Høyædle Høyærværdigheds Høyst-Gunstfulde Befaling indsluttes herudi underdanigste besvarelse paa de manglende Poster i den forrige med allerydmygeligste begiering: at Deres Høyædle Høyærværdighed Høygunstigst vil ansee, ikke de feyle, som hos mig findes i alt, men den eenfoldige gode vilie, som dog henger mig over til i mueligste maader at fuldbyrde de pligter, som Gud byder mig at iagttage, medens jeg endnu boer i denne sand- og Leer-Hytte.

De ommeldte min Sal. Faders sidst-skrevne Prædikkener (af hvilke den eene fulgte i mit forrige) men de andre kand jeg end ikke tilstille Deres Høyædle Høyærværdighed til Høygunstigste Approbation, og (om jeg torde begiere saa stort) til befordring i Tryk paa min bekostning, saasom jeg i de 3de uger jeg nu Gud skee Lov! har kundet Dagen til ende været oven Sengen, har været saa obrueret med Kalds Forretninger, saa jeg neppeligst kand overtage det; ey heller tør jeg vel driste mig til at sende particulaire Skrifter med den regulerede Post imellem Thrunhjem og Molde (i mistanke om, at en eller anden selv-interesseret Postmester per suspicion kunde fordriste sig til at aabne deslige breve) forinden jeg maatte erholde Deres Høyædle Høyærværdigheds Høygunstigste Tilladelse dertil. Saa er og saare vanskeligt uden stor bekostning de fleste Tider at faae Breve befordrede sikkert imellem Molde og Grytten (som er fast 4re Miils Søe-vey) som bæst kan skjønnes

deraf, at ofte hænder, at den Høye Øvrigheds Breve og Befalinger imellem Wedøen og her (som dog kun er $2^1/_2$ Miil, meest Landevey) kand blive 1, 2 á 3 uger gamle, førend de fremkomme, uanseet at Mehjelpere paa hver halv miil boe i Veyen, og for saadanne Brevers befordrings skyld ere saavel af Hr. Provst Røring, som forlængs af mig befriede for fordringskabs betaling til Kirkerne, saa vel som Offerskeppe.

Foruden de min Sal. Faders Skrifter, som hidindtil ere Deres Høyædle Høyærværdighed underdanigst tilstillede, ere endnu endeel hos mig endog u-benævnte, saasom især hans Christne Ethica paa Dansk, skreven da han 1700, var i Kjøbenhavn for at sustinere Examina Academica, og af mig vel, medens jeg laae ved Academiet i det 2det af 8te, reenskreven, men saa slet og ret, at jeg ey uden omskrivning kand lade det komme for Deres Høyædle Høyærværdigheds Øyne. Saa vil og slutteligst Deres Høyædle Høyærværdigheds Høyst-priselige Anlegge til Studeringers forfremmelse samt gode og ellers begravne Skrifters befordring til Trykken i Deres Allernaadigst anfortroede Stift, skaffe Bog-trykkeren i Thrunhjem saa meget at bestille, at han ey kand overtage det alt. Gud fremdeles lyksaliggiøre Deres Høyædle Høyærværdigheds Anslage, og velsigne Deres Hænders Gierninger! Saa vil ey allene vort nordrigste Sion, men og den gamle Konge-Stad, Thrunhjem i sær, baade de nu levende og deres Efterkommere til Verdens ende berømme Guds Godhed, at de have og have havt en saa God Biskop.

Aldeles u-ventelig bekom jeg forleden Dags Skrivelse fra Bogtrykkeren i Christiania, Msr. Scvach,[1]) hvorved han ey allene inviterer mig tilligemed andre ved et trykt avertissement at komme sig tilhielp med pjecer, som kunde tjene til hans forehavende ugeblade at udgive, da, som han skriver, efter hans forrige invitation dog indtil 3die 7bris sidstleden ey mere end een eeneste Lærd har til sendt ham et stykke fra Dougre-fjeld; Men han ogsaa tilbyder sig paa ganske modtagelige vilkor at vilde trykke oversettelsen af

[1]) Samuel Conrad Schwach, der iflg. Nyrops Danske Boghandels Hist. II pag. 65 1771 skrev sig som „kongelig priviligeret Bogtrykker og Boghandler i Aggershus Stift".

D. Lassenii Perle-Skat, hvor af ham den 1ste prøve er bleven foreviist ved den leylighed, at jeg lod Msr. Wang (som i nogle Aar havde conditioneret hos Hr. Provst Røring) paa sin hjem-reyse og â Kjøbenhavn denne vey, faae den i hænde, og han da imod min tanke foreviiste den til benævnte Bog-trykker i Christiania, i steden for jeg allene havde committeret ham per occasion at søge Forlegger dertil i Kjøbenhavn. Nu har jeg vel de 3de 1ste Maaneder paa rede hænder til reenskrivelse; men hverken kand eller bør noget vist fastsettes, førend jeg underdanigst har udbedet mig, og af Deres Høyædle Høyærværdigheds u-anlignelige raisonablitet erholdet Deres Høygunstigste ja Faderlige Raadførsel om, hvorvidt og hvorledes jeg skulde herudi entrere? Paa den eene side synes mig ey aldeles at kunde forsvare det for Gud ganske at nedgrave det mig af hans Barmhjertighed betroede lidet Pund, helst naar Han ligesom siger til mig: Staae op, lad os vandre! men paa den anden side maae jeg i erkjendelse af min alt for store skrøbelighed befrygte, at et saadant Verk ved saa ringe person bragt til læsning saavel af Danske som Tydske hos saare faa af den itzige Verdens Mennisker vilde finde smag eller behag, og altsaa Verket formedelst min saavelsom forleggerens u-formuenhed komme til at qvæles i fødselen. Ti maatte jeg underdanigst og allerydmygeligst udbede mig Allerhøystærede Hr. Biskopens saa høyst u-forskyldte Grace: At, om Gud vilde, det skulde komme dertil (som det ey giør med mindre Deres Høyædle Høyærværdigheds Høygunstigste Approbation først kunde erholdes) at da, naar den 1ste prøve maatte komme for Dagen, Deres Høyædle Høyærværdighed vilde ved Sin Ammanuensem ey allene ved et par linier lade Præsteskabet i Stiftet Skriftets prænumeration vorde recommenderet, men ogsaa ved ubesværet leylighed lade dets publication paa behørig sted i Kjøbenhavn blive bekjendt. Hvorimidlertid jeg (om Gud behager at forunde mig liv og helbred) vilde, naar det Høygunstigst maatte blive mig tilladt, underdanigst sine sigillo fremsende et efter andet Ark eller Maaned til Deres Høyædle Høyærværdigheds Høygunstigste første Approbation til Trykken. Hvorom jeg og desimidlertid ann(uente) Deo skal tilskrive mine Kjære Svogre i Thrundhjem og paa Byenæsset, saa vidt mueligt at holde Høyst-ærværdige Hr. Biskopen

frie for al u-fornøden besværlighed dermed, som ellers i sig selv er alt for stor, og kand jeg ey nok afbede min djervhed, som i saa mange maader understaaer sig til at misbruge Deres Høyædle Høyærværdigheds admirable Skjønsomhed. Mig usle vil ellers være mere end nok i dette mødsommelige Liv efter Guds Gode Vilie at leve saa længe, at jeg 1. kunde faae opsat en tilbørlig Ære-Stytte paa min Sal. Faders Grav og 2. i nogen maade udviise, at jeg ikke aldeles har vanslegtet fra hans i sær Arbeydsomheds Dyd. Men jeg maa for ikke at besvære Deres Høyædle Høyærværdighed med alt for stor og u-fornøden Vidløftighed undlade at skrive det øvrige conciperede, ikkun sige dette mit ringe ønske og daglige forbøn: Gud conservere Deres Høyædle Høyærværdighed Sin Kirke i Norden og Publico i langvarigste Sinds og Legems Styrke samt Fornøyelse! Med al den tilbørligste Respect og undergivenhed, jeg bør og kand, lever vindskibeligst etc. Deres J. J. Skanke.

---

346. 1759. 12. Novbr. fra J. Wang[1]), Kasnæs. (StA.)

Høyædle og Høyærværdige Allerhøystærede Hr. Biskop!

Da ieg havde dend ære af Deris Høyærværdigheds Nærværelse paa Søer Reysen fra Tranøen, udlod Deris Høyærværdighed Sig med at det kunde være gavnlig for Nordland, at der blev opretted en liden Kiøbsted, og Kiøtøeen i Senniens Fogderie foreslaaet som et beqvæm Stæd at byge paa, god Skibs-Havn, god indløb, og derforuden ligger opland med Skove deromkring; Efter at Almuen havde faaet dette at høre, har de ønsket at Gud vilde Størke Deris Høyærværdighed udi saadan Velsignet Meening, som er saa Nøttig og gavnligt til Landets Opkomst, og derfor i dend henseende bad Almuen Mig paa Høsttinget at ieg vilde, beede Deris Høyærværdighed om, at paatage Sig i saafald Almuens fattige Tarf, og udvirke Kongens Naade og tilladelse for en liden Kiøbstæd, Samme kand ikke Være skadelig enten for Kongen eller landet, kan vel ingen sige, uden de, som paaseer meere egen Nøttighed, end som dend almindelige beste: Bergen og Trundhjem blev alligevel forsynet fra Nordland med Fiskeafling, saasom det var ikke at paa-

---

1) Jørgen Hansen Wang, foged i Senjen og Tromsø (fra 1748).

tvile, at naar der blev andlagt Kiøbstæd, at der og kom Folk fra adskillige Stæder, som kunde være beqvæmmere til Fiskerie og tillige opmuntre Indbyggerne til samme, hvorved da Engang til, saa megen Velsignelse kunde bringes til Veye som nu, og altsaa kunde enda bemelte Kiøbstæder Naae fornøden tilførsel, som forhen.

Hvad sig andgaar for det andet, som Deris Høyærværdighed formeente og, at være til landets opkomst, at Bundestanden bleve forbuden, dend nu brugelig overdaadighed i Klædedragt, og kun alleene tilladt at bruge hvad som de Selv kunde Virke, var heller ikke Mindre gavnlig for Landet, thi derved blev en utroelig penge spared, og Almuen Veiledet til Arbeidsomhed og Duelighed, i stæden for nu, de fleste er lade og uduelig til Hænders Arbeide.

Hvilke Andliggenheder jeg saa ærbødigst beder maa være udi gunstig erindring. — Jeg henlever Stedse med Største Respect etc. Deres J. Wang.

---

347. 1759. 17. Novbr. fra R. N. Hundslund, Hammerfest. (StA.)

Høyædle, Høyærværdige Hr. Biskop, Naadige Herre.

Efter deres Høyærværdigheds befalning til mig i Velærværdige Hr. Kielstrups huus her Paa Hammerfæst at give oplysning om min antagels til skolemester Embedet her Ved steden, da ind Sendes disse Ringe linnier til behageligst oplysning, ieg blev 1749 antagen af nu sl. Hr. Provst Falck[1]) til biskop Nannestads ankomst til Hammerfæst 1750 da ieg af hans høyærværdighed blev antagen til klaaker og Nordmands skolemester. — — — — — — — — Iøvrigt ønsker ieg mig stedse at være deres Høyærværdighed recommenderet forblivende etc. Deres Rasmus Nielsøn Hundslund.

P. S. Efter Løfte er af Sænt med Nordfarskipper Hans Peter Jever den belove(de) Nis unge fra kiøbmand Buck[2]) og med en Mand ved Navn Peder Larsen Paa skipper Kil Sin Jegt Sænte ieg tvinde finne telte, et Som fielfinnerne bruger og et Som Søefinnerne bruger naar de farer Paa skotterie.

---

[1]) Johan Falch, 1735—51 sogneprest til Alten—Talvig og provst, forflyttedes derpaa til Aas ved Kr.ia, 1757 sogneprest til Volden. Døde 1758.

[2]) Se nr. 151.

348. 1759. 26. Novbr. fra J. A. Kolderup,[1]) Bodø. (StA.)
Høy-ædle, Høy-ærværdige og Høylærde, Hr. Biscop Gunerus etc.!

For Deris høy-ædle Høyærværdiges overflødige Artighed, og store Bevaagenhed imod mig, da Deris behagelige Nærværelse glædede os her paa disse Grenser, aflegges — endskiønt silde — min underdanige og skyldige Taksigelse. — — — — — — — — — Jeg har siden Deris Høyærværdigheds Bortreyse faaet en liden Samling af adskillige rariteter og haaber at faae Eendeel til af Søe og Land Producter, da der ej skal spares Fliid paa min Siide. — — Tillad Mig til slutning at frembære min Kiæristes og min underdanigste Hilsen for Deris Høyædle Høyærværdighed, som De, der stedse vil være i Deris Høye Gunst recomenderet, da jeg stedse vil ansee mig det for en Ære at kaldes etc. Deris

J. A. Kolderup.

---

349. 1759. 30. Novbr. fra E. Kiempe,[2]) Molde. (StA.)
Høiædle Høiærværdige Hr. Biskop, Høigunstigste Velynder!

Lige saa hjerteligen som det haver glæded mig u-værdige at fornemme Deres Høi-ædle Høi-ærværdigheds lykkelige Hiemkomst fra Deres lange og farlige Visitations-Reiser, saa forbunden finder jeg mig underdanigst at bevidne samme i den saa behagelige Anleedning av Deres Høi-ærværdigheds allerhøistærede Skrivelse, hvormed det gunstigst behagede Dem under 19de i denne Maaned at beære mig, hvilken jeg ogsaa i Mandags ved Skifte-Samlingen her paa Molde havde den Ære at imodtage. Hvad sig de i samme forelagde Poster angaaer, da kan jeg, som en om disse Ting ganske u-kyndig, i Mangel av min Sogne-Præstes Velærværdige Hr. Skankes Nærværelse ikke for Nærværende give den fornødne Underretning, som jeg efter Skyldighed saa gjerne ynskede, undtagen denne, at velbemeldte Hr. Skanke, saa snart som Deres Høi-ærværdigheds Skrivelse til Ham derom var kommen ham til Hænde, strax forferdigede sin Beretning derom, men formedelst baade Veirets og Veienes Vanskelighed fra Grøtten til Molde paa disse Aarets

[1]) Se nr. 186 ovfr.
[2]) Se nr. 85 ovfr.

Tider er det med Befordringen derav gaaen saa langsom til, at dette sidste hans Brev til Deres Høiærværdighed ikke førend med forrige Post skal være avgaaen fra Molde[1]); hvorfor jeg paa Hr. Skankes Vegne ydmygst forhaaber, at Deres Høiærværdigheds vel-bekjendte store Skjønsomhed holder Hr. Skanke undskyldt for den imod hans Villie indtrufne Langsomhed. Paa min Side skal jeg ikke undlade strax ved min Tilbagekomst fra Molde at forevise Hr. Skanke de av Deres Høi-ædle Høi-ærværdigded gunstigen tilsendte Spørsmaale, paa det at, i Fald enten disse ikke allerede saa tilstrekkeligen maatte være besvarede eller anden U-orden derved indtruffen, saadan Mangel da paa det skyndigste kunde vorde erstatted. Iøvrigt ynsker jeg Intet mere, end at kunne i andre og mange Tilfælder bedre, end denne Gang, udvise den dybe Underdanighed, jeg altid er Deres Høi-ærværdigheds priselige Befalinger skyldig og i alle Ting saaledes at opføre Mig at jeg nogenledes kunde vove at haabe Deres høigunstige Patrocinium og paa den Maade blive værdig til at være, ligesom jeg al min Tid er med dybeste Ærbødighed og allerstørste Underdanighed etc. Deres E. H. Kempe.

---

350. 1759. 8. Decbr. fra E. Hagerup,[2]) Kjøbenhavn. (StA.)

Høyædle, Høyærværdige Hr. Biskop, Gunstige Velyndere!

Min Underdanige Pligt og skyldighed har længe siden erindret og paamindet mig om, at tage mig den underdanigste friehed at gratulere deres Høyærværdigheds tilbagekomst fra den besværlige Nordlandske visitatz, som jeg vel ikke tviler paa jo har faldet deres Høyærværdighed kiedsommelig, men som jeg dog efter ønske vil haabe, aldeles ey har draget nogen betydelig ond følge med sig enten sygdom eller anden uleylighed, hvorom jeg ogsaa i Hr. Bangs breve er bleven forvissed; men da jeg herudi har begaaet saa stor forsømmelse, saa vil næsten undseelse paa den eene side for saa stor negligence, og frygt paa den anden side for at paadrage mig en velynders fortrydelse, i hvis gunst og bevaagenhed jeg stedse som en lykke ønsker at være recommendered, forbyde

[1]) Se nr. 345 ovfr.

[2]) Eiler Hagerup, f. 1736, deponerede fra T.hjems skole 1753, reiste dernæst nogle aar udenlands og blev 1768 amtmand i Finmarken. Smlgn. nr. 231 ovfr.

mig at fremsende disse linier; men da jeg ved en reyse paa landet en tid, derfra er bleven forhindred, saa er det at jeg, stolende paa deres Høyærværdigheds forud bekiendte raisonnablité og godhed, ydmygst tager mig den friehed, i disse faa linier at aflegge min underdanigste og ærbødigste taksigelse, for overmaade beviiste grace og bevaagenhed i Tronhiem, som jeg forsikkrer stedse skal erindres med erkiendtlighed, og gratulerer deres lykkelige tilbagekomst, ønskende af hiertet, at deres Høyærværdighed i hvor de enten reyser eller forbliver, stedse maa være geleydet med sundhed og lykke og ald selvønsked lyksalighed.

Af mærkværdigheder her fra stedet, som min dristighed kunde tillade mig at mælde om, veed jeg intet, uden at Thott og Cammerherre Wedel haver taget deres afskeed fra Cammeret; af hvad raison viides just ikke, dog sluttes det at være skeet formedelst en forestilling angaaende skovene og Sagbrugene i Norge, som ved ober hof marscallen skal være contracarered, dog er rimeligst at Thott formedelst overvældelse af forretninger ikke længere kand holde ud med at befinde sig i den slæbefulde situation; til deres successores ere udnævnte en Ahlefeld og conferentz-Raad Rosencrantz;

Hvad det academiske angaaer, da er det ved det samme som tilforne; paa Closteret har 4re Decani faaet tillæg af 50 Rdr., og skal derfore holde collegia, saa her derpaa bliver ingen mangel, om de just alle kommer til at tiene til den lærde verdens opbyggelse er endnu uvist; for nærværende tiid hører jeg ingen uden Professor Hee[1]) over mathesin.

Iblandt de mange fornøyelser, som giorde min skilsmisse fra Tronhiem tung, forsikkrer jeg til var allermeest den lykke jeg hafde at være deelagtig i deres Høyærværdigheds connoisence, og den fornøyelse derved at nyde deres profitable omgang, hvilket jeg nu maa undvære, og allene overlade tankerne at fornøye mig med.

---

[1]) Christen Hee, f. 1712 i Aalborg stift, var som student alumnus først paa Eilertsens, siden paa Valkendorfs kolleg. og tillige dekanus paa klosteret. Reiste udenlands til Tyskland, Frankrig og England. Blev ved sin hjemkomst lektor i matematik ved marinen, 1759 prof. i matematik og filosofi ved universitetet. Døde 1782 som justitsraad.

Ifald jeg her nere kunde forrette noget til deres Høyærværdigheds behag, har han i alle maader at befale over den, der næst sin underdanige compliment til Frue Søster stedse ønsker sig recommendered og med den yderste respect stedse henlever etc. Deres

E. Hagerup.

---

351. 1759. 10. Decbr. fra E. Werlauf,[1]) Fiskvaag. (StA.)

Høyædle og Høyær-Værdige Hr. Biskop etc.

At ieg saa silde havde den Ære, at besvare Deris Høyærværdigheds Høystærede Skrivelse af dato Rødøen 12. Augusti sidstleden, dertil er Aarsagen, at ieg for silde bekom Deris Brev og ikke førend nu nyelig in medio Novembris. Den Jertegns Postill Deres Høyærværdighed har hørt, at ieg skulde have, den har ieg i sandhed aldrig haft, og ieg har heller aldrig seet den; men ieg har vel hørt tale om, at den Jertegns Postill i gamle Dage skulde være i stor Credit; men ieg kand troe Aarsagen var vel den store Overtroe, som da var i blant Folk, siden den indeholdte slige Mirakler, der kunde Trøste og styrke De i Troen vaklende Mennisker. Det skulde ellers hiertelig have fornøyet Mig, om ieg har været saa Lykkelig, at ieg har Haft endten den eller nogen anden deslige Bog, som kunde have været Deris Høyærværdighed til behag, saa gierne som den skulde have været til Deris Høyærværdigheds Tieniste! Thi dette var dog det Allermindste, hvorved ieg kunde udvise den Erkiendtlighed, som Deris Høyærværdigheds store Gunst og bevaagenhed for Mig stedse tilforbinder mig, Hvilken ieg og fremdeeles, som hidtil bestandig vil tilbede Mig, da ieg med inderlig ønske til Gud om Vedvarende Velgaaende Sundhed og Helbred for Dem i Anstundende Nye-Aar, og i mange paafølgende Aar ønsker, at Deris Dage maatte forlænges hos os, og vi sildig maatte safne saa Eyegod og from en Biskop! Det ønskes trohiertelig af den, som med ald Submission stædse henlever etc. Deres Eric Werlauff.

[1]) Erik Werlauff, 1739 dimitteret fra Trondhjems skole, en tid famulus hos biskop E. Hagerup, dimisprædiken 1742, 1743 pers. kap. til Rødø, 1752 resid. past. til Saltdalen, 1760 til Folden, hvis første sogneprest han blev 1770. Døde 1773.

---

352. 1759. 19. Decbr. fra E. Røring[1]), Vedø. (StA.)

Høy-Ædle og Høy-Ærværdige, Gunstige Hr. Biscop!

Jeg har herved først ydmygst at taksige for Deres Høy-Ædle Høyærværdigheds Allerhøystærede Skrivelse af Den 12te Novbr., som mig Den 29de i samme Maaned tilkom. — — — Dernæst bliver det min Skyldighed herved at indberette, at Deres Høyærværdigheds seenere Gunstige til mig af den 1ste i denne Maaned ligeledes er indhændiget, hvorunder var indsluttet — — — — — 4. Hr. Jørgen Hees trykte Invitation til Prænumeration paa den 2den Deel af Hans Forklaring over Passionen, og endelig 5. en Fortegnelse over de Skrifter, som hos Deris Høyærværdighed Selv kand bekommes, hvilket altsammen Dagen efter, at samme mig var tilkommen, Nemlig Den 15de hujus, under Circulaire til Omgang hos Præsteskabet blev afsendt. Af de Skrifter, som Deris Høyærværdighed Selv har at overlade, vil ieg nok beholde nogle, men venter paa Præsternes Svar, om nogen af Dem ogsaa skulde forlange nogle, da ieg skal give mig den Ære under eet at giøre Deris Høyærværdighed Anmodning derom, og Pengene med Monsr. Diedrichsen strax lade betale. Dersom den udkomne 1ste Deel af Hr. Hees Passions Forklaring hafde været mig bekiendt, eller allene haft Deris Høy-ærværdigheds Vidnesbyrd om at være god, vilde ieg gierne have prænummereret til den 2den Deel i Haab om, at den 1ste ogsaa endnu kunde været at bekomme. — — etc. Deres

E. Røring.

---

353. 1759. 22. Decbr. fra B. Riisbrigh,[2]) Kiøbenh. (StA.)

Høyædle, Høyærværdige og Høylærde Hr. Biskop etc.!

Deres Høyærværdighed tillade gunstigen, at ieg ved mit ringe Brev giør min underdanige Opvartning. Ieg er, og bekiender Mig at være i Deres Tal, som Deres Høyærværdighed ved Sin Bevaagenhed og mange stoere Velgierninger har høyligen forbunden til en bestandig Taknemmelighed. I den Sted mange andre, som dog vil ansees for Velyndere, tiidt maae anmodes, og dog ikke kan be-

[1]) Se nr. 102 ovfr.

[2]) Se nr. 344 ovfr.

væges til at ansee deres Clienters Bønner; har Deres Høyærværdighed tvertimod af Sin eegen Ædelmodighed, uden først engang at bedes, ofte tænkt paa mig, og ikke alleeneste umiddelbarligen givet mig stoere Prøver paa Sin grace; men endog ved recommendation hos Andre tilveyebragt mig anseelige Fordeele. At ieg er Decanus paa Klosteret, at ieg havde den Naade at læse Logicam for Hr. Kammer-Junker Holstein, hvorfor jeg fik raisonnabel Betaling, at ieg ved Hans Høyærværdighed Hr. Procancellarius blev antaget iblandt de 4re Decani, som aarligen faaer 50 r. tillæg[1]); Dette altsammen og meeget meer ere Virkninger af Deres Høyærværdigheds stoere og uforskyldte Bevaagenhed imod mig. Ieg tager mig derfor den Friehed at aflægge min underdanigste og allerskyldigste Taksigelse, og at ønske Deres Høyærværdighed al Guddommelig Velsignelse og Lyksalighed baade i det tilstundende nye Aar saa og i mange fleere. Gud lade Deres Høyærværdighed leve, og giøre vort Academie og mig saa lykkelige at faae igien en saa stoer Lærere og Patron, som vi saa høyt savner. Deres Høyærværdigheds Hyrde-Breve loed ieg efter Ordre strax bringe til Boghandler Pelt. Han vilde ikke sende Dem til nærmeste Messe af Frygt for at miste dem ved Krigens Farligheder. For de exemplarer, som Deres Høyærværdighed gunstigen forærede mig, takker ieg underdanigst. De Hans Høyærværdighed Hr. Procancell. Pontoppidan tilhørende Bøger leverede ieg strax, og offererede i Deres Høyærværdigheds Navn tillige de tilsendte smaae Skrivter, hvorfor Hr. Procancellarius befalede mig at formælde sin kierligste Hilsen og Taksigelse.

Af mærkværdigt Nyt kan ieg have den Ære at mælde dette: At i Nat Kl. næsten 1. har man her i Byen paa adskillige Steder fornummet et svagt Iord-Skiælv. Ieg har talt med mange, som selv har erfaret det, og som ieg skriver dette, hører ieg af een, som iust nu kom ind fra Landet, at man 5 Miile her fra Byen har mærket det. Hvad vort Academie angaaer, da synes det, at den Wolfiske Philosophie inden kort Tid vil blive den herskende. Professor Hee,[2]) som har henimod 100 Tilhørere, forsvarer den ivrigen. Han har og ved en Leylighed sagt mig, at han vilde

[1]) Se nr. 344.

[2]) Se nr. 350 ovfr.

bruge al sin Fliid, for at bringe den Philosophie i Moeden. Provst Schiønning, som ogsaa har en Deel Tilhørere, er og fuldkommen Wolfiansk. Hr. Siwertzen[1]) og ieg læser over Deres Høyærværdigheds Logica. Ieg har 12 a 14 Tilhørere. Hr. Sahl[1]) bruger sine eegne dictata. Hr. Seidlitz[1]) har, saa vidt mig er bekiendt, læst over Daries hans Philosophiske Moral, men ikke længe, saasom han fik Kopperne, og har været i Fare for sit Liv. Een af mine Venner, Monsr. Kruse,[2]) tager sig i Dag, eller med det første den underdanige Friehed at skrive. Og beder ieg underdanigst, at Hans Begiering, om mueligt, gunstigen maatte blive bønhørt. Ieg har min Broders underdanigste Respect at formælde. Han gratulerer tilligemed mig et lyksaligt Nye Aar. Vi begge recommenderer os til Deres Høy-ærværdigheds Grace. Ieg udbeder mig allerydmygst pardon for min Dristighed i at skrive saa vidtløftigen, og forbliver, saa længe ieg lever, i allerdybeste Ærbødighed etc. Deres

B. Riisbrigh.

---

354. 1759. 29. Decbr. fra J. L. Bull,[3]) Christiansund. (StA.)

Høyædle Høyærværdige Høybydende Hr. Biskop!

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hvis den, i Deris høyædle høyærværdigheds Skrivelse av 1ste hujus ommeldte, historiske Almanach er Hr. Biskopen tilskikked fra Videnskabernis selskab til forhandling, kand her omtrent blive avsatte 24 stykker, som jeg underdanigst beder at vorde mig tilsendte. — — — — Deres

J. L. Bull.

---

355. Jens Kildals,[4]) missionarii non ordinati, beskrivelse om runebommen, udcopieret av Hr. Peder Leth[5]) i Qvæfiord 1759.

---

1) Se nr. 344.

2) En cand. minist. Peter Generanus Kruuse søger i brev af 29. dcbr. 1759 om at komme i betragtning ved vacancer i missionstjenesten i Finmarken.

3) Se nr. 92 ovfr.

4) Se Gunnerus' Hirtenbrief pag. 59.

5) Peder Leth, f. 1718, exam. theol. 1744, var først missionær til Salten, 1748 pers. kapell. til Kvædfjord og 1749 sogneprest smstds. Døde 1779.

Mig sendt til Sandsøen. Andre siiger v. Westen skal være auctor. Jens Kildal boer nu i Tysfiord og har 100 rdr. pension.[1]) (RA.)[2])

Runbomen (saasom det holdes for) betyder Othins Hoved, den blev fordum efter gamle Folkes sigende adspurt og holden nær til øret, og blev saa hørt af den lydelig Svar. I vore Tider, endog for noget lang tiid siden, er ikke ved Røst faaed Svar af Runbommen, men ved en Rings bevegelse til den eller den Guds afmaling paa den, er i det der er bleved slaaed med en Hammer paa den, blevet et eller andet tilkiende givet. I fordum tiid drak nøyderne, det er de som Runede, Luud, naar de skulle ruune, men nu drikker de Brendeviin. Naar Nøyderne begynder deres Runen, har de Folk hos sig samlede, hvilke hialp til Runingen med deres Gøgesang, saadan Samling kaldes Nøyde Kionka. Nøyderne drikkendes da Brendeviin, giør sig meget til gaar heftig omkring i tul paa Knærne, tager gloendes ild i Henderne, skiere paa den bare Haand med en skarp Kniv, og saa slaaes paa Runbommen, da fornevnte Ring begiver sig hen til den Guds afmaling, som af følge om ham loves offer bliver hielp at haabe hos, ex. gro: om Runingen skeer for at faa et sygt Menniske til Livet igien og Ringen begiver sig Jabemeacha[3]) (Dødens Moders afmaling), da gives dermed tilkiende, at saa fremt den Syge skal komme til Livet igien da maa det skee ved offer til Jabmeacha, naar Nøyden da længe har holdet paa at rune med stoer iver paa fornevnte maade, da falder hand død need til Jorden, saa at han bliver liggendes gandske Aandeløs en halv Time i det ringeste, eller og hen mod een Time,

[1]) Skrevet med Gunnerus' haand.

[2]) I den oftere omtalte foliant, tilhørende T.hjems bispearkiv.

Runebommen omtales oftere i Gunnerus' breve. Se saaledes nr. 167, 292 og 337 ovfr. samt nr. 369 og 410 nedenfor. Angaaende runebommens brug se især E. J. Jessens afhandling om Finnernes og Lappernes hedenske religion, indtagen i slutningen af K. Leems Beskrivelse over Finmarken — og J. A. Friis' Lappisk Mythologi. Christiania 1871 pag. 23 flg. I vidsk. selsk. bibl. i T.hjem findes et par mskr. angaaende runebommen, hvoraf det ene (kv. nr. 22) skal være nedskrevet paa Nærø 1723, det andet (kv. nr. 23), smlgn. nr. 214 ovfr., er betitlet: Underretning om Runebommens rette Brug blandt Finnerne i Nordlandene og Findmarken, saaledes som det har været af fordum Tid. Begge Mskr. er forskjellige fra det her meddelte.

[3]) Jabmiakko, Friis l. c. 106 flg.

da hand i midlertid er Vandrendes og ned i Jabemeaimo (de dødes Land)[1]) for at faa ved vis accord om offer til Jabmeacha den syges Siæl op af Jabmeajmo som troes at være did needkommen, fra hvilket Stæd hun endelig maa reddes saa fremt den syge skal komme til Livet igien, det gielder da endelig paa Nøydens Løfte om saa og saa stort offer til Siælens Løsning, Dog undertiden og paa hans Gesvindighed, at faa dødningen uformerked, Siælen hen fra dem snapped. Og ald den tiid, Nøyden ligger død, maa endelig en Qvindes Person iidelig og heftig gøuge, een deel for at paaminde ham om hvad forretning han har i Jabemeajmo, og een deel for at faa ham til livet igien, og eftersom det er saa høyt fornøden uafladelig at gøuge paa ivrigste maade, i medens Nøyden ligger død, da faar Hun betaling af Nøyden for denne gøugen, men den Løn Nøyden faar for sin Tieniste er ikke liden; thi Lapperne synes, at det er billigt at give ham een god Løn for den Fare hand maa udstaa i Jabmeajmo, men selv bekiender hand om sig, at hand kunde intet, var ikke hans Passe vare guli (Hellige Fields Fisk), hvilken og er den som bevarer hans Liv, thi Nøyden fører baade need i Jabmeajmo og op igien deraf sin Passe vare Guli (Nøydernes visse Field som ere Hellige, hvoraf de har deres Passe vare Olmaj, Spiritus familiaris, saa har de og deres Passe vare Gulj (en Fugel der skal være som en Ørn) saasom og deres Passe vare Lodde og Passe vare Serva). Naar Passe vare Gulj da har ført Nøyden uskad af Jabmeajmo og ind i sit Legeme igien, da begynder det at røre sig, og bliver da fortelt af Nøyden hvordan hans Reise afgik, og hvor stort et offer hand maatte udlove til Jabmeacha, førend han fik den syges Siæl fra hende.

De almindeligste Guder af dem som staar afmaled paa Runbommen er Radien (Verdens Mand) den fornemste, saasom hand efter Lappernes meening er den fornemste Aarsag til Menniskens Forplantelse, thi Hand som boer oppe iblant Stiernerne sender een Siel need til Maderacha som boer neder under Lappe Gammen, den Hun igien leverer til sin Datter Saracha som skal skabe Kiød paa dem, i Qvindens Liv til et Foster, og saa give en god Barsel-

[1]) Jabmi-aibmo, Friis l. c. 125 flg. Om reisen did se Friis l. c. 128 flg.

seng. Radien opholder og Verden at den skal ikke needfalde, saasom Hand og giver Lykke til Regn. Denne Gud, eller rettere at sige Dievel, er som Jupiter for Hedningerne, den øverste og største Gud, og staar derfor afmalet øverst paa Runbommen ved den Høyre Side. Naar Nøyderne eller andre Lapper ofrer til Radien da setter de ved hans offer en Støtte, hvormed hand skal opstøtte Verden, at den skal ikke falde omkuld, denne Støtte er huggen af et Træ med en Kløft paa Y og af Nøyden eller den som ofrer oversmørres med offer Chreaturets Blod, der opsettes og ved hans offer et Træ som er ferskt og grønt opgravet med Roden, saaledes at Toppen bliver vendt need og Roden op hvilket og bliver oversmurt med offer Chreaturets Blod.

Dernest er den Gudinde Rananejd[1]) (den grønne Jomfrue) een stoer og anseelig Gudinde hos Lapperne, hvilken om Vaaren giør Fieldene og Marken grøn med græs til næringsføde, Hun staar afmalet paa Runbommen nest ved Radien paa den Runbommens Side som vender mod den venstre Haand, til den ende ofres og til denne Gudinde at Hun betids om Vaaren skal lade voxe Græs.

3. Needen for Radien og Rananejd sees paa Runbommen Passe vare olmaj (de Hellige Fields Mænd), Passe vare Gulj de Helliges Fields Fisk, Passe vare Lodde de Hellige Fields Fugel og Passe vare Serva de Hellige Fields Oxe Reen, og endskiønt det kan skie, at disse staar paa begge Sider af Runbommen saa og mit paa den fra begge sider at regne saa staar de dog nermere til den Side af den som vender mod den Høyre Haand. En Nøyd har sin Passe vare olmaj for sig Selv alleene, de ere hans Spir(itus) Famil(iaris); Passe vare Gulj er hans Hellige Fields Fisk som ved hans foregaaende Runen og hendøelse baade fører ham til og fra Jabmeajmo, saa og fører ham anden steds hen saasom til fremmede Stæder for at berette for nogen hvordan der staar til. Denne Nøydens Passe vare Lodde og hans Passe vare Serva item hans Passe vare Gulj er saadant et Gan som han setter ud imod andre, end og mod andre Nøyder at stride for sig. I'aa den maade kan en Nøyd blive bestandig blant sine Folk, og faa

[1]) Skal være Rana (eller Ruona) nieidda, se Friis l. c. 58, Leem l. c. 411.

sin Aarlige Nøyde Løn af hver Mand om hand er god for at staa sig mod andre, thi hvilken Nøyde der befindes sterkest, hand udvelges af alle og gives Aarlig Nøyde Løn.

En Nøyd setter da ud mod en anden Nøyd fornemmelig hans Passe vare Serva, saa som blandt alt det hand haver er den sterkeste og gaar da Striden saaledes an, at naar den eene Nøyd setter sin Passe vare Serva ud til Strid, da møder den en anden Nøyds Passe vare Serva imod ham, og iust det samme som over gaar disse stridende Serva, det overgaar Nøyderne Selv, stanger den eenes Serva Horne(ne) af den andens, da bliver den Nøyd syg hvis Servas Horn blev afstanget. Dræber den eene Serva den anden, da dør den Nøyd hvis Serva blev dræbt, derfor skeer det og at saa træt og udmattet bliver den Nøyd som hans stridende Serva. Udi slig udmattelse kand det undertiden skie at der kommer en Jomfru af hans Spir(itus) Famil(iaris), som giver ham til Vederqvegelse af Passe vare Kiodse (det Hellige Fields Vand) at drikke. Passe vare Gulj og Passe vare Lodde settes og ud som et Gan mod andre, men det er ikke af saadan Styrke saasom Passe vare Serva. Passe vare Olmaj er ikke egentlig saadane som hand sender ud som et Gan, men de ere Nøyden tienstagtige i at komme til ham naar hand trenger til dem for at faa Raad hos dem.

Endelig skeer det undertiden, at naar Passe vare olmaj ikke kommer strax naar en Nøyd giøger efter dem hand da maa giøge paa sin Passe vare Lodde af den Aarsage at han skal flyve hen til det eller det hans Passe vare for at begiære at dets olmaj vil komme til ham. En Nøyd haver ikke gierne meere end 2 eller 3 Passe vare, og hand kand da undertiden have bedre Haab om hielp af det ene end af det andet, derfor naar hand gøger paa det ene hans Passe vare at dets Olmaj eller Lodde skal komme ham til Tieniste eller Raadføring men det bliver ikke efterkommed, da gøuger hand paa et hans andet Passe vare men da kand hans Gøugen blive efterkommed, i et af hans Passe vare bor hans Serva men hans Lodde boer undertiden i samme Passe vare undertiden i et andet, ligedant hans Guli. Det kand og hende sig at en Nøyd kan være saa sterk at hand har tvende Serva, een af et hans Passe vare og een af et andet, lige saa kand det hende sig at han har

tvende Lodde, men naar det skeer at en Nøyd har tvende Serva da tør ingen anden Nøyd prøve paa at overvinde ham for at komme igien i hans Embede.

Er da omtalt hvor Passe vare Olmaj Guli Lodde og Serva ere afmalede paa Runbommen, og her hos kand erindres at Passe vare Si(e)lv paa een deel Runbommer ere afmalede da findes det der, hvorom blev talt, hvor dets Olmaj Gulj Lodde og Serva findes, men paa den siide af Runbommen som vender mod den venstre Haand.

4. er at merke at paa Runbommen fra begge sider at regne staar Bejve[1]) (Solen) afmaled, der ofris til Hende at Hun skal skinne vel. Og settes ved hendes offer Hende til ære en Ring paa en Stikke, hvilken Ring er smukt giort af Træ og oversmørres med offer Chreaturets Blod.

5. er Horagelles[2]) Torden som og af een deel kaldes Paid olmaj afmaled lidt lengere need end Bejve og lidt nermere end Hun til den Side af Runbommen mod den Høyre Haand. Denne Horagelles er efter Lappernes meening en blaa klæd Mand, som undertiden med sine stoere Slag og Lynild giør dem forskrækked, altsaa for at stille ham tilfreds naar han torner da lover de ham offer, hvilket Løfte de og ubrødelig holder og setter ham da til Ære ved hans offer en Hammer hvilken er net udskaaren som og oversmørres med offer Chreaturets Blod.

Ikke langt fra sees (6) Biecholmaj[3]) Vindmanden at være afmaled dog paa een deel Runbommer nermere ved den venstre Haand end paa andre, til denne Gud lover Lapperne offer, naar de af Sterkt og hordt Vejr er i Fare.

7. er Leibolmai[4]) (Brødmanden) afmaled neden for Biech olmaj og paa den side af Runbommen som vender mod den høyre Haand, til denne Gud ofres for Lykke til Biørn og ved hans offer settes en Bøsse ud af Træ som er net krinet og udskaaren som oversmørres af offer Chreaturets Blod, naar en Nøyd setter sig for

---

[1]) Bæive, Friis l. c. 77, Jessen l. c. 12, Leem l. c. 411.
[2]) Horagales, Friis l. c. 66 flg., Leem l. c. 411.
[3]) Biegolmai, Leem l. c. 412, Biegga-gales, Friis l. c. 74.
[4]) Leem l. c. 412, Jagt-(Skovens) gud, Friis l. c. 31, 32.

at gaa bort en dag i Skoven for at skyde Biørn, da slaar hand paa Runbommen for at fornemme om hand den dag skal faa Lykke til Biørn, men saadan en Runing som kun skeer for een ringe ting, men ikke for et Menniskes Liv at redde kand skie, endskiønt Nøyden hverken har andre hos sig samlede, eller falder til Jorden saa som død; naar Nøyden eller en anden Lap har haft den Lykke, at hand har faaed Biørn, da sammen samler hand Mendspersonerne som med deres Gøuge Sang skal takke Lejbolmaj tillige med ham for den Lykke, men for den hellighed som er med Biørnen ere Qvindes Personer vanhellige mod ham, da verdiges de ikke at gaa ind ad den samme dør, hvor igiennem Biørnens Kiød bliver baared, men de maa gaa ind bag i Lappe Huuset, hvor der obnes en liden Indgang, ikke heller ere de verdige at tage til sig af Biørne Kiødet for at æde det, men det bliver dem af Mænds Personerne præsenteret paa en stikke op i Munden.

8. Maderacha Saracha Juxacha og Uxacha[1]) (Gudinder for Qvinderne) staa saa langt neder paa Runbommen til begge dens Sider, saa der neden under er ikke stort rum igien tilbage til Guders Afmaling. Maderacha er Moder til Saracha og boer liigesaa vel som Hun neden under Lappernes Gamme. Maderacha anammer Siælene oven af ud af Radien, den Hun overleverer til Saracha som skal overklæde dem med kiød i moders liv til et Foster og derpaa give en god Forløsning hvilket alt Hun efter Lappernes indbildning vel bestiller, saafremt Hende gives vel offer, denne Saracha holdtes og for at skal hielpe til en Qvindes Menstrua, hvilket alt dette og det forrige Hun skal vel bestille saa fremt hende gives vel offer. Uxacha som i liige maade er Datter til Maderacha har den Bestilling at naar Hende gives vel offer da seer Hun til det fødde Barn, og vogter det naar det begynder at gaa fra stød og Fald.

Jabmeacha, Dødens Moder, staar needenunder fornevnte Qvinder paa Runbommen. Denne Gudinde vil baade Selv undertiden have Mennisker need til sig til Jameaimo. Hun vil de skal døe at de kand komme til Hende, saa og ere der Iamecudser,

---

[1]) Friis l. c. 87.

Dødninger i Jameajmo som vil have nogen af sin Slægt fra dette Liv og need til sig, hvor om de som ere af Dødningens Slægt faa underretning, saasom Nøyder ved Runen, saa og baade Nøyder og andre ved drømme.

Foranførte Guder, hvilke sees afmalede paa Runbommen, da angaaende offer til Radien, Rananejd, Passevare, Bejve Horagelles Biecholmaj og Lejbolmaj, da ofres der gierne til dem en Oxe af Reen eller Fæe. Med ofringen holdes saaledes at Finner eller Lapper tager deres bæste Klæder paa, gaar til Skovs, og naar de skal ofre giøre de sig ydmyge, tager deres Belter og henger dem over deres Skuldre krummer sig og gaar med Staver, gøuger ydmygelig paa den Gud de vil ofre til at hand vil tage naadig imod ofret, og det de da af Oxe aflegger til offer er hans Indvolde et stykke af Tungen et stykke af Lungen et stykke af Hiertet, Hornene alle Beenene hvoraf intet Been maa brydes, til den ende har de til et offer moltiid saa mange forsamlede at de kand æde Kiødet af alle Beenene, thi Beenene med det andet anammer Guden der ofres til saasom et tienligt offer, thi hand skaber selv Kiød paa Beenene giver Oxen Liv og har saa igien en fuldkommen Oxe. Den sted hvorpaa de legger Offeret og setter fornevnte udskaarne og krinede Træer, er enten ved et stort Træ eller Steen, men til Maderacha Saracha Uxacha og Juxacha ofres gierne paa den maade at der graves need i Jorden til dem hvor de boe et Levendes sort Lam en Levendes Kat, en Levendes Griis, eller og settes need til dem i en uur en levendes Hane hvor hand galer saa længe hand kand og saa døer af hunger, til Jameacha ofres enten paa samme maade et Levendes Chreatur eller paa saadan anden maade, som en Nøyd kand forskrive eller som en kand faa Kundskab om udi drømme.

---

356. 1760 7. Januar fra J. J. Skanke, Grytten. (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc.! Det var for kort siden at jeg midt i min jevnlige Elendighed hjerteligst blev vederqvæged av at imodtage og læse Deres H. H.s høi-gunstigste Skrivelse av 1ste Decemb. avvigte Aar. Den Tak, som jeg derfor var og er allerpligtskyldigst at yde, veed jeg dog, at De av mig u-værdigste vel kan

undvære, og derfor heller vil ære Dem med Stil-tienhed. Den store u-forskyldte Kjerligheds Beviisning i Sær kan jeg dog ei undlade ogsaa skrivtligen at berømme, at det ret underligen haver behaged Gud, at D. H. H. vilde rekke mig u-værdigste saa kraftig Haand til at kunne i nogen Maade tilbørligen ære min salige Faders Støv, hvortil der alt hidindtil ei haver været given mig Leilighed, men jeg haver laded mig nøie med at kunne sige: Vort Liv er skyelt med Gud i Christo. Nu da! Jeg erkjender dog ogsaa, skjønt med usselste Skjønsomhed, som sagt er, D. H. H.s Velgjerninger, og jeg vil saa lenge det behager min Trofaste Gud, at jeg skal leve i Uselheden, beflitte mig paa i nogen Slags Maade at fortjene Deres Yndest.

Hvad min usle Oversettelse av den Dyrebare Dr. Lassenii[1]) Perle-Skat angaaer, da, siden at D. H. H. ogsaa deri rekker mig saa trøstig Haand, kan jeg ikke andet, end, om det behager Gud saa lenge at opholde mit alt for skrøbelige Leer i Live, da at anvende Tiid og Flid ogsaa dertil. — — — Dernæst henlever etc. Deres etc. J. J. Skanke.

---

357. 1760. 8. Januar fra M. Sommer[2]), Alstahaug. (StA.)

Deris h. H.! Min Kære Biscop! Med Sørposten, som denne gang tilkom førend dend fra Nordlandene, er mig tilkomen D. H.s af 14. dec: a: p: tilligemed de jndbemelte forordninger og Rescripter.

D. H.s brevs jndhold(1.) at hr. Jørgen Hee[3]) inviterer til dend anden deel af sine taler til prænumeration à 8 ort Exemplaret, da som Jeg allerede har 12 Exemplarer for mit Præsteskab af dend første deel, som er betalt til hr. Biscop Nannestad med 16 Rdr., saa sender Jeg hermed en Anviisning nok paa 16 Rdr. til dend anden deel, imod D. H.s beviis for samme til dend som teller pengene, og giøres saa ikke videre nødig denne gang at lade invitationen circulere. Stedse forblivende etc. Deris etc. M. Sommer.

---

[1]) Se nr. 321 ovfr.

[2]) Morten Sommer, f. 1705 i Trondhjem, var nogle aar missionær til Næsne, 1733 kapell. til Alstahaug, 1736 sogneprest smstds., 1757—65 provst i Helgelands provsti. Døde 1765 eller 1766.

[3]) Se nr. 142 ovfr.

358. 1760. 10. Januar fra P. Hersleb,[1]) Fosnæs. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop. — — — De Bøger, som Hr. Buschman ved auctionen paa Rødøen for D. H H. kiøbte, bragte Jeg derfra med Mig hid til Foesnes; men har end ikke fundet beqvem og sikker Lejlighed til at forskaffe dem vel frem; dog tænker jeg med første at besørge dem til Hr. Heltberg i Bedstaden, som dem vil videre befordre. At nogle imod Forventning bleve dyre, var ikke min skyld, som Hr. Buschman kand bevidne. — — —

4 stykker Berg-Draaber følge ogsaa med. Jeg har seet nogle fra samme sted, hvor disse ere tagne, som i London ere blevne sleebne, og brillere, som den klareste diamant, hvorfor jeg meener, at disse ere det samme slags som de Bøhmiske diamanter, der kiendes fra de Orientalske derudi, at disse ikke som de staae for filen.

Jeg har en tørret haa, han af slag, som med Bøgerne skal følge, og en fagergaas at bekomme, har føjet mueligste anstalt. Jeg . . . . . forbliver etc. Deres etc. P. Hersleb.

---

359. 1760. 20. Januar fra foged A. Tostrup,[2]) Lister. (StA.)

Høiædle etc. herr Biskop! Lad det ikke Vere dem enten forfortrydeligt eller forunderligt, at Jeg som saa fremmed til dem, addressérer Mig til D. h. i Een Materie, som omendskiønt den interesserer ikke meget, ei heller er af stoer Vigtighed, saa dog for høi for Mig at begribe, og ei alleene for Mig, men for mange Andre end og lærde Mænd som Jeg derom har Corresponderet.

Men det stoere røgte D. h. har, for Een reen og fiin fornuft, end og i ting som er uden for Deris Theologische Studium, giør Mig begiærlig at høre Deris behagelige Tanker om efterfølgende, Nemlig: Om De NB. Wilde Dyr og Wilde fugle, som farer i sin medfødde frihed, Døer af Alderdom. Jeg undtager herfra ald Vold som død, saasom blessurer af Skud eller deris Fiender hvoraf død kand entstaae, Jeg undtager og herfra ald hændelig Død, saasom af frost, hunger, Sygdom, og deslige, men Spørs-

[1]) Se nr. 56 ovfr.

[2]) Andreas Tostrup, foged i Lister 1731–68. „Alstrup“ paa brevets bagside beror paa feillæsning.

maalet er Alleene, Om der er Exempler af, at noget Wilt Dyr eller fugl paa saadan maade som Mennisker eller Tamme Kreatuure, formedelst Alderdom, er funden Svag, eller Død, om de ere funden kiendelig med fattelse paa Kræfter, enten at Dyrene ikke kunde løbe eller fuglene ikke flyve saa Vel som De yngre, Om De ere fundne med Alderdoms affældighed paa Syn eller hørelse, hvilket deraf kunde kiendes at de Manglede beqvemhed at søge Deris Næring, og følgelig bleve afmægtige og tammere end sædvanlig, thi paa de tamme er Alderdommen ganske kiendelig af saadane Merker, som D. h. Self er bekiendt, men ifald at Mand nu ikke finder blant de Wilde Kreatuure saadanne Alderdommens Affældigheder, som Visselig er Dødens forgiengere, og Vi seer heller ikke paa Land eller Vand, i Skovene, eller paa Øerne, hvor Dyr og fugle, Vrimle i største Mængde, noget Dyr eller fugl Død, som iblant saa mange 1000de ikke maatte Vere saa rart, naar det havde sig saa med dem som med os i det tamme Rige, saa kand det ikke Vere forunderligt, at Et Menneske som tenker noget Lengere end det hand seer for fødderne søger efter denne huusholdnings hemmelighed, om den ellers skulle Vere at finde.

Jeg boer paa Landet, hvor Kongen har sat Mig i Et fogde Embede, samme har Jeg betient i 29 aar og endnu i mit 53 aars alder, betiener det, paa det stæd hvor Jeg boer er nær ved Havet, hvor der ligger øer, derpaa holder sig, og om Sommeren yngler Een Mængde Søefugl, mit District som er 2 fogderier, strekker sig baade Ved Søesiden og høit i Landet, Jeg har Ved mine omreiser flittig efterspurt om nogen har Merket de Wilde Kreatuures Alderdoms affældighed eller paafølgende Død, Jeg har Self nøie seet derefter baade paa øerne og i landet, men har til denne Dag endnu intet Spor funden dertil, om d. h. nu herudi finder nogen Curieuxite, og hand Ville bemøie sig med at efterspørge hos dem som herom kunde give oplysning, saa skulle Jeg udbede Mig Ved Commodite nogle Linier, for at opfylde nysgierighed, Sagen i sig Self er u-skyldig, dog ifald det saa skulle Vere at de omskrevne er ikke underkast, den Skyldighed at Døe af sig Self, forekommer det Mig som Et øiensynligt beviis paa u-skyldighed, men lad det vere hvad det vil, saa kand Jeg aldrig faae andet facit i denne Reigning,

end det samme som mange andre ting i Skaberens huusholdning udfalder til, naar Mand seer til Dybhederne derudi, Nemlig: U-begribelige for os, thi snarere bliver ikke Et udfunden (saasom om Jeg nu paa erfarenhed grunder, at disse Kreatuure ikke Døer, eller ikke er under Døds Dommen med os) førend der opstaar for Mig, Een ligesaa Vanskelig Sag at oplyse, som er: hvor bliver den Mængde af Fugle og Dyr af, som aarlig yngler, særdeelis af de som ikke Skydes eller fanges af Mennisker, naar de ikke skulle Døe, Mand maatte slutte med goed Grund, at 1000de aar, som ikkun er lidet af Verdens alder, havde fourneret Jorden saaleedis med Ravne og Krager alleene at om ingen andet slags fugle Var til, saa maatte baade Jord og Luft veret opfyldet af dem, dog er her nu, efter gamle folkes beretning ikke større Mængder at see, end i deris barndom, og hvordan haver det sig da hermed, dette Papier er for lidet at demonstrere Special hvad første oprindelse er hos Mig til denne Speculation, og muelig d. h. allereede kand vere Keed af giennemlæsningen, imidlertiid tvivler Jeg paa at Sagen enten bliver opløst eller oplyst, og i saa fald ønsker Jeg at see D. h.s høit Reflekterende Tanker herom, ligesom Jeg med Dyb ærbødighed giver Mig den Ære at forblive etc. Deris etc.

A. Tostrup,
Foged udi Lister og Mandals Amt.

---

360. 1760. 23. Januar fra A. Meyer,[1]) Molde. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop. — — — Jeg maa og herved underdanigst tilmælde, at andgaaende det Mig tilsendte Avertissement om dend Historiske Almanach, udgiven af videnskabernes Societet i Kiøbenhavn, da, om D. H. saa behager at Sende her til stædet 12 stk: af samme, skal de blive afsatte, og pengerne for samme af Mig blive udbetalte. — — Forbliver etc. Hr. Biscops etc.

A. Meyer.

---

361. 1760. 31. Januar fra J. J. Skanke, Grytten (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! Det har behaget min Trofaste Gud alt lige fra Nye-Aars Dag af især, da jeg først kom i en rasende

[1]) Se nr. 109.

hitsig Feber, og veedste intet af mig selv, førend Torsdagen derefter (da jeg igien igiennem fem Paroxysmos i et Jevndøgn havde udstaaet et haardt Slag) kom til mig selv igien, og opvaagnende endda var hos min Gud; lad være jeg endnu hver Dag efter Hans behagelige Vilie holdes i Hans Korses Skole, og maa gaae kroget og saare nedbøyet. Men o hvor saare Glædeligt vilde det ikke være for mig usle at erfare, at saavel disse ringe linier (som tilligemed hosfølgende Prædiken sendes med sikkert Bud til Christiansund og der addresseres Msr. Ross til videre Befordring â Thrunhjem) som de forrige under Dato 7de huj. (hvortil jeg maatte for Svagheds skyld tage baade min Søn og Capellan tilhjelp, og blev igien tilligemed den 2den af min Sal. Faders Prædikener, navnl. Den triumpherende Perse Trædere[1]) til 1ste Paaskedag addresseret til den Brave Hr. Provsten Rørings Befordring, men endnu har jeg ingen underretning, om leylighed har begivet sig at fremsende den eller ikke) maatte have truffet og treffe D. H. H. i al Selvbehageligste Velstand og Fornøyelse. Uagtet saa svag, har dog Gud forundt Naade til, at jeg ey allene 1ste Juuledag assisterede ved Guds Tjenesten her i Hoved-Kirken, men og Søndagen derefter forrettede den allene ved mit Kjære Kors,[2]) og nu i Søndags krøb op paa Prædike-Stolen her hjemme, ja haaber i Over-morgen allene at forrette Guds Tjenesten i Eids Kirke, hvorhen dog falder de vanskeligste Søe- og Land-reyser; Men Gud har været mig saa god, at saasnart jeg har faaet nogen liden hilse igien efter mange udstandne haarde Sygdomme, ja Døder, har jeg aldrig gruet for Arbeyde, men det været min Lyst og bæste Lægedom. Saaledes har Han og nu desforuden af sin Faderlige Godhed efter denne sidste Sygdom forundt saa mange halve Timers hvile og Liise, at jeg foruden andre Kalds Forretninger, ogsaa har faaet udskrevet den Tredie af de forhen benævnte min Sal. Faders Prædikener, navnl. Jesu Fred Sjælens Himmerige, skjønt det viiser altfor kjendelig at være sked i stor Sinds og Legems afmægtighed. Nu skriver jeg da ogsaa Bog-trykker Winding til og søger paa bæste maader at animere ham til at trykke samme, i saadan format, med saadan

[1]) Se fortalen til Gunnerus' udgave af H. Skankes „Jonas".

[2]) d. e. Kors Kirke i Grytten.

stiil og paa saadant Papiir som D. Herslebs[1]) Adskillige Prædikener (undtagen nogle exemplarier paa Post- og flere paa Skriv-Papiir), da jeg for min Part gierne ønskede for samme priis, som sættes for andre at bekomme 2de exemplarier paa Post-, 6 paa Skriv- og 20 paa Tryk-Papiir. Jeg melder ham ogsaa, at om Gud vil forunde saa lang Leve-Tid, at jeg kunde faae see den Første Prædiken trykket, vilde jeg forfatte en kort Dedication foran for alle 3de til Græve og Geheyme-Raad von Holstein. Men det vil fornemmelig altsammen komme an paa D. H. H.s Høygunstigste og Høyst-u-forskyldte Godhed saavel udi at approbere, befordre, foranstalte som Skriftet til Venner at recommendere. Ja jeg veed ikke, om jeg underdanigst tør fordriste mig til at begiere saa stort: At D. H. H.s Ammanuensis paa D. H. Befaling og Samtykke vilde og kunde uden afgang i det han, som D. H. H.s Ammanuensis har at bestille, tilskrive de til hver Prædiken henhørende og desidererende Vers, samt, naar det maatte komme dertil, da ogsaa forestaae Correcturen; hvorfor jeg min usle Leve-tid vil blive D. H. H. til allerskyldigste Lydagtighed og Ham til al muelig Gien-tjeneste forbunden.

Da D. H. H. af Deres u-anlignelige Genereusitet ey allene har bragt min Sal. Faders Trinychtemerinon for Lyuset, men ogsaa at beære den med D. Allerhøystærede Fortale, og derudi at anføre de betydeligste momenta af min Sal. Faders Levnets beskrivelse, samt byde den og de flere Skrifter, som De priiseligst har ladet trykke, fal for saa ganske billig priis (hvorfor jeg aldrig noksom kand velsigne end sige fuldtakke Dem), Saa holder jeg u-fornødent nu hos disse Prædikener at føye nogen vidløftigere beskrivelse over hans Levnet, undtagen det maatte være til sidste Slutning Hans egen Grav-Skrift af mig u-værdige fordansket; og det helst i henseende til at Han i disse Prædikener og i de dertil hørende Vers i sig selv noksommelig har givet sig at kjende hvo han var, paa hvad vey han vandrede, og hvilket Fædreneland, han søgte og fandt. Paa de exemplarier af de Skrifter, som hos D. H. H. efter

[1]) Peder Hersleb, f. 1689 i Stod, 1730 biskop i Kr.a, 1737 i Kbhvn. Døde 1757. Hans „Adskilige Prædikener holdte for det Kongl. Herskab" udkom Kbhvn. 1741.

Høygunstigst meddeelte Liste saa billigst er at bekomne, og jeg u-værdige vilde faae, har jeg tilstillet Hr. Provsten Røring fortegnelse, paa det Han under Eet, og til D. H. H.s lidt mindre besvær kunde og vilde, det Han og Selv har været saa god at tilbyde sig, hos D. H. H. erholde og tillige betalingen erlegge.

Hvad D. Lassenii Perle-Skat angaaer, da har jeg ey siden havt noget Svar fra Bog-Trykkeren i Christiania paa de ham giorte propositioner, og derfore ey heller begyndt med Reen-skrivningen af de 3de Maaneders Oversættelse, ligesom og hverken Tid eller Kræfter hidindtil har tilladt mig det. Dog tænker jeg saa snart og hvert efter, at Gud maatte vilde forunde Liv, Helbred og Tid dertil, at continuere med Oversættelsen. Og falder det mig nu ind, at ifald det skulde komme dertil, at den 1ste Maaned allene skulde komme under Pressen og vorde trykket, da tillige derforan at føye en eenfoldig Dedication til HH. HH. Hrr. Biskoper Harboe og Nannestad og in specie D. H. H., Hvis endda langt overflødigere Høye-Gunst og Bevaagenhed jeg u-værdigste i kortere Tid Høyst-u-forskyldt har erfaret end de Andres, som jeg dog maa erkjende har været stor for mig, ligesom og Sal. Biskop Hagerups. — — — Deres etc. J. J. Skanke.

---

362. 1760. 7. Febr. fra L. F. Broch,[1]) Dolmø, Hitteren. (StA.)

Høy Ædle etc. Hr. Biskop. — — — I anledning af D. H.s Notification angaaende Jørgen Hees forklaring over Passionen, hvis 2den Tome kan hos D. H. faaes prænumerations Seddel paa, Da udbad jeg mig herved at bekomme præn: Seddel paa et Exemplar, torde jeg bede D. H. tillige at forskaffe mig den 1ste Tome, paa hvilken jeg icke har prænumereret, skeede mig derved en stor tieneste. Jeg sender herved for 2den Tomis prænum. Seddel 8 Skill. . . . . 1 Rd. 1 Ort 8 Skill.

Ligesaa beder jeg at bekomme:
Mossins Moralske Cosmologie.
Ejd. Korte betragtninger over dyder og laster „ —[2])
Rector Skankes Helte Digt om Proph. Jonas „ — „ —[2])

[1]) Se nr. 40 ovfr.
[2]) Et stykke af brevet er her afrevet.

Biscop Gunneri Præstevielses tale . . . . . „ Rd. „ Ort 4 Skill.
Ejd. tractatus de imputatione peccati Adam:
Physica s: non morali tamen justissima „ — „ — 16 —

Sendis da herved Penger . . . . . 2 Rd. 1 Ort 18 Skill.
— — — Tilbeder mig etc. Deris etc. L. F. Broch.

---

363. 1760. 10. Febr. fra Jonas Sidenius,[1]) Borge. (StA.)

Høyædle, Høyærv. Hr. Biskop etc. — — — Dersom Jeg ex Naturæ Curiosis overkommer noget, skal Jeg i Sommer med største Fornøyelse fremsende H. Herre det med mere. Det er beklageligt, at til Tronhiem herfra gaar neppe 1 gang Leilighed aarlig. Den Fugel Hafsule kaldet, som D. H. gav mig Ordre om at modtage paa Deres Vegne af en Bonde Karl i Buxnes Sogn, befantes ganske fordærvet og bortraadnet, saa deraf er neppe tilbage Nebbet og Fødderne; dersom De behager samme Neb og Fødder sig tilsendt, skal det ydmygst efterkommes. Jeg lever etc. Deres etc. Jonas Sidenius.

---

364. 1760. 18. Febr. fra M. A. Hopen,[2]) Smølen. (StA.)

Høyædle og Høyærv. Hr. Biskop etc.! Som ieg haver bekommed D. H.s opvekkelige Hyrdebrev, vilde ieg i Allerdybeste ydmyghed udbede, at mig og dennegang maatte tillades at fremkomme med disse slette linnier, hvorved ieg ikke nochsom kand yde min Hiertens Devotion, som fra første tiid er antent hos Deres allerringeste tiener; i betragtning af samme maae Jeg sige Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som velsignede os med denne Levende Herre, der med sin Høye Viisdom og dybe indsigt er ligesindet med Doc. Speners, Frankens og Arnt; hvorfore De og søger at opvekke det som er Nærved at døe, Gud give at enhver i sin deel maa tage sig samme ret nær til Hierte. H. Herre, fortørnes ikke over sin allerringeste tiener, der veed og forstaaer

[1]) Jonas Sidenius, f. 1722 i Buksnæs, dimitteret fra T.hjems skole 1739, 1748 exam. theol., 1751 pers. kap. til Buksnæs, 1752 sogneprest til Værø, 1756 til Borge og 1770 til Lødingen. Døde 1785.

[2]) Se nr. 82 ovfr.

ey (understaaer sig ikke heller endnu) at Correspondere med D. H., om same til liv og opvækkelse udgivne Hyrdebrev. — — — — Deres etc. M. A. Hopen.

---

365. 1760. 23 Febr. fra J. D. Fürstenberg,[1]) Dolstad, Vefsen. (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc.! — — — Jeg hørte, Di og talte om gamle Bøger, da vi havde den Ære, Di var hos Os paa Deres Visitatz, som ieg nu haver faaet fat paa Hemmingii Postil og en gammel Catechismus, hvori der og findes for sig selv om de Skicke, som ved Daaben og Brudevielser vare brugelige i fordum Tiid. Jeg veed nock disse Ting ere saa ringe, at ieg saart skulle undsee mig for, at komme frem med dem, men ieg lider paa Deres Godhed, og fremstiller dem allene som en Prøve paa den Erkiendtlighed, ieg bar paa den Høie Ynde, Di har værdiget mig, og formoder fremdeles at blive værdiget med, ieg kand nogenlunde forestille mig, det er Dem Umage, naar Di behager at ville see min forfremmelse, og derfor kand ieg icke andet, end viise Prøver paa en skyldig Skiønsomhed, indtil Gud giver Leilighed bedre at fuldføre det. Jeg forbliver etc. Deres etc. Johan Daniel Fürstenberg.

---

366. 1760. 3. Marts fra P. Dreyer,[2]) Hassel. (StA.)

Høj-Ædle og Høj-Ærv. Hr. Biscop etc.! Jeg havde den Ære, næstledne 22. febr., her at imodtage D. H.s Højst-Ærede Skrivelse af 14. Decembris a: p:, med indehavende. — — — Tillige fulgte Hr. Hees Prænumerations-Seddel. — — —

Udi afvigte Sommer havde jeg, i D. H.s fraværelse fra Velærv. Hr. Stifts-Provst Thode, en Ordre, i Deres Navn, til Præsterne angaaende en Donation af Bøger: 1 Bibel, 1 Postille og 1 psalme-Bog, som en from Christen[3]) har i Sinde at offerere til Kirkerne, her i Landet, hvilken blev strax Præste-Skabet communiceret; men har endnu ikke, efter et $^1/_2$ Aars forløb, faaet Svar fra De fleste. — — — Henlever etc. Deres etc. P. Dreyer.

---

[1]) Se nr. 192.
[2]) Se nr. 255, hvor der skal staa: resid. kap. til Hadsel 1732.
[3]) Hermed menes Laurits Christensen Stistrup (født 1682 i Hobro i Viborg stift, død 1766 i Kbhvn.), om hvis donationer, der hyppig nævnes i breve fra Nordland og Finmarken, se Nicolaysen: Norske Stiftelser III. 3—5, 1030—31.

367. 1760. 4. Marts fra P. Hersleb,[1]) Fosnæs. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! D. H. H.s Bøger, for hvis Befordring Jeg hidindtil har ikke fundet beqvem Leylighed, sendis ind med expresse bud fra mig til Velærv. Hr. Heltberg i Bedstaden, som jeg udi skrivelse har anmodet samme at besørge vel frembragt. De følger i en tønde og en Casse, som begge ere beseglede, og ønskes, at maatte uskad fremkomme. I Cassen ligger og 2 tørrede Haafiske, Han af slag, af hvilke den eene er bleven af Muus beskadiget; men dog agtedes fornøden at medsende, saasom den meere tydelig viiser sine Luft-Huller.

Jeg anholder etc. Deres etc. P. Hersleb.

---

368. 1760. 4. Marts fra H. Paus,[2]) Talvig. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! For D. H.s allerhøyst Respective gracieuse Skrivelse af 14de Decembris a. p. finder jeg mig høist forbunden til at aflegge min allerydmygste og ærbødigste Tacksigelse, da D. H. derved viiser sin bekiendte høye Generosite i at værdige min ringe Person sin Høye Yndest, som jeg min Livs Tid skal agte dyrebar og umistelig, og derfor ved alle Leiligheder søge at conservere, og ved Guds naade og Bistand stræbe at giøre mig meriteret. De faa tilsendte naturalia vare saa ringe, at jeg virkeligen havde undseet mig ved at fremsende dem, hvis icke min Svoger Provst Sylow havde forsickret mig om D. H.s ædelmodighed, den jeg nu Selv saa kiendelig har erfaret, og som opmuntrer mig til fremdeles ved Leilighed at fremsende hvad usædvanligt og rart mig kan forekomme her paa Stædet, i hvor ringe det end kan synes udi gemeene Folckes øyne, efterdi jeg ved at skarpsindige mænd kan ofte finde et stort naturens mesterstycke udi Ting, som Enfoldige folk ansee som Bagateller, der icke fortiene nogen Reflexion. Maatte jeg nogensinde blive saa Lyckelig at kunde optænke noget, der kunde agtes værd saa høye og dyrebare Mænds approbation, som D. H.s, Hr. Etatzraad Suhms og Hr. Rector Schønnings, hvilke alle jeg vidner af et oprigtigt Hierte, at have udi mit Studere Kammer inderlig elsket og høyst venereret

[1]) Se nr. 358.

[2]) Sorenskriver Hans Paus, se nr. 214 ovfr.

fra den første Tiid Deres Lærdoms Morgenrøde frembrød for den Lærde Verden, sublimi vertice sidera feriam. Imidlertid skal intet Verk fra mig og under mit navn nogensinde herefter see Lyset og komme ud, forinden det er bleven underkastet deres høye Censure og approbation, som jeg vil ansee som en Kobbermuur mod al Cavillation. Jeg haver i mange aar samlet paa materialia til en Historie om Findmarken, hvorudi jeg ei alleene selv er fød, men min Fader, Farfader og Oldefader har været fra 1619 og før; Men mangfoldige Embeds Forretninger siden jeg kom hid have hindret mig hidindtil fra at legge Haand paa Bygningen; Dog haaber jeg engang med Tiden at naae mit Forsæt, og er D. H.s gunstige Løfte mig icke en ringe Opmuntring til at anvende al Tid og Flid paa dette Verk. Imidlertid udbeder jeg mig etc. Deres etc.

H. Paus.

---

369. 1760. 5. Marts fra G. Hammer[1]), Alten Gaard (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop! Med særdeles fornøyelse har Jeg imodtaget D. H.s meget ærede Skrivelse af 14de decemb. sidstleden med der indsluttede 3de exemplarer af D. H.s Prædikener og Reyse Route, for hvilket paa det ærbødigste betakkes, som og for Deres gode Løfte af en Stadts og Historisk Calender, hvorved De særdeles forbinder Mig, og skal igien lade det være mig en ære og fornøyelse at søge Leilighed at revencere det med meere som beviisende Prøver paa Deres oprigttige Venskab, som Jeg flaterer mig af ønsker en bestandig Continuation.

Herved har Jeg den fornøyelse at tilstille D. H. en extract af en gammel Justitz Protocol, som er baade rar og Curieus deels formedelst Materien som den handler om, som er en beskrivelse over en Ruune Bomme[2]) og dets brug, som og at mand af samme kand see at der har været en slags Religion meere end en veritable Troldom i at bruge den, og en hoben Levninger af den Papistiske Religion og Surdei. Jeg har funden en anden udsigende og beskrivelse paa Ruune Bommen og dets brug, som er noget forskiellig fra den første, som og er her andført, for at De kand see forskiellen.

[1]) Se nr. 146, der er Gunnerus' svarbrev.
[2]) Smlgn. nr. 355.

Hvad Jeg ellers har lovet D. H., skal Jeg reedelig holde, maatte Jeg ikkun være saa lykkelig at overkomme noget, Jeg kand forsikre Dem helligen at Jeg har endnu ikke bekommet det allerringeste; da det feiler vel ikke at De joe assisteres fra alle Kanter og ventelig har af naturalibus et curiosis in dublo og triplo, forhaaber derfor efter givne gode Løfte at meddeles af Deres dupletter, som igien Reciproqvement skal vorde iagttaget af mig.

Ved første givne Leilighed her til forventes De endnu hos Dem resterende Archiv Documenter. Skulle De ville beviise mig den Godhed med given laan af noget Curieuse at læse, som De er Ejere af, Vil Jeg giøre mig en ære af at giengielde det med lige beredvillighed af Archivet her; det feiler vel ikke at D. H. joe holder De lærde aviser, og ønsker Jeg mig et laan af samme, da Post Expressen gierne tiener mig med at bringe dem frem og tilbage, hvad ellers af Curieuse eller til historiam litterariam indkommer, udbaed jeg mig u-fortrøden Communication af. D. H. betænker Selv hvoer meget De vil forbinde mig derved som sidder her in Obscuro Ignorantiæ.

Naarsomhelst Rector Schiønnings Trundhiems og Domkirkes Beskrivelse, med meere fra D. H. og vor Lærde Etatz Raad Suhm og Ham udkommer af Deres skrevne Sager udbaed Jeg mig tilstillet et Exemplar af hvert, da Jeg til all takk skal Contentere Dem efter tilsendte Regning. Et maae Jeg endnu til slutning bede Dem om, som Jeg formoeder De som min oprigttige Ven assisterer mig udj, og hvorved De vil ej allene satisficere Høy Vedkommende, men endog mig, som ved Skrivelse af 9 Maij afvigtte Aar er af Hans Høy Grevelig Excellence von Holstein anmodet at indberette om noget af betydende eller Curieuse her udj Amtet maatte forefalde for samme H. Maj. igien at referere.

Hvorved Jeg kand efterkomme det paalagde petitum; men som det er mig u-mueligt at kunde viide hvad der udj heele Amtet kunde indtræfve og forefalde, uden at vorde assisteret med indberetninger fra ethvert stæd, som, uden mindste incommodation allene ved et brev fra enhver Præst her i Amtet kunde mig indsendes naar noget existerede af forhen meldte, saa er det at Jeg i den andledning er D. H. begierende at De igiennem Provsterne her vil for-

stændige Præsteskabet, at Communicere mig saasnart noget maatte forefalde udj Deres Sogn, være sig enten extraordinaire stoere Sygdomme, eller bortrykkelse iblandt Deres Menighed, forefaldende Curiosa, enten af Naturalibus eller Physicis, et aarlig mandtall af deres Meenighed baade unge og gamle og ved hvert Aars slutning en fortegnelse paa døde og føde, om deres Meenighed er blevet formindsket eller formeeret, med viidere som kunde være værd og af nogen betydende at indberette, og Jeg ellers udj andre maader kunde være behøvende af Dem at erkyndiges om; da De Ting af betydende og som var Curieus kunde maaskee med tiiden derved komme Publicum til nytte og fornøyelse at læse. Jeg formoeder derfor at D. H. ikke nægtter mig sin goede Assistence udj en saa billig begiering, hvormed de vil betage mig den u-mage at ansøge H. Maj. derom, og dertil udvirke en aller naadigst Kongl. Befalning, Som De i kraft af Deres Embede kand beordre det Hæderlig Præsteskab til, da det kand ikke være Dem til mindste Incommodation, men snarere en fornøyelse, hvorved Jeg skal ved forefaldende occasioner give De gode Herrer igien beviis paa min bereedvillighed og gientieneste, som de maaskee ved en og anden leilighed kunde være af mig behøvende.

Til slutning maae jeg nu og melde at Jeg med min Kone og lille Søn (som trives Gud være lovet vel, og har for længe siden givet sin Patte Afskeed) befinder os samtlige vel, hvilket samme stedse at høre fra Dem skal fornøye Mig, der etc. har den ære at forblive etc. H. Hr. Biskobs ærbødige Tjener og oprigttige Ven

G. Hammer.

---

370 a. 10. Marts fra H. Frugaard,[1]) Talvig. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop! D. H. H.s Aller høyst Respective gunstige Skrivelse af 14. Decembr. a: p: hafde jeg den Ære med Posten d. 29. Febr. at imodtage tillige med hosfulte: — — — Hr. Jørgen Hee[2]) Hans Invitations Seddel til Prænumeration paa den anden deel af Hans forklaring over Passionen, Hvilket alt ifølge D. H. H.s høyst Respective Ordre skal blive Præste Skabet her i

[1]) Smlgn. nr. 155 ovfr.

[2]) Se nr. 144 ovfr.

Vest Findmarkens Provstie til efterretning communiceret. — — — Med al etc. Velstands Tilønskning etc. Deres etc. H. Frugaard.

---

370 b. 1760. 10. Marts fra E. Rosted, Tranø. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop etc.! D. H.s Allerhøystærede af 14. Decembr. a: p: er mig paa min Missions Reise d. 17. Febr. afvigte rigtig indløben, hvorfor Jeg har den ære underdanigst at tacke.

Det fornøyer mig at Vildgjæsserne rigtig ere fremkomne, ønskende Jeg fremdeelis kunde tilvejebringe saadanne Ting, der kunde være D. H. til behag. Paa min Missions Reise skød Jeg self en saa kaldet Øse-Kar eller Ous Kjær-Kobbe, hvilken er udstopped efter sin naturlige Form, der ved første forefaldende Leilighed skal vorde D. H. tilsendt. Jeg har den Ære etc. Deres etc. E. Rosted.

---

371. 1760. 24. Marts fra O. Molde, Maasø. (StA.)

Højædle og Højærv. Hr. Biscop! For D. H.s højgunstige Tilskrift af forrige Aars 14. Decbris giver jeg mig, herved, den Ære at aflegge min ydmygste Taksigelse, især, for det, derudi, igientagne Højgunstige Løfte, om, at see mig til et bedre Leve-Brød forfremmet. — — —

Af Naturalibus har jeg allerede samlet 9 à 10 Stykker det er Skade at jeg [ej] har lagt mig efter det slags Studium tilforn og ej eller haver en goed Bog ved Haanden, der kunde sætte mig som en nysgierrig Støver paa Spor til at randsage. De Stykker jeg har overkommet og fremdeles, til Sommeren kand overkomme skall Jeg ved beste Leylighed have den Ære, at tilsende.

Med all Guds Naades Velsignelses trohiertige Ønske etc. Deres etc. O. Molde.

---

372. 1760. 28. Marts fra W. M. Thomæson,[1]) Finkrogen. (StA.)

Høy Edle etc. Hr. Biskop! I haab om at dette endnu kunde indløbe D. H. førend Nordlands borgerne Rejser fra Trondhiem, vilde jeg ydmygst lade Dem vide at dend af mig belovede Vind-Mølle er færdig og i fuldkommen stand, beder derfore at D. H. vilde være af den godhed selv at foranstalte dens Transport til

[1]) Se nr. 337 ovfr.

Trundhiem med Sr. Anders Moursund, som vel føyer Dem i at modtage samme; og at bemelte Moursund endelig maa Love at befordre Møllen noget varsommelig, siden der snart kand stødes noget af Lave eller i støkker paa den, som andre siden ikke kunde finde paa at bringe til rette igien. Den er ikke meget stor, men behøver en varlig medfart, og naar jeg har den fornøyelse at den kommer vel tilhaande, skal De fornemme at den kand gaae med vinden og hør sin fulde tilbehør. Jeg har vel hørt at Hr. Bødker agtet sig til Trundhiem for at søge om Kald, da jeg, om saa skeer, faar denne Vind Mølle sikkerst med ham befordret, men som jeg ikke veed om hr. Bødker forvist kommer til at Reise, saa ville jeg i forveien bede at Moursund ville formaaes til at tage den i beskyttelse, siden jeg ville saa nødig at den skulle komme noget til skade. — — --

Jeg har forfattet noget i pænnen angaaende Missions Væsenet og Skoeleholderiets bedre indretning her i Tromsen, hvilket jeg med det første skal tage mig den frihed at tilskikke D. H., haaber at det skal finde Deres gunstige bifald til videre foranstaltning.

Skulle D. H. have Lyst at læse nogle Juridiske skrevne Sager, som jeg for min egen øvelse har under arbeide, skal jeg giøre mig en ære og fornøyelse af at laane Dem samme. Mine gamle skrevne Sager som jeg havde den fornøyelse at Laane Dem afvigte aar, faar jeg vel tilbage i Vaar med Moursund.

Nest ald timmelig og Evig velgaaendes ønske etc. Deres etc.

W. M. Thomæson.

---

373. 1760. 1. April fra M. Sommer, Alstahaug. (StA.)

D. H. H. Kære Biscop! Jeg aflegger ved dette min allerydmygste taksigelse for Kære Biskoppes gunstige tilskrivelse med Post Expressen for 2 dager siden. Min Søn H. Morten[1]) tacker Jeg icke mindre for: Ja, Jeg bliver D. h. obligeret, Som legger en uforskylt affection paa Ham. Hand er komen i Nærværelsen, men Jeg har end icke talt med Ham. Gid Hans inclination kunde fremmes, og faae et stipendium at reise paa: naar

[1]) Hans Morten S., deponerede 1752 fra T.hjems skole, 1762 assessor i hofretten, 1777 assessor i høiesteret, døde som justitsraad 1791.

døren er stenkt i Københ., saa bedre i Tyskland, eller Petersborg! Jeg har bekommed Qvittering for de betalte 16 exempl.r af Hees[1]) Passions t. 2d. deel. Mig synes af dend 1ste deel, at der kand icke være mindre for pengene, endskiønt laborationen er gandske god. — — — Jeg forbliver etc. Deres etc. Morten Sommer.

---

374. 1760. 9. April fra Paul Lykke,[2]) Berg. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! — — Hvad af fugle og fiske til D. H. H.s Fornøyelse kand bekomes, skall være min løst og Flid at faae tilveiebragt. Den saa kaldte Tyv-Jon skall ieg vel Selv see at gribe paa gierningen enten levende eller død. Jeg har den Ære etc. Deres etc. Paul Lykke.

---

375. 1760. 19. April fra Simon Kildal,[3]) Trondenæs. (StA.)

Høy-ædle etc. Hr. Biscop! D. H.s Høyst-Gunstige skrivelser, det første af 14. Dec. 1759 og det andet af 7de Mart: a: c: haver jeg bekommet, for hvilke jeg saa hiertelig, som ærbødig tacker. Med det høyst bemelte første brev og skrivelse fulgte indlagt følgende. — — — 5. Hr. Jørgen Hees invitation at prænumerere paa den 2den Deel af Hans Passions Prædikener. — — —

Simon Kildal.

---

376. 1760. 20. April fra P. Bruun,[4]) Gilleskaal. (StA.)

Høy Ærværdige etc. Hr. Biskop! — — — Jerntegns Postil er Neppe nu at finde paa noget stæd. Jeg har forgiævis giort flid for dend. Dend Copie af Benkestoks Sager saa meged som var tilbage har Jeg faaet og har den Ære at sende medfølgende. Jeg forbliver etc. Deres etc. P. Bruun.

---

[1]) Se nr. 357 ovfr.

[2]) Povel Lykke, f. 1721, exam. theol. 1748, 1754 sognep:est til Medfjord, døde 1766.

[3]) Simon Kildal, f. 1701 i Kristiansands stift, exam. theol. 1726, samme aar lærer for finnerne i Saltdalen og Folden, 1729 resid. pastor til Karlsø, 1742 sogneprest til Flakstad, 1745 til Trondenæs og provst i Senjens provsti. Døde 1761. Er broder af Sigvart K. (se nr. 179) og fader til Michal Heggelund K. (se nr. 170).

[4]) Se nr. 195 og 341 ovfr.

377. 1760. 24. April fra C. F. Hagerup,[1]) Bodø. (StA.)

Høy-Ædle etc. Hr. Biskop etc.! Jeg giver mig herved den Frihed at aflægge min underdanige Taksigelse for D. H.s gunstige Skrivelse af 7de Martii h: a: — — — Jeg fordrister mig herved underdanigen at forespørge mig hos D. H., hvorvidt Jeg har at lide paa Hr. Professor Oeders Forsikkring om Deres gode Beredvillighed at befordre vores Correspondence i Botaniqven. Jeg har ey understaaet mig til at nævne derom, hvis ey høy bemelte Hr. Professor har i sit Brev givet mig dertil Anledning: thi Jeg undseer mig ved, som en incipient at bebyrde D. H. med noget, hvortil Jeg hverken har Tiid eller Duelighed nok at udrette; men skeer alleene af Lyst til, i hvad Jeg kand, at vedligeholde de gode Tanker og Bevaagenhed, som Hr. Oeder har fattet om mig ufortient.

I det øvrige etc. Deres etc. C. F. Hagerup.

---

378. 1760. 26. April fra B. Riisbrigh,[2]) Kiøbenhavn. (StA.)

Høyædle, Høyærv., Høygunst. Velynder! For den Ære af D. H.s gunstige Skrivelser takker ieg underdanigen, saavel som og for D. H.s store Bevaagenhed imod mig og paa nye hafte Omsorg for mig. Da ieg til næstkommende anden examens Tiid bliver færdig med at underviise 2de brave unge Mennesker, som iust er fra Egnen nær ved Christiania, og hvoraf den eene er Hr. Cancellie Raad Sommerfeldts Søn,[3]) saa kan ieg selv have den Lykke at nyde Fordeelen af D. H.s Godhed. Hvorfor ieg og næste Post-Dag tager mig den Frihed at skrive her Justice-Raad Juel[4]) til for at faae den fornødne nærmere Underretning. Nyt veed ieg ikke andet end dette: At Hr. Prof. Hybner[5]) er hiemkommen, hvilket maaskee allereede er D. H. bekiendt. Man hører ogsaa tale om, at den Danske Skue-Plads herefter ikke skal bruges; men Comoedier,

1) Se nr. 188.
2) Se nr. 344 ovfr.
3) Den senere saa bekjendte Chr. S., f. 1746 paa Toten, laa som student ved Valkendorfs collegium. 1789 amtmand i Kristians amt. Døde 1811.
4) Hans Juel, 1749 justitsraad, død 1765 i Kristiania.
5) Martin Hübner, f. 1724 i Hannover, opdroges i Danmark. Reiste 1752 udenlands paa stipendiereise og var da prof. designatus, 1759 prof. juris. Døde 1795.

formedelst Omkostninger, der overskrider Indkomsterne, gandske afskaffes, ligesom parforce Jagten allereede er afskaffet. — — —

Deres etc. B. Riisbrigh.

---

379. 1760. 28. April fra L. F. Broch,[1]) Dolmø. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop! D. H s meget ærede Skrivelse af 17. Martij, kom mig ej tilhænde førend i gaar, da jeg ved Fillens kirke havde den ære samme at erholde. Hvorved fuldte prænumerations seddel paa den 2den Tome af Hees[2]) forklaring over Passionen, Rector Skankis Digt over Proph. Jonas, D. H.s Præste Vielsis tale, samt Tractat de imputatione peccati Adam: Physica s: non morali, tamen justissima. For D. H.s godhed at ville tillige forskaffe mig den 1ste Tome af Hees Passions Forklaring tacker jeg underdanig. — — — Efter den tilsendte Hr. Commandeur Capitain de Thuras[2]) avertissement, og D. H.s givne tilladelse i D. Høyrespective Skrivelse, hos D. H. at bekomme prænumerations Sæddel paa bem.te. Thuras oversettelse av Blairs forklaring over Christi prædiken paa bierget, Math. 5, 6, og 7de Cap., saa tager jeg mig den frihed herved at sende udj prænumeration til et exemplar af alle 4 Tomer 1 rdr. 1 ort 8 skill., hvorimod jeg udbeder mig prænumeration Seddel. De øvrige hans Oversettelser af Sherloks[3]) Skrifter, har jeg tilforne. Med disse mine Folk, tager jeg mig den Frihed at tilsende 400 østers, som jeg beder ej forsmaais. — — —

Deris etc. L. F. Broch.

---

380. 1760. 1. Mai fra G. Hammer,[4]) Alten gaard. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop! Høystær. Ven! Jeg har med særdeles fornøyelse imodtaget D. H.s meget Ærede Skrivelse af 7 Martii sidstleden og deraf erfaret Deres Vellidende hvilken Jeg med all anden Lyksalighed vil forønske maae Continuere udj mange Aar. For D. H.s gode Løfte som havdte umage med at see mig et godt Thermotrum tilstillet er Jeg foruden skyldigst Taksigelse høylig forbunden, og havde Jeg erindret saa havde D. H. nok beviist mig den God-

[1]) Se nr. 40—41 og 362 ovfr.
[2]) Se nr. 144 ovfr.
[3]) Sherloks Skrifter om Forsynet, Døden og Dommen, overs. Kjøbh. 1754 og 1771. 8. (Wilh. Sherlock, engelsk teolog, 1640—1707).
[4]) Se nr. 146 og 369 ovfr.

hed at see mig med det samme et barometrum lucens forskafvet, for at have kundet giordt adskællige og nøyagttige Observationer, hvilket Jeg skulle ikke have manglet eller naar samme kand bekommes at Communicere Dem; det er mig meget ukiert at fornemme at det ikke har været Dem mueligt at see mig en Stads Calender tilvejebragt, som Jeg ej vel kan undvære, og er det mueligt endda, da formoder Jeg D. H. seer mig dermed assisteret ellers bliver Jeg gandske forlegen.

Af betydende Nyt herfra haves intet uden at der saaes den 23 decemb. om Aftenen Klokken 9 et Phænomenon i Sydost som en stoer Ild Kugle, og skiød sig hastigen med en stærk Lysende straale udj West. Den gemeene Mand her kalder dette Luft Syn dragen, og skal gierne paa samme følge stormende Vejr, som denne gang ikke skeede i det ringeste 4re dager derefter; den 7 Martij Klokken toe om eftermiddagen saaes i Sunden 2de Soele den ene lige oven over den anden, begge stoere, og den urigttigste som var lige over den anden viiste sig klarest, og viiste sig henimod 15 minuter, og skulle ligeledes dette Phænomenon eller representation være et prognosticon for storm og ondt vejr hvilket eller ikke trafv ind denne Gang thi dagen efter var et meget godt vejr, den anden var vel ikke just saa godt, men den 3de som den første, ellers anseer mand disse Luft Syn i disse tiider ikke af saa stoer betydende, siden mand dertil har Physisk raisons — ellers har her været denne vinter et meget grausomt vejr og mængde snee, dog har der siden den 18 April og til den 26. været et behageligt foraars vejr med stærk tøe og soelskin, uden mindste Natte Kulde, saa at spiritus vini in Termometro vidste paa 15 gr: in Temperato, ved middag, og om Aftenen og Natten faldt til 20 og 25 in frigido og tøede hele Natten, som er anseelig under 70 g: P: Høyde: Thermometrummet hænger endda imod Norden i frie Luft bestandig og vil dette vejret saa Continuere tænker Jeg sidst i nestkommende uge at lade tilsaae min mistbænk.

De her i Archivet liggende Charter over dette Amt forfattet af Oberst Leutnandt[1]) har jeg befundet at være meget urigttige, og

[1]) Navnet er ikke tilføiet, men er rimeligvis Schnitler, der reiste i Nordland og Finmarken 1743—44, smlgn. nr. 224 ovfr.

ønsker mig derfor et laan af D. H.s, som De har over dette Amt, om mueligt med Post-Expressen, da skulle Jeg nu ved Amtets Befarelse Conferere og maaskee forskafve Dem foruden deres Eget et accurat tilbage i det ringeste hvad der udj deres enten kand mangle eller [være] urigtig anført. — H. etc. Biscops og Vens

G. Hammer.

---

381. 1760. 5. Mai fra C. Duns,[1]) Scherføe. (StA.)

Høyærv. og Høylærde Elskeligste Hr. Biscop! Da jeg afvigte dag d. 3 Maij fick deres brev, og Posten ventes hver time tilbage fra Finmarken maa jeg i hast besvare deres brev af 7 Martij taliter qvaliter, af indlagde brev baade det eene og det andet. — — —

Jeg meener, at De har faaet af Hr. Stabel det af Dem hos mig forglemte Crystal stycke,[2]) som jeg sendte til Stabel for at overlevere Dem, og skal fornøye mig at see det paa deres stock om jeg lever at see Dem oftere. Jeg har faaet brev fra dend gode Sorenskriver Paus om den Disputatz de Tarantulis, som d. H. fick, og jeg havde lovet ham, hvilken og jeg loed udskrive, og overlevere Monsr. Aal,[3]) som D. H. lovede mig, at skulle sætte til de Musicalske stycker, der skulle spilles, samt overlevere dem til Hr. Gartner[4]) i Carlsøe; men har icke hørdt noget siden derom, eller faaet afskriften tilbage, som jeg inderlig beder om for at holde mine løfter til Paus, der melder, at hand længes derefter for noternes

[1]) Cornelius Duns, f. 1724 i Ibbestad, dimitteret fra Bergens skole 1747, 1751 exam. theol., samme aar pers. kapell. til Skjervø, senere (1757?) sogneprest sammesteds, døde 1770.

[2]) Se nr. 272 ovfr. og selskabets skr. I. 278.

[3]) Af de medlemmer af familien Aall, der nævnes i W. Lassens Norske stamtavler I kan den Aall, der oftere nævnes som Gunnerus' amanuensis 1759—61 (f. eks. nr. 250 ovfr.), kun have været den senere kjøbmand i Porsgrund og ejer af Ulefos Nikolai Benjamin Aall (f. 1739 i Porsgrund, død smstds. 1798.) Dette kunde ogsaa passe til, at han nævnes i breve fra Gunnerus' slægtninge. Det er da rimeligvis gjennem sin broder i Eidanger, som han besøgte lige før sin tiltrædelse af bispeembedet, at Gunnerus har faaet fat paa ham. Dog synes det lidt urimeligt, at en ustuderet person har været amanuensis hos biskopen.

[4]) Hans Gartner, f. 1724 paa øen Garten i Ørlandet, exam. theol. 1750, 1751 missionær til Lyngen, 1755 resid. pastor til Karlsø, 1776 sogneprest til Buksnæs. Døde 1795.

skyld for at høre om Musiqven er saa tendre at den kand bevæge Passioner, hand har et stycke, som een vis Fiskmester har brugt, for at samle Karper udi en parck, men det er saa rude, at hand tviler paa, at det anstoed Delphinernes gehør, som uden tvil maa være meere tendre, efterdi de opholdt sig udi det store haf og derfor have leilighed til at høre Sirenernes og andre hav-Musicorum Concerter. Jeg beder ydmygst at kunde faae min afskrift tilbage tillige med Noterne paa det mit løfte kand holdes. Dend af Dem hos min Kone forlangede udstoppede Bever, har jeg talt med de Svendskes Fin Lapper om, som har lovet mig at forskaffe mig den, Enddog den er heel vanskelig at overkomme. — —

Deres etc. C. Duns.

---

382. 1760. 5te Mai fra E. G. Schytte, Lyngs Eid. (StA.)

Høy Edle etc. Hr. Biscop etc.! — — Søe Træet, en Prøve af Ulfsfjordens Pyrites, og en med næsten Corallinsk Skov begroet Skæl skal med første sikre Leylighed underdanigst blive fremsendt. — — Deres etc. Eric Gerhard Schytte.

---

383. 1760. 10. Mai fra Søfr. Hagerup,[1]) Schorvolden, Støren. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Bischop! D. H.s Høy-Respektive af 2den Maji er mig rigtigt til hende kommet. — — — I gaar var jeg saa lykkelig, at tilforhandle mig en nylig fanget levende Tiur, til D. H. destineret; om den skulde leve, hvortil der dog ikun er lidet haab, da den ej vil paa nogen maade lokkes til at spise. — — — H. etc. Bischops etc. Søfr. Hagerup.

---

384. 1760. 15. Mai fra Morten Sommer, Alstahaug. (StA.)

Deris Højærværdighed etc. — — — Jeg har annammed D. H.s Ærede tilskrivelse af 10de og 19de passati. Med det første var — — Hr. Thuras invitation til prænumeration paa Blair — —, hvilked alt ligger ferdig til at circulaire for det første Norden for. — — — Deris etc. Morten Sommer.

[1]) Søren Hagerup, f. 1725 i Skogn, exam. theol. 1747, 1754 pers., 1755 resid. kapell. til Støren, 1760 sogneprest til Surendalen. Døde 1792.

---

385. 1760. 5. Juni fra E. Røring, Wedøe. (StA.)

Høy-Ædle etc. Hr. Biscop! Iust da ieg den 2den Maji næstafvigte, som var den Almindelige Bede Dag, skulde gaae ned i Kirken for at begynde Guds Tienesten, blev mig begge Leverede D. H. H.s Gunstige Skrivelser af Den 10de April. — — — med — — — Hr. Commandeur Capitain de Thuras trykte Avertissement angaaende Hans Oversettelse af Blairs Forklaring over Matth. 5, 6 et 7 Cap., hvorpaa Liebhabere kand faae Prænumerations Sedler, ligesaa og at Hr. Thurahs Oversættelse af Skerloks Skriffter endnu skal være at faae hos Ham i Kiøbenhavn; Alt dette blev Præsteskabet ligeledes fra mig tilsendt under Circulaire af den 3die Maji næstafvigte. — — —

Vi glæder os alle i det haab, at vi denne Sommer har den Ære at faa D. H. H. i Visitatz hos os i denne Egn; i det øvrige henlever etc. H. etc. Biscops etc. E. Røring.

---

386. 1760 10. Juni fra P. Rosenstand Goische,[1]) Kbhvn. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Det Kiøbenhavnsche Universitet for at bevidne Fæderne-Landets og sin billige samt taknemmelige Glæde over det 1660 saa Lykkelig stiftede og Fæderne-Landet saa nyttige Souverainitet, har med Allernaadigst Kongl: Tilladelse beslutted i næste October Maaned at holde et Jubilæum og med samme Docter-Promotion, og derfore til dem at indbyde nogle af en bekandt merite dertil Værdige Mænd.

Det er Aarsagen, hvorfore D. H. i det Theologische Facultets Navn dertil herved inviteres. D. H. vil forhaabentlig i dette Jubilæi forommeldte Aarsag finde en nærmere og større motiv end i noget andet, til at modtage ved denne Leylighed den tilbudne Docter-Grad; Dersom Reysen i denne Aarets Tiid og Tilbage-Reysen skulde synes D. H. en hinderlig Besværlighed, erholdes forhaabentlig nu saa vel som tilforn saadan en Dispensation, at Graden kand confereres Invitatis sed Absentibus, som indsende en trykt Theologisch Dissertation. D. H.s Betænkning og Betimelige Svar inden Augusti Maaneds Udgang udbedes og ventes af mig som med ald velsignelses Ønske — er etc. Deres Peder Rosenstand Go[ische].

[1]) Peder Rosenstand Goische, f. 1704, 1749 prof. theol. i Kbhvn, døde 1769.

---

387. 1760. 12. Juni fra J. J. Skanke, Grytten. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! D. H. H.s Høyst-Respective Skrivelse av 2den huj: havde jeg den Ære og Store Fornøyelse at imodtage i Søndags paa min Kirkereise. — — —

Hernæst havde jeg vel adskillige private Ting at melde om, men da jeg veed, at D. H. H.s Tid er knap, saa vil jeg allene sige dette, som jeg forlængst burde have sagt, men Sygdomme med mere har formeent mig: Jeg har da bekommet, tilligemed nogle av D. H. H.s Skrivter, ogsaa min Sal. Faders Poema over Propheten Jonas av D. H. H. ei allene Allergunstigst ført i god Tryk, men og Høyst-u-forskyldt ziiret med en saadan Høy-priiselig og Priisende Fortale, hvorom jeg ei kand sige andet end: Qvantum est, quod nescimus? Hvorvidt det er kommet med Trykningen av min Sal. Faders Trende Erindrings Taler, som jeg seer i D. H. H.s Høybemeldte Fortale ogsaa at have nydt Deres Høygunstigste Approbation, veed jeg ikke endnu; men anlangende min ringeste oversættelse af D. Lassenii Perle-Skat har jeg med D. H. H.s Høygunstigste, skjønt stiltiende Tilladelse indladt mig i behagelig Correspondence med Deres Brave Ammanuensi og saa ann[uente] DEO at skrive vor Store Canzler Hr. Pontoppidan noget til derom. Desimidlertid glæder mig hjerteligst efter Guds Vilie at opleve den Dag at see D. H. H.s Bliide Ansigte, og tale med Dem i min fattige Grøtte og mere end brøstfældige Hytte. — — Deres etc.

J. J. Skanke.

---

388. 1760. 27. Juni fra H. Frugaard, Talvig. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! D. H. H.s aller høyst Respective Skrivelse af 18 Maij a. c.[1]) hafde ieg den ære med Post Expressen d. 25 Jun. at modtage tilligemed hosfulte: — — — 5. Hr. Commandeur Cap. de Thurahs invitation til prænumeration paa Hans Oversættelse af Blairs Skrift, hvilket skal i følge D. H. H.s Respective Ordre blive Præsteskabet her i Vest Findmarkens Provstie til efterretning communiceret tillige med den indløbne Ordre i anledning af Hr. Amtmand Hammers Bref af 5 Mart. a. h.[2])— — Deres etc.

H. Frugaard.

[1]) Er nr. 155 ovfr.

[2]) Er nr. 369 ovfr., smlgn. nr. 146.

---

389. 1760. 3. Juli fra E. Schytte, Lyngensfjorden. (StA.)

Høy Edle og H. Ærv. Hr. Biscop etc.! Jeg takker underdanigst for D. H. H.s Naadige Skrivelse.

Jeg skal efter Muelighed søge at efterkomme Deres Befaling om at undersøge Kragebollernes Herkomst: Jeg erindrer at have seet af dette slags saadane, udj hvilke der findes noget, som viser dem at have været rimeligen noget andet end Korstrold: Hvorom Jeg videre skal have den ære at melde, naar Jeg fremsender mine Mantaller med videre.[1])

Med D. H.s Gunstige Tilladelse, som jeg ydmygst vil have mig udbedet, tenker jeg til foraaret at reyse til Tronhiem, deels for at consulére Medicum for mine Øyne, som ved de siste Vinter-Reyser ere blevne overmaade svækkede, deels for at forskaffe mig en Electriseer Machine, og nogle instrumenta til meteorognosien, samt for at aftale med Hr. Mag. Schøning adskilligt den Sag betreffende. — — Deres etc. E. Schytte.

---

390. 1760. 24. Juli fra O. Molde, Maasø. (StA.)

Høyædle og Høyærv. Hr. Biscop! Da jeg nu, efter min Evne, har forfærdiget Oversættelse af Samuel Slatters Aandelige Samtale imellem Troen og en Beængsted Siæl,[2]) hvoraf jeg tilforn har haft den Ære, at tilsende d. H. en liden Prøve, saa giver jeg mig nu den Frihed, at tilsende det fuldfærdiget, for at befordres til Trykken, om det maatte kunde D. H.s høygunstige Approbation blive værdiget; Jeg ønskede helst, at Bogtrykkeren vilde, paa sit eget Forlag, trykke det, naar han ellers vilde tilstaae mig 50 Exemplarer deraf; Men hvis han ej dertil skulde have Lyst, var jeg dog vel sindet at lade det trykke paa min egen Bekostning, naar han vilde lade sig saa billig accordére, at D. H. meente, jeg uden Skade kunde giøre det. Jeg har selv tilskrevet Bogtrykkeren derom og ladet hanem viide, at Skriftet er at finde hos D. H., som jeg, ydmygst beder vilde have den Godhed for mig, at formaae Monsr. Aal til at foreviise hanem Skriftet og, paa mine Vegne, at accordere med hanem. Kand dette mit ringe Arbejde hellers finde især d. H.s

[1]) Se nr. 405 nedfr.
[2]) Se nr. 330 ovfr.

Biefald, da skall det opmuntre mig til, at lade et og andet af mine Mellemstunders Arbejde komme for Lyset. -- — Deres O. Molde.

P. S. Af Naturalibus, kan jeg ej, denne Gang, have den Ære at tilsende d. H. noget, siden Jagten ej kom her op paa Havnen, endskiønt jeg Tid efter anden har samlet et og andet, som jeg mener kunde være behageligt og til forefalden Lejlighed, til d. H.s Tieneste hos mig, skall være i god Forvaring.

---

391. 1760. 28. Juli fra T. E. Sylow, Vadsø. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! — — — Af Hr. Thuras Oversættelse af Blairs Skrift udbeder jeg ydmygst om 2de Prænumerations Sedler, og at Bøgerne, naar de udkommer, maatte indbindes udi Fransk Bind, siden de heller maa nedsendes igjen for at indbindes. — — Deres — T. E. Sylow.

---

392. 1760. 7. Aug. fra P. Lyche,[1]) Berg. (StA.)

Høy ædle etc. Hr. Biskop etc. — — — Af Fugle har ieg formedelst min Svaghed ikke kundet bekomme efter ønske, skiønt ieg har budet En daler til hvem som kunde skaffe een hav Suule og skiøganger, som nok ere rare, og bekiendte ildveirs fugle. Een fisk, men maaskee af ingen betydenhed, sendis med Thrundhiems Borgeren Hans Eliesen Hoff, hvilken Indbyggerne her kalder Marulke. Af Tyv Jon sin afkom er mig givet løfte om eet par støkker af een Mand, der tillige vil see at temme dem. — —

Deres etc. Paul Lyche.

---

393. 1760. 11 Aug. fra D. P. Raaness,[2]) Andenæs. (StA.)

Høy-ædle etc. Hr. Biscop etc.! — — -- Efter D. H.s Ordre, giver jeg mig Frihed, at tilsende de i forrige Skrivelse om mældte Documenter, haabende, at, da der findes i den Bog, som en Deel av dennem er skrevne, ogsaa noget andet unyttigt, samme ej regnes mig til onde, siden jeg hellere har vildet ladet det følge med, end ved at borttage det, fordærve det øvrige.

Da D. H. selv gav Befaling om en Ærten,[3]) eller dens Unges

[1]) Se 374 ovfr.

[2]) Smlgn. nr. 333 ovfr.

[3]) Ertne eller Ært'n er iflg. Ivar Aasen i Nordland navn paa en stor sælhund.

Forskaffelse, understaaer jeg mig herved at sende en av Hav-ærtens Unger, som skal være paa 3de Dage gammel, da den blev fangen, samt een Ee-fugl og 2de Ænder, av hvilke den største kaldes her i Landet Røe-beldte, og den mindste Soukorte, som begge efter Indbyggernes Sigende skal være rare at faae. — — Deres etc.

Danqu. P. Raaness.

---

394. 1760 15. Aug. fra E. Heltberg[1]), Væglo, Overhalden. (StA).

Høy-Ædle etc. Hr. Biskop. — — — I Erindring af, at D. H. gav mig dend Ære, at besøge mit Studere Kammer, fremsendes, paa D. H.s gunstige Behag til icke at forsmaae, en liden Tractat, Kiøbenhavns Beleyring, som jeg merket D. H. anstod, men var i Bind med en anden Theologisk Materie, som var Mig u-mistelig, sampt en anden Philosophisk Tractat de Phosphoris, natura lucis & igne. Aarsagen, hvorfor de saa silde fremkomme, er denne: Jeg leverede dem i forrige Høst til en Hr. Foged Bogardts[2]) Skriver Karl, som kand indbinde og fik dem icke igien førend nu nyelig i Sommer, da jeg dog havde ventet dem længe før. — — — Deres etc. E. Heltberg.

---

395. 1760 16. Aug. fra M. Bruun, Langenæs. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biscop etc.! D. H.s Høystgundstigste Skrivelse haer jeg med vedbørlig Ydmyghed erholdet, glæder mig at de tilsendte Sager Lykellig fremkom og fandt Høystgunstigste Herres Behag.[3]) Jeg haer med ald skyldig flid bestræbet mit ærbødigste Løfte at fuldkome om noget Curieus af Antiquitet eller andet maatte forefaldt, men haer ei været saa Lykellig i deslige at kunde beviise min underdanig Redebonhed og agtsomhed, hvis høystforbundne Bestræbere ieg dog fremdeeles underdanigst anteigner mig. — — Deres etc. M. Bruun.

---

396. 1760 20. Aug. fra J. L. Burchard, Tronæs. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biskop etc. — — Curiosa her paa Grendserne har endnu ikke forefaldet; men gives noget herefter, da vil jeg

---

[1]) Se nr. 50. ovfr.

[2]) Seth Bogardh, foged i Namdalen 1731—65.

[3]) Smlgn. nr. 332 ovfr.

ikke glemme min største Pligtskyldighed; ligesom jeg og desuden vil giøre mig en Ære og Fornøyelse af, om jeg kunde som jeg hiertelig ønsker, her paa Stædet være Dem til nogen Tjeneste. — — Deres etc. Johan Lorentz Burchard.

---

397. 1760 21. Aug. fra Simon Kildal, Trondenæs. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biscop og Professor. Jeg tacker allerydmygst for D. H.s skrivelse af 18 Maji og 14 Julii a. c. Med den første fulgte — — — (5.) Hr. Commandeur-Capitain Thuras invitation til prænumeration til hans oversættelse af Blairs Skrift. — — — Deres etc. Simon Kildal.

---

398. 1760 25. Aug. fra G. Hammer, Alten Gaard. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biscop! Høystærede Ven! For D. H.s Høystærede Skrivelse under 18 Maij[1]) og 19 Junij sidstleden, med hosføyede goede ønske og tilsagn saavel af udkommende Bøger, som de lærde aviser at assisteres med, skeer herved min skyldigste Tacksigelse med forønskning at kunde finde leilighed for dette og meere at viise Dem min skyldig Erkiendtlighed, som nu og for D. H.s Continuerende goede affection og velvillighed ved at tilskrive Provsterne her at beordre Præsterne at indsende mig hvad merkværdigt med viidere, der kunde forefalde. Men hvorvidt Deres Bereedvillighed til at efterkomme denne D. H.s tillagde Ordres, vil tiiden lære, Jeg vil haabe til det Beste, dog saavidt Jeg har fornummet af nogle noget lidet, ville De maaske ikke findes saa villig og artig, som D. H. har været at beordre det.

Resten af de Dem forleden Aar laante Amtis Documenter er mig fra Hr. Missionair Schytte tilsendt og hannem tilbragt ved Hans Klokker fra Tromsøe i en meget slet tilstand, paqven synderrevet i den eene kant, Traaden løs omkring kortet og kortet istykker i den ene Ende. Hvorpaa hand beretter i sin Skrivelse at have taget 2de Viidner ved Leverencen, kortet vilde Hand ikke afsende for viidere at exponere det førend han fick fra Mig en huulstock at afsende det udj, saa at D. H.s Comissionair har derudj ikke været meget accurat, saasnart Jeg faaer Cartet som Jeg paa

[1]) Er nr. 146 ovfr.

det venligste betakker og er Dem meget forbunden for skal Jeg straxen igiennem Løbe det og Dem tilbage stille. Ved den goede Leilighed med den Jægt som bragtte Commendanten her til har Jeg forviist forventet mig det belovede Thermotrum[2]), saavelsom den historiske og Statz-Calender, som Jeg udbaed mig om mueligt med Post Expressen, tillige med den første og 4de Tome af Det Danske og Nordske oeconomiske Magazin hvorfore Jeg vil være Dem meget forbunden og Takskyldig som og for Deres goede givne Løfte om et barometrum lucens. Vi havde ligeledes her, sidst afvigtte Vinter en meget stærk Kulde og overmaade snee, saa at end og de aller ældste folk ikke har vidst af stærkere Vinter, men havde vi derimod igien et saa tiilig og behagelig foraar saa at Jeg saaede min Mist Bænk d. 19 Maij og den 22 og 23 i samme maaned heele haven, og den 23 og 24 Maij kom allerede i Mist Bænken Kaal planterne frem, men bruun Carsen 3de dage efter at den var saaed, samme tiid saaede vi her og vort Korn, og for 8te dage for den Tiid havde Vi her ikke mindste snee, og ikkun en gang lidet natekulde. Sommeren her har været meget behagelig, dog meget stærk varme og tørke strax efter St. Hans Dag, lige til den 11te Augustij da vi siden nesten har havdt Continuerende Regn. Den 18de fangede vi an at meje vores Korn, som her er meget skiøn. Agurger haver jeg i Aar saa prægttige i haven (ej i Mistbængen) og stoere at Jeg vel neppe troer de har dem bedre i Trundheim; alle de andre have urter saa meget bedre i proportion af de, saa det var at ønske at Vinteren i proportion af Sommeren var saa taalelig. — — Deres etc.

G. Hammer.

---

399. 1760 25. Aug. fra A. Schytte, Lødingen. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! — — Ved min Omreise blandt Finnerne fra den 13 aug. til d. 22. ejusd. tildrog sig følgende: den 16. hujus kommer jeg til Amund Olsen Find paa Inderhjer i Tysfjord; han beklager sig, at da hans Creaturer den 12. aug. gaaer i bue-Marken at æde, løber eet lidet Creatur af 1 qvts Lengde i een af hans Kjørs Hals, dette løber op og ned i Halsen, indtil

[2]) Se nr. 382 ovfr.

det qvæler Koen, da den aabnes, ligger ovenmelte døt i Halsen, af ovenmelte Lengde, af Skabning og Coleur i alle Maader som den Fisk Uger, men Hovedet var spitsagtigt og smidigt, den taabe-Nacke hafde ei Vjidt at forvare det, saa mand kunde have seet og merket hvad Slags det var, men kaster det bort, som meget fortrød Mig, dette er saa i Sandhed passeret, skjønt ingen kan vjide og sige, at saadant tilforn har tildraget sig; dette faaer de skarpsindige Natur: judicere om, quorum scrutinio relinqvitur. —

Deres etc. A. Schytte.

---

400. 1760 28. Aug. fra C. Fr. Hagerup, Bodø. (StA).

Høy Ædle etc. Hr. Biskop etc.! Jeg giver mig herved den Friehed underdanigst at takke for D. H.s gunstige Skrivelse af 14de Julij a. c. — — —

Mangel af Tiid og Hielpemidler har hidindtil ey tilladt mig at frembringe noget rigtigt i Botaniqven; takker alligevel for D. H.s høye Bevaagenhed i at ville befordre Hr. Professor Oeders og min Correspondence[1]), hvilken for Eftertiden skal give mig nye Kræfter at anvende ald den Fliid, min Duelighed og capacité kand tilveyebringe. — — — Deres etc. C. Fr. Hagerup.

---

401. 1760 30. Aug. fra M. A. Haberdorph[2]), Kristiania. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biskop. Den 14 nest passato og den 9 hujus skrev ieg til Hr. Eylert Hagerup Kiempe, personelle Capellan hos Velærv. Hr. Schanche ved Grytens Meenighed paa Romsdalen, At ieg efter givne Tilladelse af min foresadte Hr. Biskop ville strax vocére ham til min personelle Capellan her ved Christianiæ Meenighed, som hand selv haver ambieret udj sit bref til mig d. 24 Martij udj nestforgangne aar, og haver i bemelte breve offeréret ham den samme aarlige løn, som hand da forlangede.

Men som ieg ingen Svar haver bekommed paa noget af saa vigtige breve; hvortil kommer, At ieg af de tvende aar & plus eo, da hand informérede mine to Sønner udj mit huus i Bergen, kiender ham accurat og reedelig, saa at hand icke haver ladet saadanne

---

[1]) Smlgn. nr. 188 og 377 ovfr.

[2]) Se nr. 85 ovfr., 402 og 403 nedfr.

breve ligget hos sig ubesvarede, naar hand dem hafde bekommet, Saa kand ieg billig tvile paa, at de ere ham til hænde kommen, skiønt ieg sendte dem begge med Posten; Derfor fordrister ieg mig til at molestere D. H. med begiæring, At De vil andbefale Deres Famulus at tilmelde ham dette, samt mig og min Meenighed til beste formaa hannem til at besvare mig med allerførste, og imodtage det, som hand self for saa lang tid self haver attraaet: Men alt for længe kand ieg icke oppebie hans Svar, deels for min høye Alderdom ɔ: 62 aar : og hastig paakommende Svagheds skyld til at rigtig forrette dette møyefulde Embede alleene: deels for de mange Beyleres skyld til denne Brud, som ieg besværlig kand opholde, og ieg nødig ville give Ja-ord, fordi ieg kiænder ingen af dem, men Hr. Kiempe kiænder mig, og ieg Ham, derfor giør D. H. en god gierning, om De vil giøre alt sit til at skaffe os snart sammen.

Jeg maa atter deprecére denne min dristighed, som D. H. maa pardonnére, baade fordi Sagen er hellig og billig i sig self, Saa og fordi ieg aldeeles ingen bekiændtskab haver paa det Stæd.

Nest flittig Hilsen fra Deres Faster her paa stedet, som iidelig fornøyer mit Huus med sit besøg — — — Deres etc.

Matthias Albert Haberdorph.

---

402. 1760 15. Septbr. fra E. H. Kempe[1]). Grytten. (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc.! D. H. H.s høist respective av 8de Septbr. tillige med tilsendte Hr. Professor Haberdorfs Skrivelse til D. H. havde jeg i Gaar den Ære at imodtage paa min Reise til Kirken, da jeg ikke lidet blev glæded ved den Overbeviesning, at jeg med fleere for tidligen havde begrædt D. H. H.s Død, som det u-sandfærdige Rygte havde udspreedt Hr. Professorens Breve anlangende, da er det sant, at jeg alerede den Tid, jeg var i velbemeldte Hr. Professors Tjeneste, havde Løvte om ved Ham at vorde kalded til det hellige Embede. Men, som jeg paa min sidste Skrivelse til ham i Foraaret 1759 (hvori jeg udbad mig til mit Ophold 100 Rd.rs aarlig Løn uden nogen Betingelse) ikke siden havde erholded noget Svar, saa at jeg maatte formode, at Hr.

[1]) Se nr. 85 og 401 ovfr. og 403 ndfr.

Profess. imidlertid havde fatted andre Tanker og kalded en anden; saa var det, at jeg et heelt Aar derefter, nemlig i avvigte Foraar, ved Skrivelse ombad Hr. Lüster paa Tingvold at have den Godhed for mig, at Han vilde forestille mig for D. H. til at nyde Kapellaniet der paa Stedet, i Fald Han selv agtede at forlade det, da jeg aarligen, indtil han bleev befordred til noget andet, vilde erlegge ham noget vist av Indkommen, som vi paa billigste Maade kunde vorde forligte om. Da nu velbemeldte Hr. Lüster siden berettede mig D. H.s gunstige Tilsagn om at være mig beforderlig dertil (for hvilken D. H.s u-forskyldte Godhed jeg herved saa meget mere avlegger min underdanige Taksigelse, jo mindre jeg haver kunned have den Lykke at fortjene den), saa havde jeg foresat mig, nærmere at anmode D. H. H. derom ved Ankomst til Visitazen, hvilket ikke vilde lykkes mig; og haver jeg ikke heller siden fordristed mig til at ansøge D. H., førend jeg fik mere Vished om Hr. Lüsters Reise. Nu tilbyder mig Hr. Professoren heel uformodentligen den forrige Vocation, hvilket setter mig i megen Tvivlraadighed, naar jeg betragter paa den eene Side Guds besønderlige Forsyn, som synes at være i den Sag, og min svage Hilsen til at udstaae de haarde Reiser her til Lands, men paa den anden Side min Ungdom og U-dygtighed til at befordre Guds Ære i saa stor en Meenighed som Christianiæ, samt, hvad som imellem Hr. Lüster og mig er foregaaed. Men det, som nu allermeest holder mig tilbage, er det, at jeg erindrer, mig 2de Aar efter hverandre i Kjøbenhavn at have oppebaaren det av sal. Hr. Profess. Stenbuk[1]) til den findmarkiske Mission skjenkede Stipendium, og altsaa forbunden mig til at tjene det hellige Missions Verk, hvortil jeg ikke heller fattes Lyst, naar det maatte være Guds behagelige Villie at bruge min uverdige Tjeneste dertil. I saadan Raadvildhed maae jeg da allerydmygst indfalde med Begjering til D. H. H., at D. H. efter Deres bedre Indsigt vil komme mig til Hjelp med Raad og Befalning, hvad enten jeg skal forblive her i Stiftet og ydmygst kan forvente D. H.s gunstige Befordring til det eene eller andet (hvilket jeg helst ynskede) eller D. H. maatte

[1]) Hans Steenbuch, f. 1664 i Kbhvn., 1703 prof. i hebraisk, døde 1740. Fundatsen til hans legat se Engelstofts Annaler 1809. II. 62—64.

kjende det for bedre, at Jeg antager det Tilbud i Christiania, og, at jeg samme med god Samvittighed kan imodtage. Jeg er derfor hjerteligen fornøied med, hvadsomhelst D. H. H. finder for got at tilmelde Hr. Professor Haberdorf derom enten til eller fra, i den faste Forsikring, at D. H.s modne Skjønsomhed og Faderlige Bevaagenhed rammer det beste, da jeg, saa snart som D. H.s Villie paa selv-behagentlig Maade vorder mig bekjendtgjort, derefter kan indrette mit Gjensvar paa Hr. Professorens 2de Breve til mig, hvilke jeg sandferdelig bevidner ikke endnu at være mig indhændigede. I største Hengivenhed henstiller jeg da Sagen i D. H. H.s Haand og sender hermed Hr. Professorens indlagde Breev tilbage med tillagde ærbødigste Taksigelse for D. H.s havde Umag, indstændigst bedende, at D. H. H. ikke regner mig til onde den Besværing jeg herved imod min Villie foraarsager Dem. — — — — Deres etc. E. H. Kempe.

---

403. 1760 15. Septbr. fra J. J. Skanke, Grytten. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! Efterat det her tillige indsluttede var skrevet, og sendt til Agerøen, havde jeg den Ære og store Fornøyelse at imodtage D. H.s etc. Skrivelse av 11te passati Julii, hvorfor jeg underdanigst taksiger! Siden glædede jeg mig saare i haabet endda til D. H. H.s høystønskelige Komme til Raumsdalen; var ogsaa paa veien at avlegge min allerskyldigste Opvartning for D. H. H. paa Wedøen, men maatte erfare, at Gud ei behagede at giøre os dette Aar saa lykkelige; Imidlertid være Hans Navn æret og velsignet, at det sørgelige spargement, som her gik var usandt, og at D. H. H. er ved Liv og god Helbred! som jeg med Hjertets glæde ogsaa igaar fik bekræftelse om av D. H. H.s Høyst-Respective Skrivelse til min Medtjener i Kaldet Hr. E. H. Kempe. Gud alt frem og frem conservere D H. H.s Dyrebare Person i al Selvbehagelig Velstand! Saa torde det end behage Gud at opfylde mit usle hjertes Længsel i at faa D. H. H.s Høygunstigste Aasyn at see i dette Liv. — — —

Hvad angaaer velbemelte Hr. Kempes Vocation av Hr. Professor Haberdorph[1]), da er det en Sag, som jeg fra begyndelsen

---

[1]) Se nr. 401 ovfr.

av, da derom blev corresponderet (som var strax efterat Hr. Kempe lovligen og reent var kaldet hid) har hjemstillet til Guds Alviise Forsyvn. Vil Han forunde den Hilse, som jeg nu i nogle Maaneder har havt, bør det mig at arbeide saa meget og saa længe, jeg kand, herefter som tilforne. Derimod bliver det noget vanskeligt med min Søns Information; ti vel aarsages jeg at sætte ham i publiqve Skole, men samme falder deels kostbart, deels u-vist hvad forfremmelse han kand giøre i Studeringer. Han er nu 16 Aar gl. og kunde visselig i henseende til capacitet have været langt mere avanceret, end D. H. H. Høygunstigst ville behage at see av den Hr. Kempes Fortegnelse, som jeg underdanigst fordrister mig til her at indslutte[1]) (hvorav fast alt er repeteret een og flere gange) men dette besværlige Kalds Arbeide og mine jævnlige Sygdomme, medens jeg havde ham under egen Information har forvoldet, at han da ikke kunde gaae fort. Beder ellers allerydmygeligst D. H. H. av Høyst-uforskyldt Grace saa vel herudi ville raade mig det bæste, som lade ham være D. H. H.s Høygunst. Patrocinium allerydmygeligst recommenderet. Det syvnes, at han kunde have nogen adgang til at nyde saavel Skolens Beneficia, som siden Stipendia Academica, helst da hverken jeg eller min Sal. Fader har nydt noget av deelene, skjønt dertil dobbelt berættigede. Dertil kommer, at han og syvnes at være nærmest berættiget til at nyde det Legatum av 600de Rdr. godt ad, som Sal. Hr. Mentz Christophersøn[2]), fordum Provst i Trunhjem, blandt andre, har givet til fattige Studenteres hjelp ved Academiet i sær av Familien; men nu er han en descendent paa Mødrene Siide i 4de led fra Velbem.te Hr. Mentz Christophersøn, og ellers ingen, som holdes til Bogen. — — — Deres etc.

J. J. Skanke.

[1]) Fortegnelse paa det, som Hans Skanke, Deels under min Underviisning, Deels tilforn, haver lært.
Post rudimenta linguæ latinæ 1. Cornelius Nepos. 2. Phædri Fab. 3. Curtius Rufus. 4. Ciceronis Officia. 5. Virgil 8 eclog. og 1ste Æneidos. 6. Munthes Grammat. græca. 7. Langens Prosodia latina. 8. Hübners bibelske Historier. 9. Catechismus Integer. 10. Geographiæ universalis compend. Msc. 11. Holbergs Histor. univ. 7. Period. 4. Monarch. Histor. Patriæ. 12. Arithmetices Elementa. 13. Novi Testam. Græci 4. Evang. Acta, Epist. til Rom. og 1 Cor. 14. Resens Rhetor. c. 3 etc. 15. Cellar. Antiqu. Rom. compend. 16. Baumeist. Definit. nominis. 17. Grammat. Hebr. Danz. c. 1. Gryttens Pgd. 15. septbr. 1760. E. H. Kempe.
Se nr. 332 ovfr.

404. 1760 2. Oktbr. fra T. E. Sylow, Vadsø. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biskop! — — — Af Hr. Thuras Oversættelse af Blairs Skrift uudbedes 4re Exsemplarer. — — —

Deres etc. T. E. Sylow.

---

405. 1760 23. Oktbr. fra E. Schytte, Hateng, Lyngen. (StA).

Høy Edle etc. Hr. Biscop etc.! — — At kunde tilveyebringe videre Underretning om Kragebollernes[1]) Herkomst, end den jeg hidintil har været i Stand til at give, vil beroe paa en Lykkelig Hændelse. Jeg har endnu ikke, i hvor megen Umage jeg end har giort mig, kundet overkomme en levende Kragebolle. Den Liighed som er imellem Kors Troldenes Hud og Kragebollernes Skall giver ingen tilstrækkelig Grund til at slutte om Disses Herkomst af Hine; at man finder, som jeg og selv har funden, Kors Trold uden Kløer, ganske sammenskrumpne og saa got som runde, kan synes at give Sagen en slags Rimelighed; men at nogen virkelig enten studio eller af en Hændelse har merket denne transformation, har jeg endnu ikke kundet komme efter. De Been som findes i Kragebollerne, hvortil ey gives minste Spor i Kors-Troldene, synes derimod at vise, at Kragebollerne ere et særskilt og sig selv fortplantende Fiske-Slag. Saasnart jeg kan opdage noget efterretligere om denne Sag, skal Jeg ikke mangle underdanig at indberette det. Jeg forbliver etc. Deres etc. E. Schytte.

---

406. 1760 28. Oktbr. fra Simon Kildal, Trondenæs. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biskop! — — — Med denne Post er nu intet andet at indsende uden alleene min eenfoldige Prædiken beskreven; som jeg holt her i Trondenæs-Kirke paa Iubelfesten den 16 Oct: a: h: Jeg udbeder mig af D. H. den Gunst, at De ville see den igiennem, førend den nedsendes, paa det at, saafremt en eller anden feil imod min villie har indsneget sig, samme da maatte blive rettet. — — — Deres etc. Simon Kildal.

[1]) Se nr. 389 ovfr.

---

407. 1760 5. Novbr. fra P. Abildgaard[1]), Røraas. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biscop etc.! — — Jeg gratulerer D. H. til Deres Doctor Grad, og har med fornøjelse læst Deres Dissertation de Resurrectione Mortuorum; og iblant andet, at D. H. har de tanker over Job. 19. som Jeg har haft; ti Jeg synes, at dersom Job hafde meent den egentlige resurrection, saa hafde han bragt sine Venner til silentium; men siden de toge fat paa samme dispute med Job, som tilforn, saa forstode de ej hans tale om resurrect. e mortuis, og Job talede ej heller meere derom, som han da rimelig ville have giort, dersom hans meening hafde været saadan. — — — Deres etc. Peter Abildgaard.

---

408. 1760 26. Novbr. fra C. F. Hagerup, Fiskevaag. (StA).

Høy-Ædle etc. Hr. Biskop etc.! — — Gunstige Hr. Biskop vilde ey fortørnes over min Dristighed, at Jeg under Deres couvert tager mig den underdanige Frihed at sende Mr. Aall noget til Hr. Professor Oeder[2]) at befordre vor Brevvexling angaaende, hvilken D. H. gunstigst har lovet at underrette. — — — Deres etc.

C. F. Hagerup.

---

409. 1760 17. Decbr. fra S. Wolf, Lade i Strinden. (StA).

Højædle etc. Hr. Biscop! Da Hans Potmager uformodentlig har bragt mig den tidende fra D. H., at De icke har vildet modtage de tilsændte pænge for Struensees bøger, men forærer mig samme, saa var det gandske uvændteligt i følge af Deres egen tale, at De vilde og kunde undvære dem, forstaae ved Sal og Køb, i hvilken hendseende jeg og saa dristig begærdte og modtog dem; jeg skal dog nu icke desmindre beholde dem, aleene fordi de ere mig givne af saa Højærværdig en haand, og til Den Højædle Giveres amindelse og berømmelse indlæmme dem i min liden bogsamling den til desstørre ziir og prydelse, endskønt jeg derhos icke veed, hvorledes jeg taknæmeligst skal vederlægge D. H.s saa uforskyldte og besønderlige godhed; De sidder nu selv ved gaard, og kand jeg derfor ej optænke noget af vort lands

[1]) Se nr. 27 ovfr.

[2]) Smlgn. nr. 400 ovfr.

producter Dem til behag og fornøjelse, medmindre De kunde behøve noget haure til Deres Hæste, hvilket her paa min gaard fremfor andre stæder falder særdeles godt, sæde-korn eller deslige, da jeg, naar jeg veedste eller ickun hørdte et eeneste ord om at med saadant skeede Dem en tjæneste, allervilligst som skyldigst straxen skulde fremsende det; og er jeg ellers meget øm og undseelig ved at beholde foræringen, om D. H. icke vil tillade mig at viise erdkændtlighed i gærningen. — — — Deres etc. S. Wolf.

---

410. 1760 19. Decbr. fra I. Berg[1]), Kbhvn. (StA).

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! — — Det har forlænge siden Været min Pligt, at aflægge min underdanigste Taksigelse for den Høye Bevaagenhed, D. H. har beviist min yngste Broder, Ved at unde Ham Sted inter alumnos Seminarii Lapponici Fridriciani, min Paarørende Hans Nordholm, Ved at forbedre hans Løn, og mig selv, Ved at antage mine Breve Høygunstigst, og tilade Ovenmeldte Nordhelm paa mine Vegne at giøre et Udkast af den Gienpart af Run-Bommen[2]), som de eje: Men da jeg enten har Været borte fra K:havn eller og ofte havt meere at forrette, end jeg har formaaet, saa har jeg været nødt til at opsætte samme til nu, da jeg maae beklage, at jeg hverken med ord eller Gierning er i Stand til at Viise den ringeste Prøve paa mit erkiendtlige Hierte. Jeg er ikke den eeneste, som D. H. har giort sig ævig forbunden Ved Velgierninger, og som af mangel paa Evne til at Viise sin Taknemmelighed anderleedes, ønsker Dem et langt Liv, prydet med all den Lyksalighed, Himlen formaaer at give, men hvor skulde det ikke giøre mig ondt, om nogen meente det oprigtigere end jeg.

For en Tid siden fik jeg af Monsr. Høyer, General Krigs-Commissarii Høyers Søn paa Christianshavn, et Brev af Hr. Biskop Krog[3]) Om Moske-Strømmen. Den Berømmelige Iver, D. H. Viiser i at redde Vore lærde Trondhiemeres Skrifter fra forglemmelses Mørke, havde allereede kommet mig til at faae en Copie af samme færdig som ieg havde sendt Dem, om jeg ikke i det samme,

[1]) Se nr. 292 ovfr.
[2]) Se nr. 354 ovfr.
[3]) Se nr. 343 ovfr.

ved at læse Deres opbyggelige Hyrde-Brev havde erfaret, at D. H. eyede det tilforn. Foruden ovenanførte Brev skal ogsaa Hr. Biskop Krog have efterladt sig en Dansk Logica og et Compendium Grammaticæ Hebrææ, som han brugte som Lector til Trondhiems Cathedral-Skole. Same har ieg seet i et Bind in 4to hos Chor-Degnen til Dom-Kirken Monsr. Peter Wiithe, hos hvilken D. H. nok faar begge at see, om De behager. Ja, maaske De har allereede seet dem. Jeg har nok overkommet endeel Forklaringer over Run-Bommen, men jeg Vil hverken forulejlige D. H. med nogen Afskrift af samme, ej eller troer ieg det lønner umagen at lade dem afskrive, saasom ieg udtrækker i det mindste det betydeligste af samme til min afhandling om Run Bommen. Kan ieg ellers overkomme noget af Vigtighed, som i mine Tanker kan finde Deres Bifald, Vil jeg underdanigst fordriste mig til at skikke Dem det. Jeg samler af al Magt paa de Ting som kan oplyse den Finmarkske, og de deromliggende Stæders Verdslige, Geistlige og Naturlige Historie, men dis Være mine Kræfter ere saa smaae; thi Klostret og Regentzen er ikke eengang tilstrækkelig til nødvendig underholdning langt mindre til meere. Dog Vilde min Sorg for det Timelig overmaade formindskes, om D. H. Vilde Høygunstigst unde mig een Andeel af Sal. Madame Børge Nielsens Legato[1]) til fattige Studerende, som ieg har hørt at Været leedigt til Foraaret. Det er ikke det Høylovlige Missions Collegium imod at jeg opholder mig saalænge Ved Academiet, til ieg faar giort mig saa meget nyttig til Fæderne Landets Tieneste, som mueligt, og Deres Patriotiske Sindelav mod alle, som ønsker at kunde tiene Gud og sit Fæderneland, forsikkrer mig om at intet er dem kiærere end at kunne understøtte mit Forsæt med det som er i Deres Magt, især da Gud skal Være Vidne til dets Reedelighed.

Hr. Professor Leem har nok for længe siiden fortalt D. H. at ieg arbeider paa Afhandling om Run-Bomen. Samme meener ieg at udgive paa Latin for at komme desmeere skadesløs fra mine omkostninger; endskiønt jeg Veed nok et tryggere Middel til at opnaae dette øye-meed, men ieg tør neppe giøre mig haab derom. Jeg troer, at Var ieg saa lykkelig at formaae D. H. til at beære

[1]) Se nr. 285 ovfr.

min afhandling med en Fortale, naar den Var færdig og giennemlæst af Dem, jeg da ogsaa Var sagesløs for at nogen skulde foragte mit Arbeide, fordi mit Navn Var ubekiendt. Men hvorledes tør jeg haabe saa stort? D. H. har saa mange og langt Vigtigere Ting at forrette, at ieg heller nødes til at ønske min Begiæring ikke maatte ilde optages end anhøres.

Førend ieg slutter mit Brev som er blevet Vidløftigere end ieg har ønsket, Vil ieg underdanigst have Dem underrettet om 2de originale Run-Bommer som Sal. Henrich Beches Søn fortalte mig at være Hands Fader foræret af Sal. Lector Von Westen. Om samme Var sandt, Ved ieg ikke. Desuden er det uvist hvor de Run-Bommer nu skulde findes, saasom ieg kan troe, at Bechs Stærvboe for længe siden er adspred. Vil D. H. tilgive mig min uvisse Beretning, og befale Monsr. Baade at efterspørge samme hos Sal. Bechs Børn der er ham bekiendte, saa kunde man endnu faae Viide noget Vist derom. Skulde bemeldte Run-Bommer Være til og falde i D. H.s Eje, haaber ieg De Gunstigst Vil tillade mig at faae et udkast af dem Ved en som ieg kan formaae dertil.

Jeg forønsker D. H. et Lykkeligt Nyt Aar g . . det[1]) med al muelig Lyksalighed Mig Selv og min yngste Broder (hvis Lykke De allerede har begyndt at bane Vejen til) Deres stedsevarende Gunst og Bevaagenhed som hertil har giort mig dristig til at kalde mig etc. Deres H.s etc. I. Berg.

Paa bagsiden har G. skrevet: Til Hr. M. Schønning om Børre Nielsens Stipendium for studiosus I. Berg i Kh. d. 6. Martii 1761.

[1]) Dækket af lakseglet. Maaske: glædet.